

The background is a vibrant, abstract composition. It features several dark blue puzzle pieces scattered across a light orange background. Some puzzle pieces are being held by stylized hands in shades of pink, orange, and brown. The background is also decorated with various geometric shapes: blue circles, red diamonds, and small red dots. A large, thick pink diagonal line runs from the top right towards the center. The overall style is modern and colorful.

**AZ ÉRTELMI ÉS PSZICHO-
SZOCIÁLIS FOGYATÉKOSSÁGGAL
ÉLŐ GYERMEKÁLDOZATOK
HELYZETE A GYERMEKVÉDELMI-
ÉS BÜNTETŐELJÁRÁSBAN**

This Multidisciplinary Cooperation System was developed by [insert name of organisation] within the project "Linking Information for Adaptive and Accessible Child-Friendly Courts" co-funded by the European Union (LINK- 101097047-CERV-2022-DAPHNE) and the Foundation of Applied Disability Research (LINKS -Apa2024_058). The project aims to improve the accessibility of and integration of child protection systems in criminal proceedings for children with intellectual and psychosocial disabilities.¹

Készítette

Dr Boglárka Jánoskúti and Dr. Adél Kegye

Publication date

2025. Július

Project title

LINKS: Linking Information for Adaptive and Accessible Child-Friendly Courts

Project contacts (Validity Foundation – Mental Disability Advocacy Centre)

E-mail: validity@validity.ngo

Postal address: 1365 Budapest, Pf. 693, Hungary

Co-funded by the FIRAH. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the Foundation for Applied Disability Research. The Foundation for Applied Disability Research cannot be held responsible for them.

¹ More information about the project is available here: <https://validity.ngo/projects-2/linking-information-for-adaptive-and-accessible-child-friendly-courts/>

TARTALOMJEGYZÉK

Fogalommeghatározások, rövidítések és mozaikszavak	4
Vezetői összefoglaló	6

01	Első rész: A támogatásra, hozzáférhetőségre és multidiszciplináris együttműködésre vonatkozó jogszabályi és szakpolitikai keretek.....	13
1	Bevezetés	14
2	Kutatási cél és módszertan.....	17
3	A támogatásra, hozzáférhetőségre és multidiszciplináris együttműködésre vonatkozó jogszabályi és szakpolitikai keretek.....	21
3.1	A bűncselekmények áldozatává vált fogyatékossgal élő gyermekekkel kapcsolatos nemzetközi jogszabályi környezet	21
3.2	A bűncselekmények áldozatainak védelmével kapcsolatos európai uniós jogszabályok.....	27
3.2.1	Áldozatvédelmi irányelv átültetése, az áldozatsegítés rendszere Mo.-on	27
3.2.2	Emberkereskedelem elleni irányelv: Emberkereskedelem gyermek áldozatait segítő hazai keretrendszer	28
3.3	A hazai gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer szerepe és kihívásai az áldozattá válás felismerésében, különös tekintettel a bűncselekmények jelentésének akadályaira	30
3.4	A gyermekáldozatok büntetőeljárásjogi helyzete és a számukra biztosított eljárásjogi garanciák és segítő szolgáltatások	37
3.4.1	A különleges bánásmódra való jogosultság vizsgálata	37
3.4.2	Gyermekáldozatok meghallgatása a büntetőeljárásban	44
3.4.3	Augmentatív és alternatív kommunikáció (AAK) a gyakorlatban	53
3.4.4	A segítőik szerepe a gyermekáldozatok igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésében	54
3.4.5	A Gyermekek Védelmében Informatikai Rendszer	56
3.5	Esettanulmányok	58
3.6	Konklúzió	62

02

Második rész: A Magyar Multidiszciplináris Együttműködési Rendszer (MMER).....63

1 Bevezető.....	64
2 Ajánlások a gyermekvédelmi jelzőrendszer működésének hatékonyabbá tétele érdekében a gyermek áldozatok védelmében	66
3 Az egyéni értékelés	67
3.1 Az egyéni értékelés célja	68
3.2 Az egyéni értékelési protokoll	69
3.2.1 Első lépés: egyéni értékelés keretében történő kockázatelemzés.....	69
3.2.2 Második lépés: Az egyéni támogatási terv összeállítása.....	71
4 Traumatudatos és gyermekközpontú gyermek meghallgatási protokoll	74
5 A gyermek áldozatokat segítő személyekkel kapcsolatos javaslatok.....	78
6 A Barnahus-modell alkalmazásával kapcsolatos javaslatok	79
7 Együttműködési lehetőségek egy többszereplős rendszerben.....	80
8 Digitális információs rendszer a modell jellegű multidiszciplináris együttműködési rendszer hatékony működése érdekében	84
8.1 GYVR a fogyatékossgal élő gyermekáldozatok gyerekbárát és akadálymentes igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésének szolgálatában	86
9 Konklúzió	86

03

Mellékletek.....90

1. Függelék.....	91
2. Kérdések a fókuszcsoportos interjú során meghallgatott szakemberek részére.....	91
3. Hivatkozások listája.....	93

Fogalommeghatározások, rövidítések és mozaikszavak

Fogyatékossgal élő személy – Fogyatékossgal élő személy minden olyan személy, aki hosszan tartó fizikai, értelmi, szellemi vagy érzékszervi károsodással él, amely számos egyéb akadállyal együtt korlátozhatja az adott személy teljes, hatékony és másokkal egyenlő társadalmi szerepvállalását.

Értelmi fogyatékossgal élő személy – Olyan állapot, amely, a kognitív funkciók jelentős elmaradásával jár, az értelmi képességek fejlődési zavarát jelenti, és a szellemi működés, valamint az alkalmazkodási készségek jelentős korlátozottságával jár együtt.

Pszichoszociális fogyatékossgal élő személy – Pszichoszociális fogyatékossgal élő személyek azok, akik mentális egészségi problémákkal (pl. Skizofrénia, bipoláris zavar, súlyos depresszió, PTSD stb.) Élnek, és ennek következtében akadályokba ütköznek a társadalmi részvételben, önálló döntéshozatalban vagy az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésben.

Egyéni értékelés – Az egyéni értékelés a büntetőeljárásban egy olyan eljárási eszköz, amelynek célja, hogy feltárja a (gyermek) áldozat egyéni szükségleteit, kockázatait és védelmi igényeit, és ennek alapján meghatározza a számára leginkább megfelelő eljárási környezetet és támogatást.

Különleges bánásmód igénylő sértett – Az a sértett, aki személyes jellemzői (pl. Életkor, nem, fogyatékossg) vagy az őt ért bűncselekmény természete alapján különleges támogatást, védelmet vagy eljárási alkalmazkodásokat igényel annak érdekében, hogy ne sérüljenek jogai, és ne váljon újra áldozattá az eljárás során.

Gyermekbarát igazságszolgáltatás – Olyan igazságszolgáltatási megközelítés, amely figyelembe veszi a gyermek életkorát, érettségét, egyéni szükségleteit és jogait, és biztosítja, hogy a gyermek meghallgatása, részvétele és védelme a lehető legkevesebb traumával járjon.

Másodlagos viktimizáció/retraumatizáció – A bűncselekményt követő eljárás során a sértettet ért újabb sérelem, amely az eljárás nem megfelelő lefolytatásából, az áldozattal szembeni érzéketlenségből, vagy a szükséges támogatás és védelem hiányából fakad. Gyakori formája az ismételt kihallgatás, bizalmas információk indokolatlan feltárása, vagy nem megfelelő kommunikáció.

Traumatudatos megközelítés – A traumatudatos megközelítés (vagy traumaérzékeny/traumainformált megközelítés) egy olyan szemlélet és gyakorlati

keret, amely felismeri a traumatikus élmények hatását az emberek (különösen gyermekek) viselkedésére, fejlődésére és működésére, és ehhez érzékenyen, biztonságot nyújtva, nem ártó módon viszonyul.

Jelzőrendszer – A jelzőrendszer a magyar gyermekvédelmi jog egyik alapintézménye, amely a gyermekek veszélyeztetettségének megelőzését és felismerését szolgálja. A rendszer tagjai azok a szakemberek és intézmények, akik hivatásuk során kapcsolatba kerülhetnek gyermekekkel, és kötelesek jelezni, ha veszélyt észlelnek.

Alternatív és augmentatív kommunikáció – Az augmentatív és alternatív kommunikáció (AAK) olyan módszerek és eszközök összessége, amelyek segítik a beszédbeli vagy nyelvi nehézségekkel élő embereket (például értelmi vagy pszichoszociális fogyatékkal élő gyermekeket) a hatékony kommunikációban.

Gyermekáldozat – Olyan 18 év alatti személy, aki közvetlenül elszenvedett egy bűncselekményt, azaz akit személyesen ért valamilyen jogellenes cselekmény, ideértve az erőszakos, szexuális, gazdasági vagy más formában megvalósuló sérelmet. A gyermekáldozatok különleges védelmet és támogatást igényelnek életkoruk és kiszolgáltatottságuk miatt.

ACRONYMS / ABBREVIATIONS		DESCRIPTION
AAK		Alternatív és augmentatív kommunikáció
GYVR		Gyermekeink védelmében rendszer
KÜBISZ		Különleges bánásmódot igénylő személyek
Barnahus-ház		Barnahus Meghallgató és Terápiás Központ
gyermekvédelmi jelzőrendszer	jelzőrendszer,	Gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer
Gyvt.		A gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásról szóló 1997. Évi XXXI. Törvény
Btk.		A büntető törvénykönyvről szóló 2012. Évi C. Törvény

Be.	a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény
Ást.	a bűncselekmények áldozatainak segítségéről és az állami kárenyhítésről szóló 2005. évi CXXXV. törvény
CRPD Egyezmény	a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 2007. évi XCII. törvény.

Vezetői összefoglaló

Jelen vizsgálatunk fókusz, hogy a büntető igazságszolgáltatási és gyermekvédelmi rendszerek miként kezelik a bűncselekmények áldozatává vált értelmi és pszichoszociális fogyatékossgal² élő gyermekek speciális szükségleteit. Vizsgálódásunk során különös hangsúlyt fektettünk a pszichoszociális és értelmi fogyatékossgal élő, valamint augmentatív és alternatív kommunikációt (AAK) használó gyermekek támogatására és az őket érintő eljárási garanciákra.

Azt találtuk, hogy noha a jogszabályi keretek összhangban állnak a nemzetközi normákkal, a gyermekbarát és fogyatékossg-érzékeny eljárások gyakorlati megvalósítása még mindig súlyos hiányosságokat mutat. A jelen tanulmány két részen keresztül tárja fel ezeket a hiányosságokat, és egyúttal konkrét javaslatokat is megfogalmaz.

Az I. rész az értelmi és pszichoszociális fogyatékossgal élő gyermekáldozatok támogatásárára, hozzáférhetőségére és a gyermekáldozatokkal foglalkozó

² Az ENSZ Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezménye (CRPD) alapján a pszichoszociális fogyatékossg a mentális vagy intellektuális fogyatékossgok keretein belül értelmezhető, hangsúlyozva az egyén mentális állapota és társadalmi részvétele közötti kapcsolatot. – CRPD *General Comment No.1* (2014): *Equal Recognition before the Law*, <https://digitallibrary.un.org/record/787291>; Az Alapvető Jogok Biztosa vizsgálatai rendszeresen rámutatnak a pszichiátriai ellátás hiányosságaira és az ezzel kapcsolatos pszichoszociális fogyatékossgot érintő jogsérelemre. Például az AJB-901/2023. számú jelentés esetében is egy beteg mentális állapota miatt vált szükségessé a vizsgálat. A jelentés elérhető: https://www.ajbh.hu/documents/10180/7515768/Jelent%C3%A9s%20Begy%20Bpszichoszoci%C3%A1lis%20fogyat%C3%A9koss%C3%A1ggal%20B%C3%A9l%C5%91%20Bszem%C3%A9ly%20Bell%C3%A1t%C3%A1si%20Bk%C3%B6r%C3%BClm%C3%A9nyeivel%20Bkapcsolatban%20B901_2023.pdf

szakemberek multidiszciplináris együttműködésére vonatkozó jogszabályi és szakpolitikai kereteket mutatja be. A jelentés első része kvalitatív kutatáson alapul, amely szakirodalom kutatásból, továbbá 11 szakértői interjúból és egy fókuszcsoport-beszélgetésből állt, különböző területeken dolgozó szakemberekkel (bírók, rendőrök, szociális munkások, ügyvédek, civil szervezetek képviselői stb.), így összesen 15 szakértő véleményét és tapasztalatát ismertük meg.

A kutatás számos olyan rendszerszintű problémát azonosított, amelyek a gyermek áldozatok jogainak érvényesülését gátolják. Kritikai észrevételeink az alábbi területeket érintik:

- **A gyermekvédelmi jelzőrendszerrel kapcsolatos strukturális hiányosságok**

A gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer működésében számos olyan strukturális hiányosság azonosítható, amely akadályozza a bűncselekmények áldozatává vált gyermekek, különösen a fogyatékossgal élő gyermekek megfelelő védelmét. A rendszer egyik legkritikusabb problémája az egységes protokollok és fogalomhasználat hiánya a gyermekbántalmazás kezelésében. A különböző ágazatok (oktatás, gyermekvédelem, egészségügy) eltérő módon értelmezik a bántalmazás és az áldozattá válás fogalmait, ami következetlen intézkedésekhez vezet. Ez különösen súlyos problémát jelent a fogyatékossgal élő gyermekek esetében, akikre vonatkozó módszertani eljárások teljes mértékben hiányoznak.

Az ismerethiány mellett súlyos gondot jelent a képzések hiánya is: a jelzőrendszeri tagok gyakran nem rendelkeznek a szükséges gyakorlati ismeretekkel a meglévő eljárásrendek alkalmazásához, így a gyermekek érdekében szükséges hatósági intézkedések – különösen a büntetőfeljelentések – gyakran elmaradnak. A rendszer gyakorlati működése sokszor nem felel meg a törvényi előírásoknak: noha a Gyvt. kötelezi a jelzőrendszeri szereplőket a hatósági eljárás kezdeményezésére, a gyakorlatban ez sok esetben a védelembevétellel „letudott” formai aktus marad.

- **Az egyéni értékelés elmaradása és inkonzisztens alkalmazása**

Az Áldozatvédelmi Irányelv és a magyar büntetőeljárás szabályok előírják az áldozatok egyéni szükségleteinek értékelését, azonban ennek gyakorlati megvalósítása hiányos és következetlen. A Be. automatikusan különleges bánásmódot biztosít a gyermekek és a fogyatékossgal élők számára, de ezzel párhuzamosan nem teszi kötelezővé az egyéni értékelést olyan esetekben, amikor annak eredménye indokolt eljárási garanciákat alapozhatna meg.

A kutatás során megkérdezett szakemberek szerint a bíróságok, ügyészségek és nyomozóhatóságok gyakran nem végeznek hivatalból egyéni értékelést, még akkor sem, ha nyilvánvalóvá válik a gyermek speciális szükséglete. A hivatalbóli értékelés hiánya azzal a következménnyel jár, hogy a gyermek számára szükséges eljárási könnyítések – például a megfelelő kommunikációs forma, segítő személy biztosítása, speciális kihallgatási módszerek – nem kerülnek alkalmazásra. Ez súlyosan veszélyezteti a gyermek jogainak érvényesülését, és másodlagos viktimizációhoz vezethet.

- **Kommunikációs akadályok és a segítő szakértelem hiánya**

A fogyatékossgal élő gyermekek esetében a kommunikációs akadályok megfelelő felismerése és kezelése nélkülözhetetlen feltétele az eljárás tisztességes lefolytatásának. Ennek ellenére a hatóságok és gyermekvédelmi szereplők gyakran nem rendelkeznek a megfelelő érzékenységgel, ismerettel a fogyatékossgal élőkkel kapcsolatban, sem a szükséges eszközökkel (pl. augmentatív és alternatív kommunikációs formák), sem a megfelelő szakértői háttérrel (pl. gyógypedagógus, jelnyelvi tolmács).

A nyomozóhatóságok a gyermek meghallgatásának előkészítése során csak ritkán térképezik fel a gyermek kommunikációs szükségleteit, és nem rutinszerűen veszik igénybe más jelzőrendszeri tagok segítségét. A gyermekek speciális szükségletei gyakran csak a meghallgatás során, esetlegesen derülnek ki, és ezek kezelésében legfeljebb az egyes szaktanácsadók személyes tapasztalata és rátermettsége jelent biztosítékot.

- **A Barnahus modell korlátai és a meghallgatás intézményes hiányosságai**

A gyermekbarát igazságszolgáltatás egyik kulcseleme a Barnahus-modell, amely lehetőséget biztosít arra, hogy a gyermek meghallgatása megfelelő környezetben, kíméletes eljárással történjen. Megállapításaink szerint azonban e modellnek a hazai implementációja még korántsem teljes. A Barnahus meghallgatások nem kötelező jellegűek, és az, hogy egy gyermek oda kerül-e, jellemzően a rendőr/ügyész személyes döntésén múlik, így számos meghallgatás még mindig a rendőrségi épületek nem gyermekbarát környezetében történik.

A Barnahus-központokban jelenleg kevés gyermek jut terápiás ellátáshoz, és gyakori probléma, hogy a meghallgatás nem helyettesíti a későbbi igazságügyi pszichológusi szakvéleményt, ami újabb, a gyermek számára traumatizáló eljárásokhoz vezethet. Szintén hiányzik a megfelelő képzettségű személyzet biztosítása minden helyszínen.

- **A segítő személyek, ügygondnokok és szakértőkkel kapcsolatos problémák**

A gyermekek eljárási jogainak érvényesülésében kulcsszerepet játszó segítő személyek kapcsán nincs kialakított, kereshető adatbázis a releváns szaktudással rendelkező segítőkről, és az ő eljárásba való bevonásuk gyakran esetleges, nem kötelező.

Az ügygondnoki rendszer nem képes betölteni funkcióját addig, amíg nem kapnak az ügygondnoki listán szereplő ügyvédek megfelelő képzést a traumatudatos és gyermekbarát igazságszolgáltatás alapjairól, a gyermekkorú és fogyatékossgal élő ügyfelekkel való kommunikációval kapcsolatban, továbbá átláthatatlan az ügygondnokok kijelölésének rendszere is. Az ügygondnoki rendszer alapvető beavatkozásokat igényel annak érdekében, hogy a gyermekek jogait érdemben érvényesíteni tudják.

Hiányzik továbbá a büntetőeljárásból egy olyan segítő intézménye, aki az értelmi és pszichoszociális fogyatékossgal élő gyermekáldozatokat tudná elsősorban a kommunikációban segíteni az eljárás során.

- **Eljárásjogi garanciák opcionális jellege**

A büntetőeljárási törvény ugyan számos garanciát felsorol a különleges bánásmódot igénylő személyek – így a gyermekek és fogyatékossgal élők – védelmére, azonban ezek túlnyomó része nem kötelező érvényű, hanem „lehetőség szerint” alkalmazandó. Ez jogbizonytalanságot okoz, és növeli a másodlagos viktimizáció kockázatát.

- **Előremutató kezdeményezések**

Ugyanakkor a kutatásunk során meghallgatott szakemberek számos lehetőséget is azonosítottak, például ígéretes gyakorlatokat (Barnahus meghallgatás, gyermekek meghallgatásával kapcsolatosan képzett rendőrökből álló Fecskehálózat), traumaközpontú és esetfókuszú képzési szükségleteket és az intézményközi együttműködés (helyi szintű gyermekvédelmi kerekasztalok) fejlesztésének lehetőségeit.

A II. rész egy országos Multidiszciplináris Együttműködési Rendszer (MMER) kialakítását javasolja. Ez a modell az ágazatközi információmegosztáson, az esetmenedzsmenten, az egységes protokollokon és a közös digitális platformon alapul. A cél, hogy csökkenjen a gyermekekkel készített interjúk (kihallgatások) száma, már az eljárás korai szakaszában kerüljön az egyéni értékelésre, és az eljárás minden szakaszában a megfelelő szakemberek bevonásával történjen meg a szükséges

támogatások biztosítása. Ez a megközelítés hozzájárul a retraumatizáció megelőzéséhez, és garantálja a gyermekek jogainak gyakorlati érvényesülését.

A kutatásunk alapján úgy véljük, Magyarországon sürgető szükség van egy olyan igazságszolgáltatási modell működtetésére, amely valóban gyermekközpontú, a gyermekek egyéni szükségleteit figyelembe veszi, és adekvát módon reagál a gyermekáldozatok speciális, fogyatékosságból adódó különleges igényeire is. Ehhez azonban úgy látjuk, közpolitikai beavatkozások szükségesek, az általunk javasolt reformok közé tartozik az egyéni értékelések kötelezővé tétele, az egységes protokollok bevezetése, a szakemberek képzése és az intézményközi együttműködés megerősítése. Ezek révén biztosítható a fogyatékossággal élő gyermekáldozatok méltányos, emberközpontú és hozzáférhető igazságszolgáltatáshoz való joga.

Összefoglaló javaslataink a gyermekáldozatok hatékonyabb védelme érdekében:

- *A gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer működésének megerősítése*

Szükséges a gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer működésének megerősítése. Ennek érdekében meg kell **teremteni** a releváns jogszabályi rendelkezések és a **szakmai ágazati protokollok közötti összhangot**, valamint gondoskodni kell arról, hogy a jelzőrendszeri tagok **gyakorlatorientált (eset fókuszú) képzésekkel** sajátítsák el azok tényleges alkalmazását. Javasoljuk a jó gyakorlatként azonosított **főállású jelzőrendszeri tanácsadó és felelős** alkalmazását valamennyi gyerekjóléti szolgálatnál illetve gyermekvédelmi központnál a jelzőrendszeri tagok közötti együttműködés megerősítése érdekében.

- *A helyi gyermekvédelmi kerekasztalok összehívása a multidiszciplináris együttműködés elősegítése érdekében*

A gyermekek áldozattá válásának észlelésében és kezelésében szerepet játszó ágazatok (egészségügy, oktatás, szociális szféra, igazságszolgáltatás stb.) együttműködésének elősegítése érdekében rendszeresített találkozókat és továbbképzési lehetőségeket, esetmegbeszéléseket biztosító, helyi szintű **gyermekvédelmi kerekasztalok** összehívását javasoljuk.

Fontosnak tartjuk, hogy a gyermekek **első egyéni értékelése** már a formális panasz vagy **büntető feljelentés** benyújtását **megelőzően megtörténjen**. Ezt követően az egyéni értékelést a gyermekvédelmi és büntető eljárás teljes időtartama alatt folyamatosan **frissíteni szükséges** annak érdekében, hogy a gyermek érdekei minden szakaszban megfelelő módon érvényesüljenek. Szükségesnek tartjuk a **büntetőeljárás**

során történő **egyéni értékelés hivatalbóli kötelezővé tételét** annak érdekében, hogy a fogyatékossgal élő gyermekáldozatok és a jelentős szocializációs hátrányból érkező gyermekáldozatok ne maradjanak rejtve és szükségleteiknek megfelelő támogatást kapjanak az eljárás során, elkerülve másodlagos áldozattá válásukat. Az **egyéni értékelésre vonatkozó egységes protokoll** tartalmára nézve is teszünk **javaslatokat**.

- *Kockázatértékelésen alapuló egyéni támogatási terv kidolgozása értelmi vagy pszichoszociális fogyatékossgal élő gyermekáldozatok számára*

Az egyéni értékelés alapján pedig javasoljuk, hogy készüljön az értelmi fogyatékos vagy pszichoszociális fogyatékossgal élő gyermekáldozatok esetében az egyéni értékelés során végzett kockázatelemzés alapján **egyéni támogatási terv** is, amely tartalmazza a gyermekáldozat eljárási jogainak érvényesüléséhez szükséges könnyítések és alkalmazkodásokat, elősegítve ezzel a gyermek jogainak érvényesülését, az eljárásban való érdemi részvételt, valamint a másodlagos viktimizáció megelőzését.

- *Az eljárási garanciák - köztük a Barnahus-módszer szerinti meghallgatás - kötelező alkalmazása*

Javasoljuk, hogy a fogyatékossgal élő gyermekáldozatok számára a Be.-ben biztosítandó eljárási garanciák – különösen a Barnahus házban történő meghallgatás – ne csak eseti jelleggel, hanem minden esetben érvényesüljenek.

A gyermekmeghallgatásokkal összefüggésben javasoljuk, hogy a (az értelmi és pszichoszociális fogyatékossgal élő) **gyermekáldozatok büntetőeljárás keretében történő meghallgatására egységesen a Barnahus házakban** kerüljön sor.

- *Egységes, traumatudatos és gyermekközpontú meghallgatási protokoll bevezetése, valamint a kapcsolódó képzetek és szupervízió biztosítása*

További javaslatunk, hogy a jelzőrendszeri tagok **egységes meghallgatási protokollt** alkalmazzanak az értelmi és pszichoszociális fogyatékossgal élő gyermekek meghallgatásakor, függetlenül attól, hogy a gyermeket például a gyermekvédelmi gyám, a gyermekjóléti szolgálat családgondozója, a rendőrség vagy a gyámhivatal ügyintézője hallgatja-e meg. Ez a protokoll tartalmazzon olyan technikai elemeket, amelyek figyelembe veszik a **fogyatékossgal élő gyermekek sajátos kommunikációs és értelmi szükségleteit**. Javasoljuk továbbá valamennyi gyermekáldozat esetében a traumatudatos és gyerekközpontú meghallgatás módszertan kifejlesztését a

jelzőrendszeri tagok számára (gyermekvédelmi eljárásokban és büntetőeljárások során is) és az ezzel kapcsolatos gyakorlati képzéseket, érzékenyítést.

Az egyéni értékelés, az egyéni támogatási terv kidolgozása és a gyermekek sajátos kommunikációs szükségleteire szabott meghallgatási és traumatudatos technikák elsajátítása, az értelmi és a pszichoszociális fogyatékossgal élő gyermekekkel kapcsolatos ismereteket feldolgozó **képzés megszervezése és a szakemberek érzékenyítése** mind-mind előfeltétele annak, hogy az általunk célzott változások megvalósulhassanak.

- *Egységes digitális platform a gyermekvédelem számára: az adatintegráció, a korai azonosítás és a támogatás összehangolásának javítása*

Az ágazatok közötti hatékony együttműködés alapjaként elengedhetetlennek tartjuk egy **egységes digitális platform bevezetését**, amelyet célszerű a jelenlegi GYVR rendszer továbbfejlesztésével kialakítani. Ennek érdekében javasoljuk a **GYVR rendszerhez való hozzáférés kiterjesztését** a Gyvt. 17. §-ában felsorolt jelzőrendszeri tagok legalább egy részére. Ez lehetővé tenné a gyermekáldozatok – különösen a fogyatékossgal élő gyermekek – korai azonosítását, az egyéni szükségleteikhez való gyorsabb illeszkedést, valamint elősegítené a hatékonyabb hozzáférést az áldozatsegítő szolgáltatásokhoz, miközben csökkentené a duplikációkat és a másodlagos áldozattá válás kockázatát.

Javasoljuk továbbá, hogy a gyermekvédelmi szempontból **releváns adatok kerüljenek integrálásra** az egyes szakágazatok nyilvántartási rendszereiből a GYVR-be. Végül, a gyermekvédelmi adatkezelés átláthatósága és összehangolása érdekében indítványozzuk az **egyéni értékelési adatlap és az egyéni támogatási terv GYVR-ben való rögzítését**.

01

ELSŐ RÉSZ
A TÁMOGATÁSRA,
HOZZÁFÉRHETŐSÉGRE ÉS
MULTIDISZCIPLINÁRIS
EGYÜTTMŰKÖDÉSRE
VONATKOZÓ JOGSZABÁLYI ÉS
SZAKPOLITIKAI KERETEK

1. Bevezetés

„Amikor bemegy a gyerek, és ‘szevasz öcsém’, hátba vágja a nyomozó az autista kislíút, akkor ott elvesztették azt a gyereket, nem fog beszélni.” foglalta össze lényegében az egyéni értékelés és az az alapján a gyermek szükségleteire szabott eljárási alkalmazkodások szükségességét a kutatásunk során megkérdezett rendőr interjúalanyunk.

A példában szereplő nyomozó nyilvánvalóan nem tudja, hogy autista gyermeket fog kihallgatni, mert erről előzetesen nem kapott információt, illetve ha erre való utalás esetleg mégis szerepel az előtte lévő aktában, akkor arról nincs tudomása, hogy az autizmus a kislíú esetében konkrétan miben nyilvánul meg. A nyomozó nem rendelkezik azzal az előzetes tudással a gyermekáldozat kapcsán, ami szükséges lenne ahhoz, hogy a gyermek sajátos szükségleteire a kihallgatása és a későbbi eljárás során is tekintettel legyen.

Amikor a magyar büntető igazságszolgáltatási rendszer szereplői nem működnek együtt, illetve nem rendelkeznek a gyermekáldozatok felismeréséhez és megfelelő eljárási könnyítések biztosításához szükséges ismeretekkel, a gyermekáldozatok (különösen a fogyatékossggal élők) súlyos negatív következményekkel szembesülnek. Ezek közé tartozik az áldozatok késleltetett vagy elmaradt beazonosítása, a hiányos vagy elégtelen eljárási könnyítések (védőintézkedések), a gyermekbarát jogsegélyhez és terápiás szolgáltatásokhoz való hozzáférés hiánya, aminek következtében megnő a másodlagos áldozattá válás kockázata.

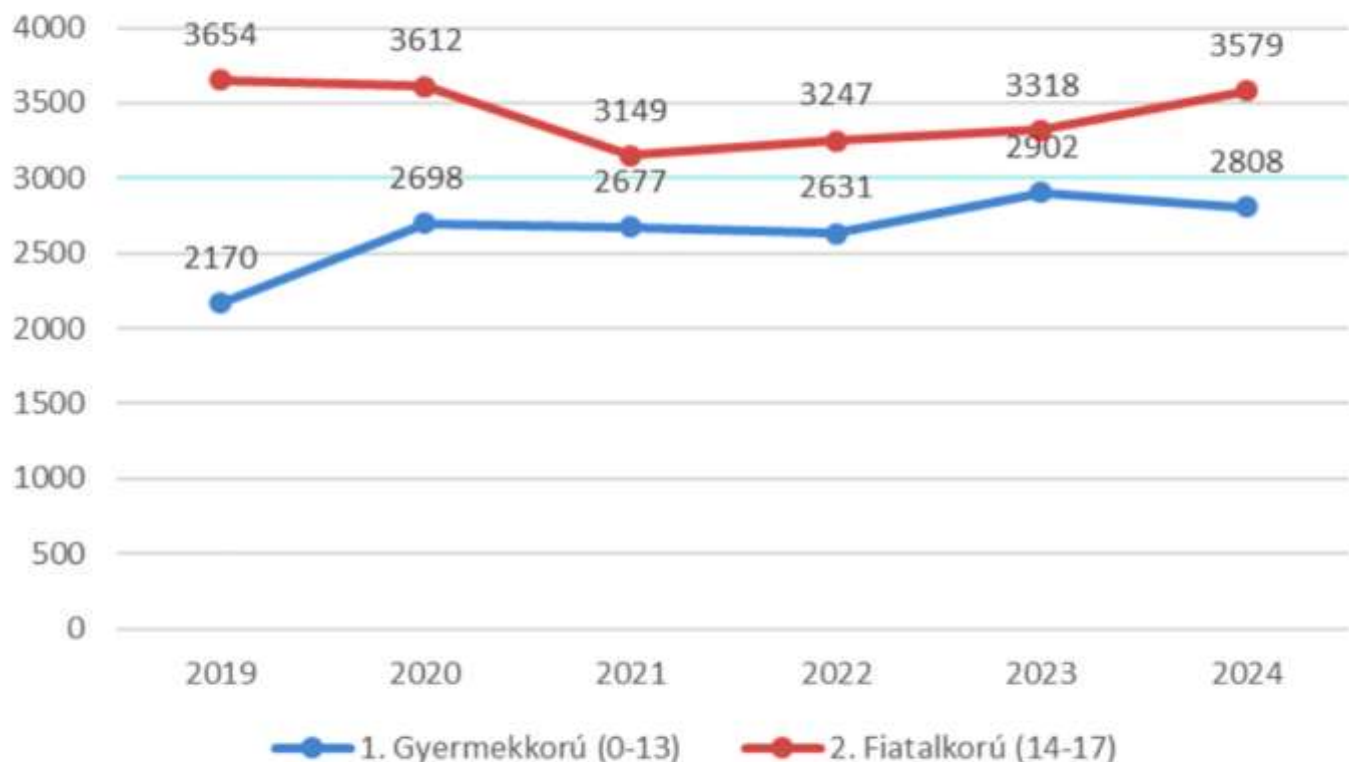
Gyermek- és fiataikorú sértettek számának alakulása 2019-2024.

Magyarországon évente nagyságrendileg 5-6 ezer gyermek esik bűncselekmények áldozatává. A következő ábra azt mutatja, hogy miként alakult az elmúlt években a gyermekáldozatok száma gyermekkorúak és fiataikorúak szerinti bontásban.³

³ Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány: Gyermekjogi Jelentés 2024, (2024), 101. oldal

ELSŐ RÉSZ

A TÁMOGATÁSRA, HOZZÁFÉRHETŐSÉGRE ÉS MULTIDISZCIPLINÁRIS EGYÜTTMŰKÖDÉSRE VONATKOZÓ JOGSZABÁLYI ÉS SZAKPOLITIKAI KERETEK

Arról azonban nem állnak rendelkezésre adatok, hogy ezen gyermekek közül hányan rendelkeznek értelmi vagy pszichoszociális fogyatékkal, ilyen adatot ugyanis sem a rendőrség, sem a bíróságok nem gyűjtenek a megkérdezett rendőr, illetve bírós interjúalanyunk szerint sem. A gyermekek fogyatékkal összefüggő adatok leginkább a köznevelésben gyűjtött adatok alapján elemezhetőek.

A Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint a "2023/2024-es tanévben a sajátos nevelési igényű (SNI-) tanulók száma tovább emelkedett, létszámuk közel 63 ezer fő, ami az általános iskolások 8,8%-át jelenti. Többségük, mintegy 46 ezer fő (az SNI-tanulók 73%-a) integrált nevelésben, oktatásban részesül. Az integráltan oktatott SNI-tanulók sajátos nevelési igényének leggyakoribb oka a súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavar (66%), 12%-uk autizmus spektrum zavarral

rendelkezik, 9,1%-uk beszéd fogyatékos.”⁴ Az enyhe fokban értelmi fogyatékos tanulók aránya az össztanulói létszámhoz képest 1,5 % körül mozog.⁵

A fogyatékossgal élő - sajátos nevelési igényű- gyermekcsoport különösen sérülékeny a sajátos értelmi, érzelmi és kommunikációs szükségleteik miatt, és azért is, mert gyakran nem családban, hanem valamilyen intézményi elhelyezésben nevelkednek.⁶

Adatgyűjtés hiányában nem áll rendelkezésre információ arról, hogy a gyermekáldozatokon belül mekkora a fogyatékossgal élő gyermekek aránya, miként arról sem, hogy mely bűncselekmény típusokban érintettek jellemzően, ezért erre vonatkozóan a kutatásba bevont szakértő interjú alanyokat kérdeztük.

A nemzetközi és hazai szabályozási háttér áttekintése és az irányadó hazai gyakorlat alapján azonban arra egyértelmű és világos válaszokat kaptunk, hogy milyen szabályozási, de még inkább milyen gyakorlati hiányosságok tapasztalhatóak, amelyek megnehezítik a (fogyatékossgal élő) gyermekáldozatok büntetőeljárásban való részvételét.

Kiindulási pontnak azt tekintettük, hogy az áldozattá vált gyermekek számára olyan eljárási, személyi és infrastruktúrális környezetet szükséges teremteni, ami a lehetőségek szerint a legkevésbé “bántja” őket, azaz ami egyszerre szolgálja a sérelmükre elkövetett bűncselekmények feltárását és a gyermekek másodlagos viktimizációjának elkerülését.

A fenti példára visszatérve jól látható, hogy ebben kitüntetett szerepe van a gyermekek speciális szükségleteit feltáró egyéni értékelésnek, ami alapján a hatóságok a

⁴ Helyzetkép 2023, *Az általános iskolákban integráltan és külön osztályban oktatott, sajátos nevelési igényű (SNI-) tanulók aránya a nappali oktatásban vármegyék szerint, 2023/2024*, Központi Statisztikai Hivatal, elérhető: <https://ksh.hu/s/helyzetkep-2023/#/kiadvany/oktatas/az-altalanos-iskolakban-integraltan-es-kulon-osztalyban-oktatott-sajatos-nevelesi-igenyu-sni-tanulok-aranya-a-nappali-oktatasban-varmegyek-szerint-2023-2024>

⁵ Juhos Ágnes, Hegedűs Roland: *Általános iskolában tanuló enyhén értelmi fogyatékos és többségi tanulók létszámadatainak területi eloszlása a 2017/2018. és 2022/2023. tanévek közötti időszakban*, In: *Educatio* 34 (1), (2025), 133. o., elérhető: file:///C:/Users/User/Downloads/2025_juhos_hegeds_edu.pdf

⁶ Anita Franklin, Louise Bradley, Jo Greenaway, Sarah Goff, Sarah Atkins és Lucy Rylatt: *Kutatási összefoglaló – A gyermekkereskedelem és kizsákmányolás áldozatává vált különleges nevelési igényű és fogyatékossgal élő gyermekek*, 2024, *Modern Rabszolgaság és Emberi Jogok Politikai és Bizonyíték Alapú Központ kiadványa*, 2–3. oldal, elérhető: <https://files.modernslaverypec.org/production/assets/downloads/SEND-summary-final.pdf?dm=1736268045>

különleges bánásmód megállapításáról döntenek, vagyis arról, hogy a büntetőeljárás során milyen sajátos eljárási szabályok alkalmazandók. Miután azonban önmagában a gyermekkor vagy a fogyatékoság már különleges bánásmódra való jogosultságot teremt a törvény alapján minden további szükséglet értékelés nélkül, sajnálatos módon éppen a legsérülékenyebb áldozati csoportok, mint a gyermekek és azon belül is a fogyatékosággal élő gyermekek esetében elmaradhat az egyéni értékelés.

A különleges bánásmódra jogosult gyermekáldozatok esetében külön említést igényelnek a meghallgatásukra vonatkozó eljárási garanciák és azok gyakorlati érvényesülésével kapcsolatos megállapításaink: mikor, ki, hol és hogyan hallgatja meg őket? -ezeket a kérdéseket jártuk körbe és javasoltunk számos, a fogyatékosággal élő gyermekekre szabott sajátos módszer alkalmazását.

Áttekintettük a gyermekvédelemben érintett szakembereket, szerepüket és együttműködési lehetőségeiket, az általuk kezelt adatok megosztásának kérdéseit, e körben is számos konkrét javaslatot fogalmaztunk meg, de alapvetően elmondható, hogy a képzés, érzékenyítés és az együttműködések kereteinek formalizálása, a közös munka terének kialakítása az, ami a leginkább szolgálná az áldozattá vált gyermekeket.

A fogyatékosággal élő gyermekáldozatokra vonatkozó hazai kutatások és elemzések hiányában feltétlenül szükségesnek tartottuk a jelen kutatás elkészítését, ami így elsőként mutatja be a fogyatékosággal élő gyermekeket (is) érő rendszerabúzust, ami a gyermekbarát igazságszolgáltatás, a fogyatékkal élőket megillető eljárási és traumatudatos alkalmazkodás, valamint a gyermekvédelemben érintett szereplők együttműködésének hiányából következik.

2. Kutatási cél és módszertan

A kutatás célja annak feltárása volt, hogy miként érvényesülnek a gyermekjogok – különös tekintettel az értelmi és pszichoszociális fogyatékosággal élő gyermekek jogaira – a magyar büntető igazságszolgáltatási rendszerben. Vizsgáltuk továbbá azt is, hogy milyen intézményi és eljárási akadályokkal szembesülnek ezek a gyermekek, és milyen lehetőségek állnak rendelkezésre jogaik érvényesítésére.

A kutatás **kvalitatív módszertant** alkalmazott, amely lehetővé tette a szakemberek tapasztalatainak és a rendszerszintű működés jellemzőinek mélyebb megértését. Az adatgyűjtés két fő eszközre támaszkodott: félig strukturált szakmai interjúkra és egy fókuszcsoport-beszélgetésre. A kutatás során összesen 11 interjú készült különböző területeken dolgozó szakemberekkel, illetve egy autista gyermeket nevelő szülővel. A

ELSŐ RÉSZ

A TÁMOGATÁSRA, HOZZÁFÉRHETŐSÉGRE ÉS MULTIDISZCIPLINÁRIS EGYÜTTMŰKÖDÉSRE VONATKOZÓ JOGSZABÁLYI ÉS SZAKPOLITIKAI KERETEK

beszélgetések fő témái az egyéni szükségletek felmérése, az eljárási könnyítések gyakorlata, a multidiszciplináris együttműködés lehetőségei, valamint az e területeken tapasztalható hiányosságok voltak.

Az interjúk mellett egy fókuszcsoport-beszélgetés is megvalósult ügyvéd, rendőr, bíró és civil szervezet munkatársa bevonásával, amely lehetőséget biztosított arra, hogy több szakterület képviselői közösen reflektáljanak a rendszer működésére, megosszák jó gyakorlataikat, és rámutassanak a koordináció és információáramlás problémáira.

A résztvevőket célzott mintavétellel választottuk ki, olyan szakemberek bevonására törekedve, akik a gyakorlatban közvetlenül találkoznak gyermekáldozatokkal, különösen azokkal, akik valamilyen fogyatékkal élnek. A kiválasztás során figyelembe vettük a különböző szakterületek arányos reprezentációját.

A kutatás nem járt gyermekekkel való közvetlen interakcióval.

Az interjúk és fókuszcsoport jegyzeteinek feldolgozása tematikus tartalomelemzéssel történt. Az elemzés során négy fő témakört azonosítottunk: az egyéni értékelés gyakorlati megvalósulása, az eljárási akadálymentesítés biztosításának helyzete, az ágazatok közötti együttműködés mechanizmusai, valamint az ezekhez kapcsolódó rendszerszintű hiányosságok és fejlesztési lehetőségek.

	Neme	Életkora	Fókuszcsoport résztvevő	Szakterülete
Szakértő 1	nő	60-70 év közötti	igen	Fiatalkorúakkal kapcsolatos eljárásokat tárgyaló volt bíró
Szakértő 2	nő	40-50 év közötti	igen	Családon belüli erőszak áldozatait képviselő civil szervezet ügyvédje
Szakértő 3	nő	40-50 év közötti	igen	Gyermekek részére segélyvonalat működtető civil szervezet munkatársa
Szakértő 4	nő	40-50 év közötti	igen	Gyermekekoriakra specializálódott rendőr

ELSŐ RÉSZ
A TÁMOGATÁSRA, HOZZÁFÉRHETŐSÉGRE ÉS MULTIDISZCIPLINÁRIS EGYÜTTMŰKÖDÉSRE
VONATKOZÓ JOGSZABÁLYI ÉS SZAKPOLITIKAI KERETEK

Szakértő 5	férfi	40-50 év közötti	nem	Gyermekevédelmi gyám
Szakértő 6	nő	40-50 év közötti	nem	Autisták érdekeit képviselő civil szervezet ügyvédje, jogsegély szolgálatának vezetője
Szakértő 7	nő	40-50 év közötti	nem	Szegregátumokban élő gyermekek jogainak érvényesítésén dolgozó civil szervezet vezetője
Szakértő 8	nő	40-50 év közötti	nem	Gyermekejogi szakértő
Szakértő 9	nő	40-50 év közötti	nem	Gyermekejóléti központ szakmai vezetője
Szakértő 10	nő	50-60 év közötti	nem	Gyermekek kihallgatására specializálódott szlovén rendőr
Szakértő 11	nő	20-30 év közötti	nem	Családjogra specializálódott jogász
Szakértő 12	nő	40-50 év közötti	nem	Autista gyermeket nevelő édesanya
Szakértő 13	nő	40-50 év közötti	nem	Barnahus meghallgató és terápiás központban dolgozó szaktanácsadó
Szakértő 14	nő	40-50 év közötti	nem	Barnahus meghallgató és terápiás központban dolgozó szociális munkás és gyermekevédelmi gyám
Szakértő 15	nő	40-50 év közötti	nem	BM Európai bel- és igazságügyi együttműködési szakértő

A kutatás során meghallgatott szakértők:

A kvalitatív módszerek mellett a tanulmány szerves részét képezte a vonatkozó szakirodalom, nemzetközi és hazai kutatások, valamint jogszabályi háttér átfogó elemzése is. A dokumentumelemzés célja az volt, hogy feltárja azokat az elméleti, szakpolitikai és jogi kereteket, amelyek meghatározzák az értelmi és pszichoszociális

fogyatékossgal élő gyermekáldozatok helyzetét a magyar büntető igazságszolgáltatásban.

A kutatás során áttekintettük az ENSZ Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezményének (CRPD) és a Gyermekjogi Egyezménynek (CRC) vonatkozó rendelkezéseit, az Európa Tanács és az Európai Unió gyermekbarát igazságszolgáltatásra, áldozatvédelemre vonatkozó irányelveit és ajánlásait. E nemzetközi keretrendszert összevetettük a magyar joganyag releváns szabályaival, így különösen [a büntetőeljárásról](#) szóló [2017. évi XC. törvénnyel](#) (Be.), gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló a 1997. évi XXXI. törvénnyel (Gyvt.), a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló 1998. évi XXVI. törvénnyel (Fot.)l, valamint a bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről szóló 2005. évi CXXXV. törvénnyel (Ást.). Emellett figyelembe vettük az Alapvető Jogok Biztosának jelentéseit, valamint a szakmai civil szervezetek által készített háttéranyagokat és jelentéseket.

A dokumentumelemzés során külön figyelmet fordítottunk arra, hogy az egyes jogszabályok és szakmai ajánlások milyen mértékben biztosítják a fogyatékossgal élő gyermekek számára az akadálymentes részvételt, az egyéni szükségletekhez igazodó eljárási könnyítéseket, valamint a gyermekbarát és traumaérzékeny igazságszolgáltatási megközelítést. A meglévő kutatások feldolgozása hozzájárult ahhoz, hogy a kutatás kvalitatív eleme során feltárt problémákat kontextusba helyezzük.

A kutatási jelentés felépítésénél azt tartottuk szem előtt, hogy világosan elkülöníthető legyen a hazai és nemzetközi jogszabályi háttér és az erre épülő haza gyakorlat, hogy feltárjuk a kettő közötti esetleges ellentmondásokat, és hogy azonosítani tudjuk azokat a területeket, ahol további beavatkozásra lehet szükség.

A jelentés második részében pedig konkrét javaslatokat fogalmaztunk meg az első részben feltárt hiányosságok egy részének orvoslásra, elsősorban az egyéni értékelés és egyéni támogatási terv, a gyermek meghallgatások módszerére, az ágazatok közötti együttműködésre és a jelzőrendszeri tagok egységes adatgyűjtésére, információ megosztására vonatkozóan.

3. A támogatásra, hozzáférhetőségre és multidiszciplináris együttműködésre vonatkozó jogszabályi és szakpolitikai keretek

Ebben a részben bemutatjuk a gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer kulcsfontosságú szerepét abban, hogy a gyermekek áldozattá válása ne maradjon rejtve, valamint a további áldozattá válás megelőzésében és a megfelelő segítő szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosításában. Ismertetjük továbbá a gyermekáldozatok helyzetét a büntetőeljáráásban, valamint azokat a jogszabályi kereteket, amelyek segítő szolgáltatásokat és intézkedéseket biztosítanak számukra. Kitérünk továbbá a fókuszcsoportos beszélgetés és a félig strukturált interjúk során gyűjtött szakértői tapasztalatokra, amelyek rávilágítanak a (fogyatékossgal élő) gyermekáldozatok számára elméletben biztosított jogi garanciák gyakorlati megvalósításának nehézségeire és korlátaira Magyarországon.

3.1 A bűncselekmények áldozatává vált fogyatékossgal élő gyermekekkel kapcsolatos nemzetközi jogszabályi környezet

Az áldozattá vált fogyatékossgal élő gyermekek jogaival és azok érvényesítésével kapcsolatos állami kötelezettségekkel összefüggésben számos nemzetközi jogi forrás irányadó Magyarországon. Jóllehet ezek a jogforrások nem kifejezetten a fogyatékossgal élő gyermekekre szabottak, hanem minden gyermekre irányadóak, de ezeket a rendelkezéseket szükséges kiegészíteni a fogyatékossgal élő személyekre (nem kizárólag gyerekekre) irányadó speciális rendelkezésekben foglalt követelményekkel.

A gyermekekkel kapcsolatos legfontosabb nemzetközi jogforrás a Gyermekek jogairól szóló ENSZ Egyezmény (továbbiakban Gyermekjogi Egyezmény), amelyet Magyarország az 1991. évi LXIV. törvénnyel hirdetett ki, így az a magyar belső jog részét képezi. Az áldozattá vált gyermekek szempontjából a legfontosabb egyezményes jogok a következők: a gyermek joga a megfelelő tájékoztatáshoz (17. cikk); a gyermek védelemhez való joga az erőszakkal és bántalmazással szemben (19. cikk), családi környezet hiánya esetén a gyermek védelemhez való joga (20. cikk); a fogyatékossgal élő gyermekek jogai (23. cikk); szexuális kizsákmányolás és kereskedelem elleni védelemhez való jog (34-35. cikkek); az áldozattá vált gyermekek joga a rehabilitációhoz és a társadalomba való beilleszkedésük segítéséhez (38-29. cikkek); gyermekbarát igazságszolgáltatáshoz való jog (40. cikk).

Az **ENSZ Gyermekjogi Bizottsága** (továbbiakban Gyermekjogi Bizottság), amely vizsgálja, hogy a Gyermekjogi Egyezményt aláíró államokban az egyes egyezményes jogok mennyiben érvényesülnek, **2020. március 3-i Magyarországot érintő záróészrevételeiben az áldozattá vált gyermekekkel kapcsolatban alapvetően komplex, ágazatközi és gyermekközpontú megközelítést sürgetett, amelyben a gyermekek jogai nemcsak a deklaráció szintjén, hanem ténylegesen is érvényesülnek az igazságszolgáltatásban, gyermekvédelemben és rehabilitációban is.**⁷ A gyermekbarát igazságszolgáltatás fejlesztése körében a Gyermekjogi Bizottság egyrészről üdvözölte a büntetőeljárásról szóló új törvény hatálybalépését, amely fokozott védelmet biztosít a gyermekek jogainak, emellett azonban számos, jelen kutatás szempontjából is **releváns ajánlást fogalmazott meg:**

- A gyermekeket érintő ügyekben kizárólag szakképzett, gyermekügyekre specializált bírák és szakemberek járjanak el;
- Gyermekbarát, ágazatközi megközelítés alkalmazása;
- Teljes körű hozzáférés biztosítása a kártérítési eljárásokhoz;
- Folyamatos pszichoszociális támogatás biztosítása, függetlenül a nyomozásban vagy eljárásban való részvételtől;
- Részletes adatgyűjtés a gyermekek helyzetéről: életkor, nem, etnikai/nemzetiségi hovatartozás, fogyatékoság, földrajzi hely stb. szerint;
- A gyermekek elleni erőszakos cselekmények azonosítására szolgáló szabályozás kiterjesztése minden, gyermekek által látogatott környezetre (pl. iskola, sportegyesület);
- A Barnahus-modell alkalmazásának jogi alapjainak megteremtése, beleértve a vizsgálati és terápiás szolgáltatások automatikus elérhetőségét minden gyermekáldozat számára;
- A szakemberek továbbképzése a gyermekkereskedelem, szexuális kizsákmányolás és emberkereskedelem áldozatainak felismerésére;
- Egy nemzeti protokoll kidolgozása és alkalmazása ezekben az ügyekben.

A Gyermekjogi Bizottság 2020-as ajánlásai közül látható majd, hogy néhány részben mára megvalósult, így például kialakításra került és megkezdte működését az alább

⁷ Gyermekjogi Bizottság: *Záró észrevételek Magyarország hatodik időszakos jelentéséről*, 2020. március 3., elérhető: <https://digitallibrary.un.org/record/3862647?v=pdf>

részletesebben is bemutatásra kerülő Barnahus-modell jelenleg 5 helyszínen kialakított terápiás meghallgató központtal.

A gyermekek eladásáról, a gyermekprostitúcióról és a gyermekpornográfiáról szóló, a Gyermek jogairól szóló Egyezményhez fűzött Fakultatív Jegyzőkönyvben foglaltak érvényesítésével összefüggésben a Gyermekjogi Bizottság javasolta a Magyar Államnak, hogy:

- Módosítsa a büntető törvénykönyvről szóló 2012. Évi c. Törvényt annak érdekében, hogy a gyermekek ellen elkövetett szexuális erőszak elleni fokozott védelmet kiterjessze minden 18 év alatti gyermekre,
- Szükség szerint módosítsa a hatályos szabályozást annak biztosítása érdekében, hogy minden gyermek, aki bármilyen formában szexuális kizsákmányolásnak (és nem csak prostitúciónak), eladásnak vagy emberkereskedelemnek van kitéve, áldozatként legyen kezelve, és ne legyen kitéve büntetőjogi szankcióknak;
- Erősítse meg az online gyermekkereskedelem elleni küzdelmet és a szükséges képzési programok végrehajtását az áldozatok azonosítására és segítésére. A bizottság további intézkedéseket javasol az opcionális jegyzőkönyv teljes körű végrehajtása érdekében.

Az ENSZ Fogyatékossággal élő személyek jogairól szóló egyezmény (továbbiakban **CRPD Egyezmény**), amelyet a Magyarország a 2007. évi XCII. törvénnyel hirdetett ki kimondja, hogy a részes államoknak biztosítaniuk kell a fogyatékossággal élő áldozatok számára az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés tényleges hozzáférést (13. cikk).

A **hozzáférés fogalmát** a CRPD Egyezmény monitorozásáért felelős ENSZ Bizottság a CRPD Egyezményhez fűzött 2. számú általános kommentárjában elemezte:

“Nem lehet hatékony hozzáférés az igazságszolgáltatáshoz, ha az épületek, amelyekben a bűnüldöző szervek és a bíróságok működnek, fizikailag nem hozzáférhetők, vagy ha a szolgáltatások, az információ és a kommunikáció, amit adnak, nem hozzáférhető a fogyatékossággal élő számára (13. cikk). A védett háznak, támogató szolgáltatásoknak és eljárásoknak mind hozzáférhetőnek kell lennie annak érdekében, hogy hatékony és érdemi védelmet nyújtsanak az erőszakkal,

a visszaélással és a kizsákmányolással szemben a fogyatékossgal élő személyek, különösen a nők és a gyermekek számára.”⁸

Ugyancsak az ENSZ égisze alatt született meg 2020-ban *A fogyatékossgal élő személyek igazságszolgáltatáshoz való hozzáféréseire vonatkozó nemzetközi alapelvek és iránymutatások*⁹ című dokumentum, amely célja, hogy elősegítse az igazságszolgáltatás olyan átalakítását, amely lehetővé teszi a fogyatékossgal élő személyek számára az igazságszolgáltatáshoz való egyenlő hozzáférést, összhangban a CRPD Egyezményrel és különösen annak 13. cikkével. A tíz legfontosabb alapelv:

1. A fogyatékossgal élő személyeknek joguk van az igazságszolgáltatásban való részvételhez másokkal egyenlő alapon;
2. Az igazságszolgáltatási rendszereknek biztosítaniuk kell a megfelelő eljárási és életkori alkalmazkodásokat – például könnyen érthető nyelvezet, jelnyelvi tolmácsolás, alternatív kommunikációs eszközök.
3. Az igazságszolgáltatásban dolgozók számára kötelező a fogyatékossgal kapcsolatos képzés – beleértve a rendőröket, ügyészeket, bírakat, büntetés-végrehajtásban dolgozókat.
4. A jogi eljárások során biztosítani kell az információkhoz való hozzáférést akadálymentes formátumokban – például Braille-írás, könnyen érthető nyelvezet, alternatív kommunikációs eszközök.
5. A fogyatékossgal élő személyeknek joguk van jogi képviselethez és jogsegélyhez – beleértve a megfelelő támogatást és tanácsadást.
6. Az igazságszolgáltatási intézményeknek fizikailag és kommunikációs szempontból is hozzáférhetőnek kell lenniük – például akadálymentes épületek, információs anyagok.

⁸ Fogyatékos Személyek Jogaival Foglalkozó Bizottság: *2. számú általános kommentár*, Tizenegyedik ülés, 2014. március 31.–április 11.

⁹Office of the High Commissioner of Human Rights: *International Principles and Guidelines on Access to Justice for Persons with Disabilities*, 2020, Geneva, elérhető: www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Disability/SR_Disability/GoodPractices/Access-to-Justice-EN.pdf

7. A fogyatékossgal élő személyeknek joguk van a jogi eljárásokban való részvételhez saját döntéseik alapján – beleértve a támogatott döntéshozatalt.
8. Az igazságszolgáltatási rendszereknek figyelembe kell venniük a fogyatékossgal élő személyek egyedi szükségleteit és körülményeit – például életkor, nem, fogyatékossg típusa.
9. A fogyatékossgal élő személyeknek joguk van a jogorvoslathoz és a kártérítéshez – beleértve a megfelelő eljárásokat és mechanizmusokat.
10. Az államoknak biztosítaniuk kell a fogyatékossgal élő személyek jogainak védelmét és előmozdítását az igazságszolgáltatási rendszerben – beleértve a jogszabályi és intézményi reformokat.

A CRPD Egyezmény érvényesülésével kapcsolatban Magyarországgal összefüggésben az ENSZ CRPD Bizottsága a következőket állapította meg legutóbbi, 2022-ben folyt felülvizsgálata során¹⁰ a CRPD Egyezmény 13. cikkével összefüggésben:

- A fogyatékossgal élő személyek, különösen az értelmi fogyatékossgal élők, a pszichoszociális fogyatékossgal élők, a bentlakásos és pszichiátriai intézményekben élők, valamint a fizikai fogyatékossgal élők a magyar jogrendszerben akadályokkal szembesülnek az eljárási és életkorhoz igazodó alkalmazkodás hiánya, a jogi eljárásokkal kapcsolatos hozzáférhető információk és kommunikáció hiánya, valamint az akadálymentes épületek hiánya miatt.

A Bizottság azt javasolta Magyarország számára, hogy:

- Gondoskodjon arról, hogy minden szükséges és hatékony eljárási biztosíték és alkalmazkodás rendelkezésre álljon, hogy minden korlátozott cselekvőképességű személy, valamint a bentlakásos és pszichiátriai intézményekben elhelyezett személyek hozzáférhessenek az őket érintő döntések hatékony bírósági felülvizsgálatához, valamint ingyenes és hatékony jogi képviselőhöz minden eljárásban;

¹⁰ Committee on the Rights of Persons with Disabilities, Concluding observations on the combined second and third periodic reports of Hungary, 20 May 2022 CRPD/, C/HUN/CO/2-3, elérhető: https://digitallibrary.un.org/record/3974105?utm_source=chatgpt.com&v=pdf

- Vizsgálja felül a polgári perrendtartást és a büntetőeljárásról szóló törvényt, hogy minden jogi helyzetben garantálja az eljárási és életkorhoz igazodó alkalmazkodást minden fogyatékossgal élő személy számára, alternatív és kiegészítő információ- és kommunikációs eszközök, például braille-írás, jelnyelv, könnyen olvasható szövegek, szimbólumrendszerek, valamint audio- és videóátírások kidolgozásával.

A CRPD ajánlásainak megfelelően az Alapvető jogok biztosát látja el 2023 óta a CRPD Független Mechanizmus feladatait. A Független Mechanizmus egyik fő feladata a CRPD-ben foglalt jogok nemzeti szintű érvényesítésének figyelemmel kísérése. Ez lehetővé teszi, hogy segítse a részes államok kötelezettségeinek végrehajtását és ellenőrzését. Az Alapvető Jogok Biztosa átfogó jelentést tett közzé a Független Mechanizmus 2023. évi tevékenységéről. Ez a jelentés azonban csak részben tükrözi a fenti ajánlásokat.¹¹ A Biztos felkérte a belügyminisztert, hogy biztosítsa és támogassa – a szaktárca érintett szakterületeinek és a fogyatékossgal élő személyek érdekeit képviselő szervezetek részvételével – egy olyan munkacsoport felállítását, amely feltérképezi a szükségleteket és előkészíti a CRPD Bizottság Záróészrevételeinek 28., 29. pontjaiban javasoltak érdemi érvényesülését garantáló intézkedéseket. Ezek a javaslatok olyan kérdésekkel foglalkoznak, mint a személyes szabadság és biztonság jogi garanciáinak hiánya a mentális egészségügyi intézményekben, beleértve az igazságügyi intézményeket is.¹²

¹¹ A Független mechanizmus 2023-as tevékenységéről részletes beszámoló angolul elérhető: Office of the Commissioner for Fundamental Rights: *Comprehensive report of the Commissioner for Fundamental Rights on the activities of the CRPD Independent Monitoring Mechanism in 2023*, (2024), elérhető: https://nemzetisegijogok.hu/documents/14315/8228558/Annual_Report_2023.pdf/b87f2809-3dd3-3e61-29a9-6784a6aa502b?t=1736518882023, magyar nyelven az Alapvető Jogok Biztosának és helyetteseinek 2023-as évi beszámolójában, <https://www.ajbh.hu/documents/10180/8220495/%C3%89ves%2Bbesz%C3%A1mol%C3%B3%2B2023.pdf>

¹² U.o. 21. o., lásd még az Alapvető Jogok Biztosának jelentését az AJB-901/2023. számú ügyben, elérhető:

https://nemzetisegijogok.hu/documents/10180/8055437/Jelent%C3%A9s%2Begy%2Bpszichoszoci%C3%A1lis%2Bfogyat%C3%A9koss%C3%A1gga%C3%A9l%C5%91%2Bszem%C3%A9ly%2Bell%C3%A1t%C3%A1si%2Bk%C3%B6r%C3%BClm%C3%A9nyeivel%2Bkapcsolatban%2B901_2023.pdf

3.2 A bűncselekmények áldozatainak védelmével kapcsolatos európai uniós jogszabályok

3.2.1 Áldozatvédelmi irányelv átültetése, az áldozatsegítés rendszere Mo.-on

Az Áldozatvédelmi irányelv¹³ 22. cikke kötelezi a tagállamokat arra, hogy minden áldozat esetében **egyéni értékelést** végezzenek, hogy feltárják és meghatározzák az adott áldozat speciális védelmi szükségleteit. Abból az alapgondolatból indul ki, hogy a személyes jellemzők, a bűncselekmény természete, típusa és körülményei alapján mindenki másként reagál a bűncselekményre. Ennek érdekében kétlépcsős, esetről esetre történő értékelést kell végezni: először meg kell állapítani, hogy a sértettnek vannak-e speciális védelmi szükségletei az irányelv 22. cikk (2) bekezdésében felsorolt kritériumok alapján, majd ha igen, meg kell határozni a megfelelő védelmi intézkedéseket az ismételt áldozattá válás megelőzésére.¹⁴

Az áldozatsegítő szolgálat jelenlegi felépítését az igazságügyi szolgáltatásokkal kapcsolatos egyes feladat- és hatáskörökről szóló 362/2016. (XI. 29.) Korm. rendelet két szinten szabályozza. Az igazságügyi miniszter áldozatsegítő szolgálatként eljárva – érdekérvényesítés-szolgáltatást biztosítva – működteti az **Áldozatsegítő Vonalat** és az **áldozatsegítő központokat**, míg a Kormány területi **áldozatsegítő szolgálatként** az igazságügyi igazgatási, illetve közigazgatási hatósági ügyekben a fővárosi és megyei kormányhivatalokat jelölte ki.¹⁵ Az áldozatsegítő központok átfogó, személyre szabott és a helyzethez igazodó tájékoztatást nyújtanak; érzelmi támogatást biztosítanak, szükség esetén pszichológus bevonásával, egy külön erre kialakított, biztonságos fogadóhelyiségben; továbbá segítséget nyújtanak a problémamegoldó szervezetekhez való irányításban és az érdekeik érvényesítésében, védett menedékhelyeket és anyagi támogatást is biztosítanak.¹⁶

Fontos megemlíteni a 2023-ban létrehozott **Nemzeti Áldozatsegítési Koordináló Mechanizmust**, melynek célja az áldozatsegítés rendszerének hatékonyabbá tétele,

¹³ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2012/29/EU IRÁNYELVE (2012. október 25.) a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról

¹⁴ Aleksandra Ivankovic és mások: *Victims of crime implementation analysis of rights in Europe*, (2019), 152.o., elérhető: [Synthesis Report https://victim-support.eu/wp-content/uploads/2021/02/VOCIARE_Synthesis_Report.pdf](https://victim-support.eu/wp-content/uploads/2021/02/VOCIARE_Synthesis_Report.pdf)

¹⁵ Doszpot A. és mások: *A hazai áldozatsegítés rendszerének aktuális kérdései* (2020) In: Fontis Iuris 2020, 6. évf. 3. szám, 11. o.

¹⁶ Áldozatsegítő szolgálat, <https://igazsagugyiinformaciok.kormany.hu/aldozatsegito-szolgalat>

valamint az áldozattá válás megelőzését célzó feladatok ellátása. Az áldozattá válás megelőzését, illetve az áldozatok számára a szükségleteiknek megfelelő szolgáltatásokhoz való hozzáférését támogatja az **Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat (OKIT)**¹⁷, amely kiemelten a kapcsolati erőszak és emberkereskedelem áldozatait segíti, évente 10-11 ezer hívást kezelnek.¹⁸ A "kapcsoljegybol" nevű, 2020 óta elérhető applikáció külön a felnőtteknek és külön a gyerekeknek nyújt hasznos információkat a témában.

A Slachta Margit Nemzeti Szociálpolitikai Intézet által üzemeltetett a **Gyermekvédő Hívószámon** 2023-ban 1401 érdemi hívás regisztráltak, 2024-ben 1370 hívás érkezett, amiből 1209 volt érdemi hívás. A hívások jellegét tekintve 931 hívásban információt kértek, 18 hívásban szakmai, módszertani segítséget kértek és 261 hívás pedig veszélyeztetettséget jelzett.¹⁹ Az **Áldozatsegítő Vonalon** 2023-ban 4, 2024-ben 3 kiskorú gyermeket érintő hívást kezeltek, pedig 2022-ig a hívások száma emelkedő tendenciát mutatott.²⁰ Említésre méltó továbbá a rendőrségi állományban lévő **áldozatvédelmi referens** szerepe, aki kiemelt figyelmet fordít (egyebek mellett) a gyermekkorú illetve a gyatékkel élő áldozatokra.²¹

3.2.2 Emberkereskedelem elleni irányelv:

Emberkereskedelem gyermek áldozatait segítő hazai keretrendszer

Az Európai Unió irányelvben határozza meg a tagállamok kötelezettségeit az emberkereskedelem visszaszorítása érdekében. Az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló 2011/36. számú irányelvben²² foglaltak alapozzák meg a hazai szabályozás kereteit. Ennek sikeres átültetésével

¹⁷ Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat: *Fontos lépés az áldozatokért*, <https://okit.hu/fontos-lepes-az-aldozatokert/>

¹⁸ Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány: *Gyermekjogi Jelentés 2023*, (2023), 83. o. elérhető: https://hintalovon.hu/wp-content/uploads/2024/05/Hintalovon_Gyermekjogi_Jelentes_2023.pdf

¹⁹ Uo. 44. o.; Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány: *Gyermekjogi Jelentés 2024*, (2024), 64. o.: elérhető: https://hintalovon.hu/wp-content/uploads/2025/05/Hintalovon_2024_Gyermekjogi_Jelentes.pdf

²⁰ Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány: *Gyermekjogi Jelentés 2023*, (2023), 83. o., Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány: *Gyermekjogi Jelentés 2024*, (2024), 102. o.

²¹ 2/2013. (I.31.) ORFK utasítás a rendőrség áldozatsegítő feladatairól, 18. pont, elérhető: 2/2013. (I.31.) ORFK utasítás

²² Az Európa Parlament és a Tanács 2011/36/EU irányelve *Az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról*, (2011. április 5.), elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011L0036>

kapcsolatban a kutatás során megkérdezett európai bel- és igazságügyi együttműködési szakértő arról tájékoztatott minket, hogy bár 2019-ben történt az Európai Bizottság részéről adminisztratív megkeresés Magyarország számára, azonban ezt megválaszolták és nem követte további levélváltás, azaz a hazai szabályozás az irányelvvel összhangban áll.

A büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.) 192. §-a tartalmazza az emberkereskedelem és a kényszermunka tényállását, amely meghaladja a 2011/36/EU irányelvben foglalt minimumszabályokat. Kiemelendő továbbá az **emberkereskedelem áldozatainak azonosításáról** szóló 354/2012. (XII.13.) Korm. **rendelet**, amely lefekteti az emberkereskedelem elleni küzdelemben résztvevő intézmények jelzőrendszeri alapjait, áldozat azonosítási alapjait, azonban kizárólag a felnőtt emberkereskedelem áldozatok esetében határoz meg egy azonosítási eljárást (kvázi egyéni értékelést).

Az emberkereskedelem áldozatainak kizsákmányolása elleni fellépés érdekében szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2020. évi V. törvény a szexuális indíttatású **emberkereskedelem gyermekkorú áldozatainak védelme és rehabilitációja** érdekében bevezette az ún. **általános védelmi intézkedés jogintézményét** (Gyvt. 76/B. §). Ennek értelmében a rendőrség köteles az emberkereskedelem áldozatává vált gyermeket az öt speciális gyermekotthon egyikébe elhelyezni – szakértői bizottság véleményének hiányában is –, amennyiben azt észleli, hogy a gyermek emberkereskedelem áldozatává válhatott (nem feltétel a bizonyosság). További, a gyermekáldozatok védelmét szolgáló garanciális szabály, hogy a prostitúciós tevékenységet végző 18 év alattiakkal szemben szabálysértési eljárás nem indítható. Az **emberkereskedelem felismeréséhez** és a koordinált eljárásrend érdekében a Belügyminisztérium 2022-ben **elméleti és gyakorlati segédanyagot és szakmai ajánlást** jelentetett meg a **gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer tagjainak, valamint a család- és gyermekjóléti szolgálat és központ munkatársainak** „Tegyük láthatóvá az emberkereskedelmet!”²³ címmel. Az ajánlás kitér a gyermekáldozatok felismerésével kapcsolatos ismérvekre, valamint ajánlásokat fogalmaz meg azzal kapcsolatosan, hogy hogyan beszélgessünk egy gyermekkel, ha azt feltételezzük, hogy emberkereskedelem áldozata. **Azonban a módszertani ajánlással kapcsolatos képzések, illetve az ajánlás gyakorlati alkalmazásával kapcsolatos tapasztalatok**

²³Nagy István és dr. Szabóné Szalay Csilla (szerk.): *Tegyük láthatóvá az emberkereskedelmet!*, Belügyminisztérium, (2022), elérhető: https://szocialisportal.hu/wp-content/uploads/2022/12/Tegyuk-lathatova-az-emberkereskedelmet_Szakmai-ajanlas.pdf

hiánya miatt nem egyértelmű, hogy a gyermekek meghallgatásával kapcsolatos ajánlások a gyakorlatban valóban érvényesülnek-e.

A 2011/36/EU irányelv előírja azt is, hogy a feltételezhetően emberkereskedelem áldozatává vált gyermekek meghallgatását speciálisan képzett személyeknek kell elvégezniük, az erre maradéktalanul alkalmas helyiségben.²⁴ Ennek gyakorlati érvényesülésével kapcsolatban azonban nem érhetőek el nyilvánosan adatok.

3.3 A hazai gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer szerepe és kihívásai az áldozattá válás felismerésében, különös tekintettel a bűncselekmények jelentésének akadályaira

A Gytv. 17. § (1) bekezdésében meghatározott gyermekvédelmi jelzőrendszeri tagok (köztük a nyomozó hatóság, a bíróság, az áldozatsegítő szolgálat stb.) kötelesek jelzéssel élni a gyermek veszélyeztetettsége²⁵ esetén a gyermekjóléti szolgálatnál, illetve hatósági eljárást kezdeményezni a gyermek bántalmazása, illetve súlyos elhanyagolása vagy egyéb más, súlyos veszélyeztető ok fennállása, továbbá a gyermek önmaga által előidézett súlyos veszélyeztető magatartása esetén.

Noha az **egészségügyben** készült ágazati **szakmai útmutató**²⁶ a gyermekbántalmazás felismerésére és kezelésére, a **nevelési-oktatási intézményekben nincs** egységes belső protokoll a **gyermekbántalmazási esetek kezelésére** vonatkozóan, ami – **egységes fogalomrendszer és eljárásrend hiányában** – kihatással van a **jelzőrendszeri tagok közötti együttműködés minőségére**. Kiemelendő, hogy a **fogyatékossgal élő áldozattá vált gyermekekkel kapcsolatos módszertani eljárások teljességgel hiányoznak**.

Továbbá hiányoznak azok a **képzések**, amelyek segítenék a jelzőrendszeri tagokat abban, hogy a (már létező) **protokollokat a gyakorlatban**, konkrét gyermekáldozatok vonatkozásában is hatékonyan alkalmazzák. Jelen kutatás során a **meginterjúvolt civil**

²⁴ Csapucha Bernadett: *A gyermekbarát igazságszolgáltatás nemzetközi dokumentumai*, In: Az új Btk., (2022), 45. o., elérhető: <https://ujbtk.hu/csapucha-bernadett-a-gyermekbarat-igazsagszolgalatas-nemzetkozi-dokumentumai/>

²⁵ Veszélyeztetettség minden olyan – a gyermek vagy más személy által tanúsított – magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza.

²⁶ BM Egészségügyi szakmai irányelv: Az egészségügyi ellátók feladatairól gyermekbántalmazás és elhanyagolás gyanúja esetén, felismerés, kezelés és megelőzés, 2024. július 19. elérhető: <https://www.buszszh.hu/egeszsegugyi-iranyelv-lepett-ervenye-a-gyermekbantalmazasra-elhanyagolasra-vonatkozolan/>

szervezet szakmai vezetője a fókuszcsoport beszélgetésen is arról számolt be, hogy – erre irányuló célzott képzések hiányában – a jelzőrendszeri tagok számára nem minden esetben egyértelmű, hogy milyen jelzőrendszeri feladataik vannak. Sok esetben pl. bűncselekmény észlelése esetén a jelzőrendszeri tagok részéről a gyermekvédelmi jelzés után elmarad a büntetőjogi feljelentés megtétele. A kutatásban megkérdezett fókuszcsoport interjúalanyok szerint ennek oka részben **jogértelmezési probléma**: a Gyvt. valóban előírja a hatósági eljárás kezdeményezését bűncselekmény gyanúja esetén, de a gyakorlatban ezt sok esetben a védelembevétel indításával „letudják”, és nem indul el büntetőfeljelentés. Ezzel összefüggésben megemlítendő, hogy a gyermekvédelmi jelzőrendszer hatékonyságának növelése érdekében a jogalkotó a 2024-es kegyelmi botrány²⁷ nyomán a Btk. 209/A. §-ába új tényállást iktatott be „Gyermekvédelmi jelzéssel kapcsolatos kötelezettség megszegése” címmel, amely vétségként két évig terjedő szabadságvesztéssel bünteti a gyermek súlyos veszélyeztetettségére utaló körülmények esetében a jelzés elmulasztását. A Gyermekjogi Civil Koalíció állásfoglalásában²⁸ ugyanakkor kifogásolta, hogy a jogalkotó a prevenció helyett a szankcióközpontú szemléletet hangsúlyozva a gyermekvédelmi szakembereket szabadságvesztés büntetéssel fenyegeti, amennyiben a Gyvt.-ben foglalt jelzési kötelezettségüknek nem tesznek eleget, anélkül, hogy megteremtené a jelzőrendszer hatékony működéséhez elengedhetetlen személyi és infrastrukturális feltételrendszert.

Jelen kutatás során megkérdezett Barnahus ház szaktanácsadója és szociális munkása azt tapasztalta, hogy a 2024-es jogszabályváltozás óta jelentősen megnőtt a gyermekvédelmi jelzések száma és előfordul, hogy kisebb, nem feltétlenül súlyos eseteket is jelzések, akár büntetőjogi feljelentés követnek, amelyeknél sokszor elegendő lenne a családokkal vagy érintettekkel való személyes egyeztetés, például egy egyszerű beszélgetés. A gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer így túlreagálhat, és a jelzések miatt gyakran indulnak rendőrségi eljárások, amelyek nem mindig szolgálják a gyermek legfőbb érdekét, hiszen több esetben felesleges traumatizálódáshoz vezethet. Így a jogszabály szigorítása, amely a súlyos esetek nem

²⁷ Gyermekjogi Civil Koalíció: *Közös Nyilatkozat a gyermek legfőbb érdekéről a KEH 2787/6/2023. számú elnöki kegyelmi határozattal összefüggésben*, 2024. február 7. elérhető: <https://gyermekjogicivilkoalicio.hu/gyermekjogi-allasfoglalasok/nyilatkozat-a-gyermek-legfobb-erdekerol-elnoki-kegyelem/>

²⁸ Gyermekjogi Civil Koalíció: *Állásfoglalás a gyermekek valós védelméről a 2024. évi XXIX. és a 2024. évi XXX. törvények alapján*, 2024. június 25., elérhető: <https://gyermekjogicivilkoalicio.hu/wp-content/uploads/2024/06/ALLASFOGLALAS-Gyermekvedelmi-jogszabaly-modositas-2024.docx.pdf>

jelzését bünteti, paradox módon **a túlzott jelzéshez vezethet és a gyermekvédelmi rendszer túlterheltségét fokozhatja.**

Gyermekvédelmi gyám interjúalanyunk ehhez képest arról számolt be, hogy szakember függő, hogy a büntető feljelentést a gyám megteszi-e, nincs egységes szemlélet, ugyanakkor kiemelte azt is, hogy a **rendőrséggel kapcsolatos negatív tapasztalatok is abba az irányba tereli a gyermekvédelmi gyámokat, hogy sokszor nincs is értelme feljelentést tenni, mert úgysem történik semmi.**

A (fogytékossággal élő) gyermek áldozatok jogainak tényleges érvényesülésének további gátja a **nem egységes fogalomértelmezés**, különösen a gyermekbántalmazás és az áldozattá válás fogalmakkal összefüggésben. A gyermekbántalmazás és az áldozattá válás fogalmának nem egységes értelmezésére utal az Országos Gyermekvédelmi Szakszolgálat (a továbbiakban: OGYSZ) által végzett kutatás kézírata²⁹ is, amely a **gyermekvédelmi gyámoknak** a bántalmazás hatékony felismerésében játszott szerepét is vizsgálta. A reprezentatív minta alapján végzett kutatásból megállapítható, hogy a gyermekvédelmi gyámoknak kellő ismeretei vannak a gyámolt gyermekeiket érő bántalmazásról, **azonban a bántalmazás fogalma, mértékének megítélése és ebből következően az intézkedés módja nem egységes. Ez felveti a szakemberek számára biztosítandó folyamatos érzékenyítő képzések kulcs szerepét a gyermek áldozatok azonosításában, az áldozatvédelmi irányelvvel összhangban megfogalmazott tagállami kötelezettséggel**³⁰.

Jelen kutatás során meginterjúvolt gyermekvédelmi gyám interjúalanyunk szerint a **gyámoltakat ért bántalmazás esetén nagyon változó, ki tesz feljelentést**, ráadásul éppen az a tapasztalat, hogy a nyomozásokat megszüntetik, eredményre nem vezetnek ezek az ügyek. Interjúalanyunk elmondta, hogy az utóbbi években **10 ügyben tett feljelentést, ebből mindössze egy esetben került sor vádemelésre, majd elítélésre.**

A fogytékossággal élő gyermeket ért bűncselekmény miatt **bárki tehet feljelentést** írásban vagy szóban, akár a rendőrség, akár az ügyészség előtt, de a feljelentést nem utasíthatja el a bíróság és más hatóság sem, utóbbiaknak azt továbbítaniuk kell a hatáskörrel és illetékességgel bíró nyomozó hatóság felé.³¹

²⁹ Az OGYSZ által jegyzett - a világhálón nem publikált - 2021-es kutatás összegyűjtötte a gyermekvédelmi gyámok gyermekbántalmazás felismerésével és kezelésével kapcsolatos jogalkalmazási tapasztalatait. A továbbiakban "OGYSZ gyermekbántalmazással kapcsolatos 2021-es kutatás kézírata" címen hivatkozunk rá.

³⁰ Áldozatvédelmi irányelv 25. cikk

³¹ Be. 377. § (1) bek.

A feljelentést a Be. megfogalmazása szerint bárki megteheti³², annak nem feltétele az sem, hogy a feljelentő cselekvőképes legyen. Ennélfogva tehát elvileg egy fogyatékossgal élő gyermek is megteheti a feljelentést. Minden más, a büntetőeljárásban a feljelentőhöz köthető jogot csak büntetőeljárási cselekvőképességgel bíró személy tehet meg személyesen.

Jelen kutatás során zajló interjúk alapján azonban úgy tűnik, az áldozatok, illetve leginkább az őket képviselő szülők megugorhatalan akadályokba ütköznek már a feljelentés megtétele során is. Az egyik megkérdezett ügyvéd, aki családon belüli erőszakkal kapcsolatos ügyekre szakosodott, hangsúlyozta, hogy “A nők sokszor amúgy sem mernek feljelentést tenni, mert az visszafelé is elsülhet. Ha egy nő tesz feljelentést, akkor... a gyereket át is fogják helyezni a családjogi perben az apukához... olyan mélységes előítéletek vannak a rendszerben, hogy azt nem tudja leküzdeni. Ráadásul, ha a feljelentés nem vezet eredményre, akkor még vissza is fordul... **hamis vádra**”.

A megkérdezett szakemberek egyike sem tudott olyan esetet felidézni, amikor fogyatékossgal élő gyermek önállóan tett volna feljelentést a rendőrség előtt.

A közelmúltban több nagy nyilvánosságot kapott gyermekvédelmi ügy, köztük a Szőlő utcai javítóintézeti vezető esete³³ is rámutat arra, hogy **a gyermekvédelmi jelzőrendszeri tagok** sok esetben a **presztízs és jogi kockázatok miatt nem lépnek fel** határozottan a gyermekekkel szembeni **bántalmazás** esetén. Jellemzően inkább tartózkodnak egy újabb eredménytelen feljelentéstől, attól tartva, hogy az elkövető a **jó hírnév megsértésére** hivatkozva később beperelheti az intézményt, ami presztízsveszteséget okozna. Azonban ha a bántalmazás észlelését vagy gyanújának felmerülését nem követi gyermekvédelmi jelzés és intézkedés megtétele a bántalmazást elszenvedett gyerek megsegítése, védelme és az eset kivizsgálása

³² Be. 376. § (1) bek.

³³ A gyanú szerint a javítóintézet igazgatója és beosztottjaként dolgozó élettársa először pártfogolt, majd prostituáltként futtatott két, korábban gyermekotthonban felnőtt, nehéz sorsú lányt. Az ügyről részletesebben olvasható internetes hírportálokon, pl: <https://www.valaszonline.hu/2025/06/20/gyerekvedelem-szolo-utca-javitointezet-juhasz-peter-pal-prostitutcio-portre/>

érdekében, akkor **rendszerabúzus³⁴ körében elkövetett gyermekbántalmazásról** beszélünk.

A hatóságok és hivatalos személyek feljelentési kötelezettségével kapcsolatban sok példát hoztak fel a fókuszcsoportos interjúkn résztvevő szakemberek. A Be. előírja, hogy amennyiben egy bűncselekmény elkövetéséről hatóság tagja vagy hivatalos személy hatásköre gyakorlása során szerez tudomást, akkor köteles feljelentést tenni a közvérdra üldözendő bűncselekmények esetében.³⁵

A jelzőrendszeri tagok képzési hiányosságai miatt - amit korábbi kutatások³⁶ is megerősítenek - a jelzés mellett gyakran elmarad a büntetőjogi feljelentés bűncselekmény gyanúja esetén. A 2024-es jogszabályváltozás, mely a jelzés elmulasztását szankcionálja, paradox módon a jelzések számának indokolatlan növekedéséhez vezetett, gyakran feleslegesen terhelve a rendszert és traumatizálva a gyermekeket, miközben a szükséges infrastrukturális feltételek hiányoznak.

A Gyvt. 17. § szerinti hatósági eljárás kezdeményezésének kötelezettsége azonban a megkérdezett szakemberek szerint nem feljelentési kötelezettséget telepít a jelzőrendszeri tagokra.

Mindazok, akik közvetlen tapasztalattal bírtak a hazai gyermekvédelmi jelzőrendszer működésével kapcsolatban, súlyos problémaként fogalmazták meg, hogy a gyermekjóléti alapellátásban dolgozók szerintük nem minden esetben teszik meg bűncselekmény gyanúja esetében sem a szükséges feljelentést, így a gyerekeket ért súlyos visszaélések rejtve maradnak a nyomozóhatóságok előtt. A Foster projektben³⁷ megkérdezett szakemberek is felhívták a figyelmet arra, hogy noha az egészségügyi ellátórendszer és rendőrség is kiadott a **gyermekbántalmazás kezelésére** szolgáló

³⁴ Rendszerabúzus, ha „a gyermekek védelmét szolgáló tevékenység, vagy rendszer nem létezik, vagy diszfunkcionálisan működik, és ezzel hozzájárul a bántalmazás, elhanyagolás megelőzésének elmulasztásához, késedelmes elhárításához, vagy be nem avatkozásával a folyamatos károsodáshoz” (A gyermekvédelmi szakellátást nyújtó intézményekben, nevelőszülői hálózatokban és a javítóintézetekben ellátott gyermekek és fiatal felnőttek bántalmazási eseteinek kivizsgálására és kezelésére vonatkozó szakmai protokoll)

³⁵ Be. 376. § (1)-(2) bek.

³⁶ Bálint Anita, Hódi Ágnes és Gál Anikó I: *Regionális vizsgálat a magyar gyermekvédelmi jelzőrendszer működéséről a szakellátott testvérek körében* (2019), 307. o., elérhető: <https://www.irisro.org/pedagogia2019januar/56BalintAnita-HodiAgnes-GalAniko.pdf>

³⁷ Lux Ágnes; Könczöl Miklós, Hungler Sára, Szontagh Veronika: *Training Needs Assessment Report Hungary*, 2025, 13. o., elérhető: https://jog.tk.hu/uploads/files/FOSTER_TNARReport_Hungary_vf.pdf

protokollokat³⁸, azok sokszor **nem világosak** és **gyakorlati alkalmazásuk is kérdéses.**

Jelen kutatásban megkérdezett civil szervezet szakmai vezetője egyenesen úgy fogalmazott, még akkor sem történik meg a feljelentés a gyermekvédelmi szervek részéről, ha pszichiáter vagy más szakember is jelez: *„Semmilyen jelzés után nincs feljelentés gyakorlatilag így általánosságban szólva.”* A résztvevők szerint ennek oka részben jogalkotási probléma, itt arra utalva, hogy a gyermekvédelmi törvény valóban előírja a hatósági eljárás kezdeményezését bűncselekmény gyanúja esetén, de a gyakorlatban ezt sok esetben a védelembe vétel (mint hatósági intézkedés) elindításával „letudják”, és nem tesznek büntetőfeljelentést.

Egy gyermekek és fiatalok számára ingyenes segélyhívó számot üzemeltető civil szervezet munkatársa hasonló tapasztalatokról számolt be, szerinte a gyermekjóléti alapellátás a bűncselekmény gyanúja esetén nem vállalja a feljelentést, inkább valamilyen, az alapellátás körébe eső szolgáltatás biztosításával próbálja meg orvosolni a helyzetet.

Pedig a gyerekek nagy számban kérnek segítséget, a segélyhívó számot üzemeltető civil szervezetnél dolgozó szakember elmondása szerint az évi kb. 15.000 érdemi hívásból kb. 1.100 olyan gyerektől, fiattól érkezik, aki fogyatékkal él.

A rendőri eljárásban regisztrált, ismert sértetté válások száma a gyermekek esetén 2019-ben 5796, 2020-ban 6295, 2021-ben 5804, amelyből a 14. életévét be nem töltöttek száma 2019-ben 2162, 2020-ban 2689, 2021-ben 2662 volt.³⁹

A gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer működésével kapcsolatos hiányosságok, valamint a gyermekbántalmazás esetén alkalmazandó **szakmai irányelvek nem megfelelő ismerete és eltérő értelmezése** is hozzájárul ahhoz, hogy a jelzőrendszer tagjai nem mindig tesznek meg minden szükséges lépést a gyermek védelme

³⁸A *gyermekvédelmi szakellátást nyújtó intézményekben, nevelőszülői hálózatokban és a javítóintézetekben ellátott gyermekek és fiatal felnőttek bántalmazási eseteinek kivizsgálására és kezelésére vonatkozó intézményi, fenntartói és ágazati módszertan*, 2018, Emberi Erőforrások Minisztériuma, elérhető: https://hintalovon.hu/wp-content/uploads/2020/06/gyermekbantalmazas_kezelese_es_kivizgalasa_modszertan.pdf

³⁹ Nagygyőr Csilla: *A gyermekek kihallgatása a nyomozások során*, Belügyi Szemle, Évf. 70 szám 8 (2022), 1654. o., elérhető: <https://belugyiszemlejournal.org/index.php/belugyiszemle/article/view/1051/1052>

érdekében, **nem tesznek jelzést**, súlyosbítva ezzel a gyermek veszélyeztetettségét és további áldozattá válását.

A gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer szereplői közül kiemelt szerepe van a gyermekjogi képviselőnek az áldozattá válás beazonosításában és a hatékony segítségnyújtásban. A Gyvt. 11/A. § értelmében a **gyermekjogi képviselő** kiemelt figyelmet fordít a különleges vagy speciális ellátást igénylő gyermekek védelmére, mely gyermeki csoportba a fogyatékossgal élő gyermekek is beletartoznak. A strukturált interjú során a szegregátumokban jogklinikát működtető civil szervezet képviselője beszámolt olyan esetről, amelyben a gyermekjogi képviselőnek történő jelzés segítségével történt előrelépés a fogyatékossgal élő (SNI) gyermek áldozatok ügyében. A speciális szükségletű (SNI-s és droghasználó) gyermekeket a gyámhatóság sokszori jelzés után, megkésetten kiemelte családjukból gyermekbántalmazás miatt, súlyos veszélyeztetettségre hivatkozással. Azonban a számukra kijelölt gondozási hely nem felelt meg a speciális igényeiknek, onnan folyamatosan elszöktek, hajléktalan életmódot folytattak, nem jártak iskolába, rendszeres droghasználókká váltak és kriminalizálódtak. Az esetükben a civil szervezet többszöri jelzése ellenére a gyermekek áldozatok ügyében mindaddig nem történt előrelépés, amíg a gyermekjogi képviselőhöz nem tett jelzést a civil szervezet jogász önkéntese. **Az esettanulmány jól rámutat arra, milyen fontos szerepet töltenek be a jelzőrendszer tagjai a gyermekáldozatok legfőbb érdekeinek képviseletében. Ugyanakkor felvetődik a kérdés, hogy a jelenlegi áldozatvédelmi és gyermekvédelmi jogszabályok valóban biztosítják-e, hogy a gyermek érdekeit képviselő személyek ténylegesen a gyermek legfőbb érdekeit tartsák szem előtt és rendelkezzenek a szükséges eszközökkel ahhoz, hogy hatékonyan segíthessék a gyermekáldozatokat.**

A jelzőrendszer működtetése kapcsán szükséges említést tenni a 2022. január 1-jén hatályba lépett **fogyatékossgügyi tanácsadásról**⁴⁰, mint egy speciális szolgáltatásról, amely célja egyrészt a tanácsadás biztosítása a fogyatékos személy és családtagjai számára, másrészt együttműködés a szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi, egészségügyi, oktatási, foglalkoztatási, sport és egyéb szabadidős szolgáltatásokat nyújtó intézményekkel, civil szervezetekkel, érdekvédelmi csoportokkal, valamint egyházi intézményekkel és közösségekkel. 2022. január 1-jétől megyénként 2 fogyatékossgügyi tanácsadó státusz áll rendelkezésre a kijelölt család- és

⁴⁰ A Gyvt. 40/A. § (7) bekezdése szerint a szociál- és nyugdíjpolitikáért felelős miniszter által kijelölt család- és gyermekjóléti központ az Szt. 64. § (9) bekezdése szerinti fogyatékossgügyi tanácsadást is biztosít.

gyermekjóléti központokban⁴¹, akik egy módszertani útmutató⁴² alapján végzik tevékenységüket (célcsoport-specifikus ismeretekkel rendelkezve felmérik a fogyatékos gyermekek szükségleteit).

3.4 A gyermekáldozatok büntetőeljárásjogi helyzete és a számukra biztosított eljárásjogi garanciák és segítő szolgáltatások

A következő részben ismertetjük a gyermekáldozatok helyzetét a magyar büntetőeljárásjogban, bemutatva a jelenlegi jogi keretet, amely lehetővé teszi a gyermekek részvételét az őket érintő jogi eljárásokban.

3.4.1 A különleges bánásmódra való jogosultság vizsgálata

A Be. 82. § értelmében a hatóságnak mérlegelési lehetőség nélkül, törvényi vélelem alapján különleges bánásmódot igénylő személynek kell tekinteni a 18 év alattiakat és a fogyatékkal élő személyt, akkor is, ha a fogyatékoság nincs hivatalosan elismerve, valamint a szexuális bűncselekmények sértettjét. A speciális rendelkezések alkalmazása illetve a különleges bánásmód megállapítása - az adminisztratív terhek minimalizálása végett⁴³ - nem követel határozati formát, mivel a döntés önmagában a kímélő intézkedések meghozatalában jelenik meg.⁴⁴

Ahhoz, hogy az értelmi vagy pszichoszociális fogyatékosággal élő áldozattá vált gyerekek a büntetőeljárásban sértetti jogukat a lehető legjobban, azaz érettségüknek, fejlettségüknek és érdekeiknek leginkább megfelelően tudják gyakorolni, a **gyermekvédelmi rendszer és a büntetőeljárás minden szintjén szükséges egyéni igényeiket feltárni és értékelni és ezekhez az eljárást is adekvát módon igazítani.**

⁴¹ Emberi Erőforrások Minisztériuma: *Közlemény a család- és gyermekjóléti központok fogyatékoságügyi tanácsadói tevékenységre történő kijelöléséről*, (2021. október 11.), elérhető: <https://szocialisportal.hu/wp-content/uploads/2021/10/Kozlemen-y-a-csalad-es-gyerme-kjoleti-kozpontok-fogyatekossagugyi-tanacsadoi-tevekenysegre-torteno-kijeloleserol.pdf>

⁴² Bukovenszky Zsolt és mások: *A fogyatékoságügyi tanácsadás szolgáltatás módszertani útmutatója*, Czízi Péter, (2023), elérhető: https://szocialisportal.hu/wp-content/uploads/2023/04/A-fogyatekossagugyi-tanacsadas-szolgaltatas-modszertani-utmutatoja_2023.07.14..pdf

⁴³ Pecsénye Máté: *Hatékony és egyéniesítés a büntetőeljárásban*, In: MISKOLCI JOGI SZEMLE 16. évfolyam (2021) 1. szám 1. kötet, elérhető: <https://szakcikkkadatbazis.hu/doc/4957631>

⁴⁴ Dr. Lencse Balázs: *Specifikus védelmi szükséglet, avagy különleges bánásmód az uniós normáktól az új büntetőeljárás kódexig*, In: Új Btk, (2019. január 25.), elérhető: <https://ujbtk.hu/dr-lencse-balazs-specifikus-vedelmi-szukseglet-avagy-kulonleges-banasmod-az-unios-normaktol-az-uj-buntetoeljarasi-kodexig/>

Az értelmi vagy pszichoszociális fogyatékossgal élő gyermekek **sokszorosan veszélyeztetettek** a gyerekekkel szemben leggyakrabban előforduló bűncselekményekben, kiszolgáltatottságukat sokszor a fogyatékossgal élő személyekkel szembeni előítéletek is növelik.

A kommunikációs akadályok beazonosítása az első lépés annak érdekében, hogy a gyermekek az őket ért sérelmekről jelzést tudjanak adni, vagy az elkövetők felelősségre vonásához szükséges mértékben a történeteket le tudják írni.⁴⁵

Az egyéni értékelés jogi szabályozása

Az egyes büntetőeljárás cselekményekre és a büntetőeljáráásban résztvevő személyekre vonatkozó szabályokról szóló 12/2018. IM rendelet szabályozza a különleges bánásmód megállapításával kapcsolatos részletszabályokat. Az áldozatok egyéni (szükségleteinek) értékelését a nyomozó hatóság a 9. § (4) értelmében a 12/2018. IM rendelet 1. melléklete szerinti egyszerű, kipipálós adatlap (a továbbiakban **“egyéni értékelési adatlap”**) kitöltésével végzi.⁴⁶ Az értékelés során feltárásra kerülnek azok a körülmények is, amelyek akadályozhatják az érintettet jogai gyakorlásában vagy kötelezettségei teljesítésében. Ilyenek lehetnek a megértést vagy megértetést nehezítő tényezők, a helyszín megközelítésének nehézségei, illetve az eljáráson való részvétel egyéb akadályai (például egészségi állapot, iskolai elfoglaltság vagy gondozási kötelezettség). További egyéb akadályozó tényezők is rögzítésre kerülhetnek.

A következő bekezdésekben a gyermekáldozatok egyéni értékelésének gyakorlati megvalósításával és jogi szabályozásával kapcsolatos legfontosabb problémákat tárgyaljuk, hangsúlyozva, hogy a hivatalbóli értékelés hiánya hogyan eredményezhet következetlen védelmet és nem megfelelő eljárási könnyítéseket.

Az egyéni értékeléssel kapcsolatban eltérő jogalkalmazási gyakorlatot eredményez, hogy a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság számára az a 18 év alatti, a fogyatékos gyermek, a szexuális abúzus áldozatává vált gyermek esetében nem kötelező hivatalból lefolytatni az egyéni értékelést, amennyiben nem jut a hatóságok kifejezett tudomására olyan körülmény (hivatalból vagy indítványra), ami a különleges

⁴⁵ Chris Osborne: *A fogyatékos gyermekek védelme bántalmazás és elhanyagolás ellen*, 2011, in: Gyermek, Kutatás, Munkaerő, elérhető: <https://www.communitycare.co.uk/2011/11/03/protecting-disabled-children-from-abuse-and-neglect/>

⁴⁶ Aleksandra Ivankovic és mások: *Victims of crime implementation analysis of rights in Europe*, (2019), 155.o., elérhető: [Vociare \(Victims of Crime Implementation Analysis of Rights in Europe\) Synthesis Report](#)

bánásmódot megalapozó körülmény (pl. fogyatékoság) meglétére utal. Jelen kutatás során megkérdezett rendőr ugyan arról számolt be, hogy az ő rendőrkapitányságán dolgozó rendőrök jellemzően hivatalból vizsgálódnak annak megállapítására, hogy a gyermek pl. fogyatékosággal élő személy-e és automatikusan kitöltik az 12/2018. IM rendelet 1. számú mellékletében található egyéni értékelési adatlapot, erre vonatkozóan azonban nincs egységes országos gyakorlat.

Az egyéni értékeléssel kapcsolatos másik probléma, hogy még ha a bíróság, ügyészség és nyomozó hatóság azonosítja is a fogyatékosággal élő gyermek áldozatot, **nincs hivatalból kötelezettsége ilyen esetekben egyéni értékelést végezni annak érdekében, hogy meghatározza a gyermek helyzetéhez igazodó, szükséges és arányos eljárási garanciákat és könnyítéseket.**⁴⁷

A hivatalbóli egyéni értékelés hiánya azonban azt eredményezheti, hogy a gyermek áldozat **fogyatékosága** sok esetben **rejtve marad**, illetve a szükségleteinek megfelelő eljárási könnyítések nem kerülnek meghatározásra. Ennek eredményeképpen a **gyermek retraumatizálódhat és a meghallgatása sem lesz büntetőeljárásjogi szempontból "értékelhető"**, hiszen nem kapta meg a megfelelő eljárási könnyítéseket. A kutatás során egy ilyen esetről számolt be a Barnahus házban dolgozó szaktanácsadó, amikor közvetlenül a gyermek Barnahus meghallgatása előtt derült fény a gyermek fogyatékoságára, amire a Barnahus házban a gyerekekkel a "ráhangolódó" beszélgetést folytató szociális munkás hívta fel a szaktanácsadó és a nyomozó figyelmét. Ebben a konkrét helyzetben az, hogy a szaktanácsadó a gyermek meghallgatása során a szükségleteinek megfelelő kérdezési technikát alkalmazta, és a meghallgatás büntetőeljárásban értékelhető bizonyítékká válhatott, nagyban függött a szaktanácsadó speciális képzettségétől, valamint gyors helyzetfelismerő és alkalmazkodó képességétől. A kutatás során megkérdezett Barnahus ház szaktanácsadója beszámolt olyan esetről is, amikor egy gyermek áldozat nem minősült ugyan fogyatékosággal élőnek, azonban olyan nagymértékű szocializációs hátrányból érkezett, hogy a Barnahus meghallgatás során *"nagyjából úgy kellett neki mindent elmagyarázni, mint mondjuk egy enyhe értelmi fogyatékosnak."*

⁴⁷ 12/2018. IM rendelet az egyes büntetőeljárási cselekményekre és a büntetőeljárásban résztvevő személyekre vonatkozó szabályokról, 8. § (2)

Egyéni értékeléssel kapcsolatos eltérő jogalkalmazói gyakorlat

A gyermekáldozatokkal való eredményes kommunikáció alapja, hogy a felnőttek felismerjék a gyermekek egyedi szükségleteit. Ebben a részben azt vizsgáljuk, hogy a szakemberek hogyan szereznek tudomást a fogyatékoságokról és speciális igényekről, milyen nehézségek akadnak az azonosítás során, valamint milyen következményekkel jár az egyéni értékelések és az azokból eredő megfelelő eljárási könnyítések hiánya, szakértői tapasztalatok alapján.

A megfelelő kommunikációs eszköz és stratégia alkalmazásához elengedhetetlen, hogy a gyerekekkel kommunikáló felnőttek megismerjék vagy felismerjék a gyermek sajátos kommunikációs és egyéb igényeit.

A kutatás során készített szakértői interjúk során arról kérdeztük a szakembereket, hogy egyáltalán hogyan válik ismertté előttük a gyermek fogyatékosága és az ebből adódó speciális szükségletek.

Arról, hogy a sértett gyermek fogyatékosággal él-e, sajátos nevelési igényű-e, a megkérdezett rendőr szerint elsősorban törvényes képviselője szokott nyilatkozni. A szakember hozzátette, hogy a gyermekkorú sértettek automatikusan különleges bánásmódra jogosultak. Szexuális bűncselekmények esetén szinte minden esetben kirendelnek pszichológus szakértőt, így a rendőr interjúalanyunk szerint ha máshonnan nem, akár ebből a szakértői véleményből is kiderülhet a sértett gyermek fogyatékoságból eredő speciális szüksége.

A gyermek egyéni szükségleteinek feltérképezése érdekében a rendőr interjúalanyunk szerint az információgyűjtés kiterjeszthető más, releváns intézményekre is – például az iskolára –, de ez nem automatikus. A rendőrség csak akkor fordul az iskolához, ha az valamilyen módon érintetté válik az eljárásban, vagy ha már van valamilyen előzetes információ, amely alapján erre ok van: *„Ha nem találkoztam még a gyerekkel... és nincs olyan, ami miatt az iskola érintett lenne az eljárásban, akkor nem szólítjuk meg az iskolát. Hogyha érintett valamilyen szempontból, akkor mindenféleképpen.”*

A rendőrök a gyermekkel való személyes találkozás során is figyelnek azokra a jelekre, amelyek speciális szükségletre utalhatnak. Ilyen lehet például, ha a gyermek nem abba az osztályba jár, ami az életkorának megfelelő, vagy ha egy speciális oktatási intézmény tanulója. Ilyenkor megkérdezik a háttér okokat, és ha indokolt, szakértő bevonására is sor kerülhet: *„Ha olyan adat jut tudomásunkra, ahogy mi bifikanyelven*

mondjuk, akkor lehet pszichológus szakértőt kirendelnünk. Még akkor is, hogyha nem szexuális bűncselekmény.” - fogalmazott rendőr interjú alanyunk.

Az egyéni szükségletek felmérésének és figyelembe vételének fontosságát a gyermekek részére segélyhívót üzemeltető alapítvány munkatársa is hangsúlyozta. Egy konkrét eseten keresztül mutatta be, hogy sajnos nem mindig vannak figyelemmel ezekre a szükségletekre a gyermekvédelmi szervek: egy autizmus spektrum zavarral élő fiúval került sor hosszú, több alkalmas telefonos konzultációra, a fiú mesélt súlyos elhanyagolásáról és érzelmi bántalmazásról. Az alapítvány az ügyben jelzéssel élt, és kérte a családsegítő szolgálat visszajelzését az ügyben tett intézkedésekről. A visszajelzés *„nagyon semmitmondó”* volt. Amikor a szakember telefonon felkereste a családsegítőt, az így reagált: *„Neki nincs képesítése ilyen súlyos pszichiátriai esetekhez, ő biztos, hogy nem fog beszélgetni ezzel a fiúval, ez egy nagyon furcsa fiú, pszichiáttere is van, és hát majd a pszichiáttere az elmondja, hogy mi a teendő.”* A szakember szerint ez nem elfogadható hozzáállás, *mert „beszélgetni egy autista fiúval az nem egy gyógypedagógiai feladat, és pláne nem egy pszichiátriai feladat... ez szerintem egy szociális munkásnak, egy szociálpedagógusnak egy megugorható feladatnak kellene, hogy legyen.”*

Az említett eset is azt mutatja, hogy még ha az eljáró hatóságok a különleges bánásmódot igénylő személyeket - különösen a gyermek áldozatokat és a fogyatékossgal élő gyermek áldozatokat - azonosítják is, nem biztos, hogy egyéni értékelést is végeznek, illetve ha igen, felméri-e, hogy a szükségleteiknek milyen eljárási garanciákat, könnyítéseket kell alkalmazni. Ez részben a nem kógens jogszabályi rendelkezésekkel⁴⁸, részben speciális szakértelem hiánnyal, részben pedig a fogyatékkal élő gyermekekkel kapcsolatos speciális ismeretek átadását célzó érzékenyítő képzések hiányával magyarázható.

⁴⁸ a Be. nem teszi kötelezővé, hogy a gyermek meghallgatása KÜBISZ-eknek fenntartott rendőrségi szobában vagy Barnahus házban történjen.

A különleges bánásmódot igénylő személyekkel kapcsolatos garanciális szabályok/eljárási könnyítések

A gyermekkorú és fogyatékossgal élő áldozatok tehát automatikusan, egyéni értékelés nélkül is különleges bánásmódot igénylő személynek minősülnek. Ugyanakkor fontos hangsúlyozni, hogy a Be. 85. §-ban felsorolt, a különleges bánásmód körébe tartozó **garanciális intézkedések**⁴⁹ nagy része csak abban az esetben érvényesül a gyakorlatban is, ha erre **„van lehetőség”**, tehát *nem kötelezőek*. **Az eljárási garanciák gyakorlatban történő érvényesülésének opcionális („lehetőség szerinti”) jellege jelentősen nehezíti a (fogyatékkal élő) gyermekek legfőbb érdekének gyakorlatban történő érvényesülését és növeli a másodlagos áldozattá válás kockázatát.** A fókuszcsoporthoz tartozók során elhangzottakból is az rajzolódik ki, hogy sok esetben a különleges bánásmódra való automatikus jogosultság (fogyatékossg és gyermekkor) ellenére a fogyatékossgal élő gyermek áldozatok számára **a gyakorlatban nem biztosítottak azok a jogszabályokban lefektetett garanciák**⁵⁰, melyek az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésüket elősegíthetnék.

A különleges bánásmód garanciális szabályai közé tartozik a hatóságokkal történő kapcsolattartás kedvezőbb rendelkezései (a magánélet védelme, a személyes egészségügyi adatok kezelése), az egyes eljárási cselekmények elkészítéséhez kapcsolódó kedvezőbb szabályok (haladéktalanul kell lefolytatni, lehetőség szerint ne kelljen megismételni, ne kelljen szükségtelenül találkozni az eljárás más résztvevőjével, pl. az elkövetővel), a segítő személy közreműködésének biztosítása, és szükség esetén a nyilvánosság kizárása az eljárási cselekményekről.

A gyermekek esetében a Be. különbséget tesz a 14 év alattiak és a 14-18 év közöttiek részvételével zajló eljárások között.

A 18. év alattiak esetében „lehetőség szerint”

- Kép- és hangfelvételt kell készíteni,
- Elrendelhető, hogy az eljáráson igazságügyi pszichológus szakértő is jelen legyen,
- Az eljárási cselekményt szakértő vagy szaktanácsadó közreműködésével hajtsák végre;

⁴⁹ Be. 85. § (1) a)-f) pontjai szerint pl. személyes adatok és magánélet védelme, eljárási cselekmények haladéktalan és ismétlés nélküli megtétele, sértett és terhelt szükségtelen találkozásának elkerülése, kép- és hangfelvétel készítése, különleges meghallgató szoba, illetve videokonferencia használata stb.

⁵⁰ különösen a soron kívüli eljárás elve, a szakértő útján történő meghallgatás a Meghallgató és Terápiás Központban, a jelnyelvi tolmács biztosítása

- Gyermeket megillető jogok hatékony érvényesülésének biztosítása a hatóságok feladata;
- A gyermek vallomása a poligráffal nem ellenőrizhető,
- Szembesítésük csak hozzájárulásukkal rendelhető el.⁵¹

A 14. életévét be nem töltött gyerekekre vonatkozó szigorúbb szabályok:

- Meghallgatásukra **csak akkor kerülhet sor**, ha az attól várható bizonyíték mással nem pótolható;
- *Lehetőleg* olyan helyiségben kell meghallgatni őket, ami erre szolgál, vagy erre alkalmassá tettek,
- *Lehetőség szerint* minden alkalommal ugyanazon személynek kell végeznie a kihallgatást,
- **Kötelező** a kép- és hangfelvétel készítése.
- **Tilos** a szembesítés
- A védő és a vádlott **ki van zárva** a gyermek részvételével tartott eljárási cselekményekből.

A törvény **további szigorítást** ír elő abban az esetben, ha tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére a **nemi élet szabadsága vagy a nemi erkölcs elleni bűncselekményt** követnek el. Ilyenkor az eljárás helyszínére vonatkozóan szigorúbb szabályokat kell alkalmazni, a **védő és a terhelt jelenléte** az eljárási cselekményeken pedig minden esetben **kizárt**. Ha az eljárási cselekményt telekommunikációs eszköz útján folytatják le, a sértett gyermek – törvényi kivétel hiányában – kizárólag a bírót, az ügyészt, illetve a nyomozó hatóság tagját láthatja. A többi jelen lévő személy nem tehet fel kérdést közvetlenül, csupán indítványozhatja annak feltételét. Emellett minden olyan eljárási eseményről, ahol a sértett gyermek személyes jelenléte szükséges, a nyilvánosságot automatikusan, mérlegelés nélkül ki kell zárni. **Aggályosnak tekinthető ugyanakkor, hogy e szigorúbb elvárásoknak nem kell megfelelni például a kiskorúval szemben elkövetett testi sértés, a kiskorú veszélyeztetése, avagy a kapcsolati erőszak bűncselekményei esetén.**⁵²

Míg más sérülékeny csoportok esetében a sértett/tanú önrendelkezési joga érvényesül a tekintetben, hogy a különleges bánásmódhoz kapcsolódó speciális eljárási garanciák

⁵¹ Zumbok Gabriella: *Speciális bánásmód a büntetőeljárásban, különös figyelemmel a gyermekek meghallgatására*, In: Új Btk., (2022. november 4.) elérhető: <https://ujbtk.hu/zumbok-gabriella-specialis-banasmod-a-buntetoeljarasban-kulonos-figyelemmel-a-gyermekek-meghallgatasara/>

⁵² Gégényné dr. Utasy Judit: *Tizennégy éven aluli tanúk a büntetőeljárásban*, In: Büntetőjogi Szemle, 2024/2. szám (2024), elérhető: <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/1412243>

alkalmazását az adott személy visszautasíthatja, addig **a gyermekek, a fogyatékkal élők és a szexuális bűncselekmények sértettjei esetében a különleges bánásmóddal összefüggő speciális eljárás kötelező.**

Összességében tehát elmondható, hogy önmagában gyermekkor, illetve a fogyatékoság megalapozza a különleges bánásmódra való jogosultságot, amely olyan eljárásjogi szabályokat biztosíthat, amelyek megkönnyítik a gyermekek részvételét a büntetőeljárásokban, amennyiben azok a gyakorlatban is ténylegesen.

3.4.2 Gyermekek meghallgatása a büntetőeljárásban

A Be. alapszabályként megtiltja, hogy a gyermek meghallgatásának helyszínén a terhelt és a védő személyesen jelen legyen, továbbá előírja, hogy a tizennegyedik életévét be nem töltött tanú szembesítése nem rendelhető el [[Be. 88. § \(2\) bekezdés](#)] és a tizennégy és tizennyolc év közötti tanúk szembesítése is csak hozzájárulásukkal.

2018. július 1. napját követően megszűnt a nyomozási bíró szerepe a tizennyolcadik életév alatti tanúk kihallgatását illetően, ugyanis ez kizárólag a nyomozó hatóság feladata. E törvényi szabályozás alapvető célja az volt, hogy ezzel csökkentsék a kihallgatások számát és elkerülhetővé váljon a gyermek retraumatizációja.

Általános szabályként a tizennegyedik év alatti sértett/tanú kihallgatásának módját illetően az [új Be.](#) a büntetőeljárás egészére vonatkozóan általános szabályként a **telekommunikációs eszközök** (telefonkonferencia, videókonferencia) **használatát** írja elő a Be. 122. § (1) bekezdés a) pontjában. A különleges bánásmódra jogosult sértett esetében a Be. a meghallgató személyét, képzettségét, vagy szakértelmét, illetve a meghallgatás esetleges sajátos módszerét nem határozza meg, azt viszont igen, hogy azon kik lehetnek jelen, a gyermektől kik kérdezhetnek.

Az áldozattá vált fogyatékossgal élő gyermekek meghallgatása⁵³ (kihallgatása) kulcsfontosságú lehet egy nyomozás során. Amennyiben egyéni szükségletei a nyomozóhatóságok előtt már ismertek, a következő lépés a meghallgatás feltételeinek erre tekintettel való alakítása, a gyermeket meghallgató legmegfelelőbb szakember kiválasztása és a módszer alkalmazása. A tanúmeghallgatásokkal kapcsolatos egyes

⁵³ A nemzetközi ajánlásoknak megfelelően, a gyermekbarát igazságszolgáltatás során is következetesen használt "meghallgatás" kifejezést alkalmazzuk a kihallgatás helyett gyermekek vonatkozásában. Ez jobban tükrözi a Magyarországon meghonosodott Barnahus módszert is, amelynek lényege, hogy a gyerek ne kihallgatásként, hanem sokkal inkább beszélgetésként élje meg az eljárási cselekményt, elkerülve ezzel is a retraumatizálódást.

kutatások⁵⁴ ugyanakkor rámutatnak arra, hogy a büntetőeljárás során **a sértettek kímélete nem minden esetben érvényesül. A meghallgatások módja, száma, az eljárás elhúzódása, a különleges bánásmód alkalmazásának esetlegessége, illetve sokszor az eljárás alatti folyamatos fenyegetettség** az okai a sértett gyermekek durva újratraumatizálódásának.

A kutatás során megkérdezett szakértők arról számoltak be, hogy jelenleg teljesen **esetleges**, hogy a gyermek áldozatokat a speciális szakértelemmel rendelkező szaktanácsadó által **Barnahus házban hallgatják-e meg, vagy** a rendőrség épületében a rendőr, a KÜBISZ-ek meghallgatására alkalmas helyiségben. Elmondásuk szerint a **rendőr/ügyész/bíró jellemzően akkor választja** a Barnahus házban történő gyermek meghallgatást, **ha már korábban meggyőződött** róla, hogy ez a meghallgatás **technika eredményes** és kevésbé retraumatizáló; ha a **gyermek fogyatékossgal él** (jellemző rendőri kirendelések ADHD és autizmusban érintett gyermek áldozat esetében); illetve **kisgyermekek esetében** (akiknél úgy ítéli meg, hogy a szaktanácsadó kompetensebb, specializált tudással rendelkezik az eredményes meghallgatáshoz).

Gyermekáldozat meghallgatása a rendőrségen

A gyermekbarát igazságszolgáltatás jegyében **a rendőrség épületeiben 2011 óta** jelölték ki az első **gyermekmeghallgató szobákat**⁵⁵. Már kezdetben is problémát jelentett, hogy e helyiségek megközelítése során a gyermekek az életkoruknak és érettségüknek **nem megfelelő, káros helyzetekkel** találkozhattak, tekintettel arra, hogy egy **rendőrségi objektumon belül** alakították ki ezeket.⁵⁶ Ebben a kezdeti időszakban még nem voltak olyan nyomozók, akik speciális képzést kaptak volna a gyermekek meghallgatására vonatkozóan. **2013-tól** rendőrségi norma⁵⁷ szinten is megjelent a rendőri állomány gyermekekkel kapcsolatos kommunikációjára irányuló **multidiszciplináris képzésére vonatkozó igény**. **2016-tól** a gyermekmeghallgató szobák helyét átvették a **különleges bánásmódot igénylő személyek meghallgatására alkalmas helyiségek**, kiterjesztve ezáltal a személyi kört. A rendőrség bűnügyi

⁵⁴ Solt Ágnes: *A rejtve maradt gyermekbántalmazás és a gyermekvédelmi (és igazságszolgáltatási) rendszer működése közötti összefüggés*, in : Belügyi Szemle, 2024/4 szám, (2024), elérhető: <https://belugyiszemlejournal.org/index.php/belugyiszemle/article/view/1478/1400>

⁵⁵ 32/2011. (XI. 18.) KIM rendelet a rendőrség nyomozó hatóságainál létesítendő gyermekmeghallgató szobák kialakításáról

⁵⁶ Nagygyőr Csilla: *A gyermekek kihallgatása a nyomozások során*, in : Belügyi Szemle, 2022/8.(2022), 1656. o. elérhető: <https://belugyiszemlejournal.org/index.php/belugyiszemle/article/view/1051>

⁵⁷ 1/2013. (I. 8.) ORFK utasítás a gyermekmeghallgató szoba használatbavételéről, használatának rendjéről

szakirányításának gyakorlati tapasztalatai⁵⁸ valamint több kutatás⁵⁹ világított rá arra, hogy a rendőrségnek a különleges bánásmódot igénylő személyekkel kapcsolatos **multidiszciplináris meghallgatástechnikai képzésre** illetve meghallgatási **protokollra lenne szüksége**. Ennek érdekében a Hintalovon alapítvány közbenjárásával a rendőrség meghívta a **flamand rendőrség** gyermek meghallgatásokat végző speciális csapatának trénerét, aki **2018-ban** több mint száz rendőrnek illetve igazságszolgáltatásban dolgozó szakembernek tartott képzést arról, hogyan lehet kíméletes, gyermekbarát módon meghallgatni gyermeket. **Ez lehetővé tette, hogy a rendőrség a különleges meghallgató helyiségeket végre valós gyermekbarát tartalommal megtölthesse.** A képzés alapján a rendőrség 2022-ben elkészített egy **“belső tananyag”**ot, amely a gyermekek rendőrök általi gyermekbarát meghallgatásának módszereit foglalja össze, valamint egy meghallgatási protokollt.⁶⁰

Jelen kutatás során meginterjúvolt rendőr elmondta, hogy a **gyermekek meghallgatása jellemzően továbbra is a nyomozó hatóság kezében van**, és bár létrejött egy úgynevezett **Fecskehálózat**, amelynek tagjai gyermekekkel foglalkozó rendőrök, a legtöbb kapitányságon **nincs erre specializált szakember**: *„Az a nyomozó, aki kihallgat délelőtt egy rablás gyanúsítottját, vagy egy gépjárműfeltörés gyanúsítottját, az esetleg kihallgathat egy gyereket is.”*

A kutatás során meginterjúvolt rendőr szerint azért nincs minden kapitányságon gyerekekre specializálódott szakember, mert a gyermekek meghallgatásának sajátos módszerei **a közelmúltig** nem képezték egyetlen képzési program részét sem. Azaz a nyomozóhatóság tagjai semmilyen **célzott felkészítést nem kaptak a gyerekek meghallgatására**. A KÜBISZ helyiségek alkalmazásával kapcsolatos kutatás is hangsúlyozza, hogy a felkészítés hiánya **súlyos gyermekjogi sérelemmel, másodlagos viktimizációval** járhat, csökkentheti a nyomozás és a büntetőeljárás hatékonyságát.⁶¹

⁵⁸ Pásztor Attila: *A magyar rendőrség nyomozó állományának korszerű kihallgatástechnikai szakmai képzettségét vizsgáló, a BM Tudományos Kutatási Tanácsának készített kutatása*, (2020), elérhető: https://epa.oszk.hu/04500/04581/00023/pdf/EPA04581_pecsi_hataror_2021_379-387.pdf

⁵⁹ Parti, Solt és Virág: *Gyermekek meghallgatása a büntetőeljárás során Magyarországon az európai és nemzetközi standardok tükrében*, In: Kriminológiai Tanulmányok, 55. kötet (2019), 80. o. elérhető: https://www.okri.hu/images/stories/KT/KT55_2018/kt55_sec.pdf

⁶⁰ Nagygyőr Csilla: *A gyermekek kihallgatása a nyomozások során*, in : Belügyi Szemle, 2022/8.(2022), elérhető: <https://belugyiszemlejournal.org/index.php/belugyiszemle/article/view/1051>

⁶¹ Parti K., Solt Á. & Virág Gy: *Gyermekek meghallgatása a büntetőeljárás során Magyarországon az európai és nemzetközi standardok tükrében*, In: Kriminológiai Tanulmányok 55., (2018), elérhető: https://www.okri.hu/images/stories/KT/KT55_2018/kt55_sec.pdf

A jelenlegi gyermek meghallgatásra kijelölt rendőrségi szobák hangulatával összefüggésben a gyermekvédelmi gyám interjúalanyunk úgy vélte, hogy azok semmiben sem különböznek egy átlagos rendőrségi szobától, mert *bár "ezek a gyerekbarát meghallgatónak nevezett irodák, sima rendőrségi irodák, van benne egy vagy kettő ilyen koszos plüss játék, és egyébként egy sima rendőrségi iroda. A tíz évvel ezelőtti cigifüst még mindig be van íródva a falba, van két kamera és ennyi, de hogy a páncélszekrény, a pisztolyok, a nem tudom én, ezek mind ott vannak a falon meg a rendőri kitüntetések."* Egy 2021-es gyerekvédelmi gyámokkal folytatott kutatás kézirata is azt támasztja alá, hogy a rendőrségi gyerekbarát szobák - különösen a Barnahus meghallgató szobákhoz képest - nem barátságosak.

A [Be. 74. §](#)-a kifejezetten előírja⁶², hogy a büntetőeljárásban részt vevő személyek – például rendőrök, ügyészek, bírók – törekedjenek arra, hogy a gyermekkorú tanúk, megértsék a közölt információkat, és magukat is meg tudják értetni, ami speciális kommunikációs eszközöket igényel. Ugyanakkor **a kutatásunk során meghallgatott szakemberek és az OGYSZ gyermekbántalmazással kapcsolatos 2021-es kutatás kézirata szerint a gyermekbarát kommunikáció és a gyermek tájékoztatáshoz, részvételhez való joga gyakran nem érvényesül a gyakorlatban, így a gyermek legfőbb érdeke nem mindig kerül előtérbe.**

Gyermek áldozat meghallgatása a Barnahus Meghallgató és Terápiás Központokban („Barnahus ház”)

2021. január 1-je óta a gyermekáldozatokat az ún. "Barnahus" módszer alkalmazásával is meg lehet hallgatni a büntetőeljárásban. A szolgálat a gyámhivatalokkal, gyermekjóléti alapellátással működik együtt, de a rendőrségi nyomozati eljárásokban is részt vállal. 2016 novemberében nyílt meg a szombathelyi Barnahus szolgálat. A Barnahus modellt Magyarországon eleinte kísérleti jelleggel a gyermekvédelmi eljárásokban alkalmazták, majd 2021-től jogszabályi szinten lehetővé tették a büntetőeljárásban történő alkalmazhatóságát is.⁶³ A Barnahus módszer lényege, hogy **a gyermekek gyerekközpontú meghallgatása** mellett a gyermek áldozatok terápiás megsegítését is lehetővé teszi, képzett szakemberek révén.

⁶² Dr. Sörös László: *Gyermek a tanúk padján*, In: Új Btk., (2023. január 19), elérhető: https://ujbtk.hu/dr-soros-laszlo-gyermek-a-tanuk-padjan/#_ftn7

⁶³ Horváth D. Vanessza: *A gyermekbarát igazságszolgáltatás kihívásai a traumatizált büntetőeljárás fényében, különös tekintettel a Barnahus-módszerre*, in: *Iustum Aequum Salutare*. 21., 2025, elérhető: <https://szakcikadatbazis.hu/doc/8248855>

2019. január 1-től a **Gyvt. 61. § (2) bekezdés kiegészítésével**⁶⁴ jogszerűvé vált a szombathelyi Barnahus ház működése, így az 2019. január 1-től kizárólag hivatalos kirendelésre végez **Barnahus-vizsgálatokat**.

A **Be. 87. § (1) bekezdés b) pontjának ba)** és **bb) alpontja** ezt a meghallgatást kodifikálja, amikor rögzíti, hogy a **bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság** a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy részvételét igénylő eljárási cselekmény esetén elrendel/*heti*, hogy az eljárási cselekményt **igazságügyi pszichológus szakértő vagy a Gyvt. 61. § (2) bekezdésében** meghatározott szolgáltatást végző, vagy jogszabályban meghatározott más **szaktanácsadó közreműködésével** hajtsák végre. A szaktanácsadó közreműködésével folytatott eljárási cselekmény végrehajtásának szabályait az egyes büntetőeljárási cselekményekre és a büntetőeljárásban részt vevő személyekre vonatkozó szabályokról szóló 12/2018. (VI. 12.) IM rendelet 7/A. fejezete szabályozza. A különleges meghallgató interjútechnikát ismerő pszichológus végzettségű szaktanácsadó a nyomozást vezető rendőr közvetlen utasítása mellett és az Országos Rendőrfőkapitányság által készített **Módszerleírás** alapján folytatja le a gyermek meghallgatást.

A Nemzeti Közszerológati Egyetem 2022-ben indította el a **forenzikus gyermekvédelmi szaktanácsadó Szakirányú Továbbképzését**⁶⁵, kifejezetten a Barnahus meghallgató központokban a gyermekek meghallgatását végző szaktanácsadóknak, **amely kitér a fogyatékossgággal élő gyermekek meghallgatásával kapcsolatos irányelvekre is.**⁶⁶

Országosan jelenleg öt Barnahus ház működik: kettő Budapesten, egy-egy Debrecenben, Szombathelyen és Gyulán. **Az OGYSZ tájékoztatása alapján** 2024-ben 23 főre nőtt a Barnahus házakban alkalmazott szaktanácsadók száma, addig a terápiát ellátó klinikai szakpszichológusok száma 7 főről 3 főre csökkent. 2022-ben 190 gyermeket, 2023-ban 301 gyermeket, 2024-ben már 396 gyermeket hallgattak meg a

⁶⁴ A gyermekvédelmi szakszerológatás az elhanyagolt és bántalmazott, közülük is elsősorban a szexuálisan bántalmazott gyermekek vizsgálatát és terápiáját végző szerológatást, valamint – hivatalos szerveg megkeresésére – az érintett gyermekek meghallgatását elősegítő szerológatást működtethet, amelynek során a gyermekvédelmi szakszerológatás együttműködik a megkereső szerveggel.

⁶⁵Nemzeti Közszerológati Egyetem Rendészettudományi Kar: *Forenzikus gyermekvédelmi szaktanácsadó Szakirányú Továbbképzési Szak Képzési Terve a 2024/2025-ös tanévtől*. elérhető: https://rtk.uni-nke.hu/document/rtk-uni-nke-hu/Forenzikus_%20gyermekvedelmi_%20szaktanacsado_SzTSz_kepzési_terv_2024.pdf

⁶⁶ Egy képzés alatt álló szaktanácsadó beszámolója alapján

Barnahus házakban.⁶⁷ **2024-ben háromszorosára nőtt a szaktanácsadó közreműködésével történő gyermek meghallgatások száma**, jelezve, hogy a nyomozóhatóságok eljárásaikban egyre inkább folyamodnak ehhez a gyerekek számára kíméletesebb megoldáshoz. **2024-ben már gyámhatósági eljárás keretében is hallgattak meg 31 főt a Központokban.** A meginterjúvált **Barnahus szaktanácsadó** beszámolt egy olyan gyámhatósági meghallgatásról, amelynél bántalmazás miatt kellett meghallgatni a gyereket (nem törvényes képviselő általi bántalmazás, olyan esetekben automatikus az ügygondnok kirendelése az érdekelletét miatt). Ilyen esetekben a törvényes képviselő hozzájárulása kell a 18 év alattiakról történő kép-és hangfelvétel készítéshez és ebben az esetben a szülővel nehezebb volt az együttműködés, nem akarta hozzájárulását adni. Az az áthidaló megoldás született, hogy csak a meghallgatásra kirendelt a gyámhatóság egy ügygondnokot és ő nyilatkozott.

Problémát jelent a gyámhatóság által kezdeményezett Barnahus meghallgatásokban az is, hogy ha a későbbiekben feljelentés miatt büntetőeljárás indul az ügyben, akkor a rendőrség ugyan elfogad^{hat}ja a gyámhatósági Barnahus meghallgatást “egyéb bizonyítékként” a büntetőeljárásban, de kihallgatásként nem tudja felhasználni, így a gyereket gyakran kétszer is kihallgatják, ami nem szolgálja legfőbb érdekét. További gondot okoz, hogy a Barnahus-módszer nem váltja ki az igazságügyi pszichológus **szakértő vizsgálatát**. Jelen kutatásban meginterjúvált Barnahus ház szaktanácsadó elmondása szerint előfordul olyan eset, hogy egy gyermeket először meghallgatnak a Barnahus-szaktanácsadóval, majd később már újabb igazságügyi pszichológiai szakértői vizsgálatra rendelik be. Jelen kutatásban megkérdezett **gyermekvédelmi gyám** hasonló esetről számolt be, amikor bár a gyermekáldozatot Barnahus házban hallgatták meg, de ez a gyermeknek addigra már a harmadik meghallgatása volt, az előző két esetben nem szaktanácsadó, hanem az eljáró rendőr hallgatta meg. Ebben az esetben pedig erősen kétséges, hogy **a sokadszori meghallgatásra** tekintettel még a Barnahus ház bevonásával is mennyiben sikerült minimalizálni a **gyermek másodlagos viktimizációját**. Jelen kutatás során megkérdezett Barnahus szaktanácsadó ugyanakkor beszámolt olyan esetről, amikor a gyermeket korábban már próbálta kihallgatni rendőr, de nem mondott semmit és az ügyész ezért rendelte

⁶⁷ Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány: *Gyermekjogi Jelentés 2022*, (2023), 62. o., Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány: *Gyermekjogi Jelentés 2023*, (2024), 84. o., Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány: *Gyermekjogi Jelentés 2024*, (2025), 102. o.

el a gyermek Barnahus házban történő szaktanácsadó általi, sokadik meghallgatását, amely az esetek 90 %-ban eredményes is szokott lenni.

A Meghallgató és Terápiás Központok által ellátott gyereklétszámhoz képest kevésnek tűnik, hogy 2024-ben **mindössze 19 gyerek** számára történt **terápiás megsegítés**⁶⁸, pedig az intézmények lényege a gyermekbarát meghallgatás kereteinek megteremtése mellett a gyerekek terápiás támogatása is lenne.

A gyerekeket érintő bűncselekményeket és a fogyatékossgal élő gyermek áldozatokat az OGYSZ nem tartja nyilván. Ugyanakkor a szombathelyi Barnahus ház gyűjt adatokat a fogyatékossgal élő gyermekek meghallgatásával kapcsolatban. Eszerint 2020-ban kb. 60 gyermeket vizsgáltak, akiknek közel 20%-a az iratanyag alapján **enyhe értelmi fogyatékossgal él**, közel 10%-a pedig **középsúlyos értelmi fogyatékossgal érintett** volt.⁶⁹ **A fogyatékossgal élő gyermek áldozatok** tekintetében a Barnahus Kézikönyv előírja, hogy a helyszínek tömegközlekedési eszközökkel megközelíthetőnek kell lennie. "A helyiségek akadálymentesek, fogyatékkal élő és/vagy különleges igényű gyermekek számára is hozzáférhetők és fizikailag biztonságosak kell, hogy legyenek bármely korú és fejlődési szakaszban lévő gyermek számára, beleértve a fogyatékkal élő és/vagy különleges igényű gyermekeket is.

A gyermekvédelmi gyámok bántalmazással kapcsolatos ismereteinek feltérképezésére irányuló OGYSZ kutatás során megkérdezett **gyermekvédelmi gyámok** egy része úgy vélekedik, hogy - szexuális bűncselekmény esetén - kifejezetten **kontraindikált beszélniük a gyermekkel**, ugyanis az **hátráltatja a bűncselekmény felderítésének folyamatát**. Különösen hangsúlyozták ezt azokban az esetekben, amikor **a gyermek áldozat fogyatékossgal bír**, mert ilyenkor fontosak *"a megfelelő szakember által feltett kérdések és válaszok, hogy a gyermek részére a legmegfelelőbb támogatást tudjuk nyújtani. A vizsgálat eredményességét befolyásolhatja, ha szaktudás nélkül és a szükségesnél többször van a gyermek erről faggatva."*⁷⁰

⁶⁸ 2023-ban 99 gyermek áldozatot hallgattak meg a Barnahus házakban. Forrás: Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány: Gyermekjogi jelentés 2023, 84. o.

⁶⁹ Dr. Lazáryné Illés Mária és Lazáry Fanni: *Kézikönyv a magyarországi Barnahus-szolgálatok működtetéséhez*, Barnahus Szombathely, (2020), 29. o., elérhető: <https://barnahus.hu/wp-content/uploads/2025/02/Barnahus-Kezikonyv.pdf>

⁷⁰ OGYSZ gyermekbántalmazással kapcsolatos 2021-es kutatás kézirata, 32. o.

Ugyanakkor nincs arra vonatkozóan **egységesen alkalmazandó módszertan**, hogy a **gyermekvédelmi gyámok** gyermekbántalmazás észlelése esetén milyen módon, **milyen meghallgatási** módszertannal és milyen mélységben “beszélgessenek” a gyermek áldozatokkal az őket ért traumáról. Az ezzel kapcsolatos iránymutatás azért is lenne fontos, hogy a gyermek áldozatok többszöri meghallgatása nyomán jelentkező **retraumatizációját el lehessen kerülni**.

A Barnahus ház szolgáltatásainak kiemelt jelentősége van a Gyvt. 76./B.§ szerinti általános védelmi intézkedéssel vagy szexuális jellegű bűncselekménnyel érintett gyermekek esetében is. A jelen kutatás során, továbbá a FOSTER projekt⁷¹ keretében megkérdezett szakértők is **egyöntetűen a leggyermekbarátabb módszernek találták a Barnahus modellt**.

A megkérdezett Barnahus ház szaktanácsadója abban látja a rendőrségi KÜBISZ meghallgató szobában és a Barnahus házban zajló meghallgatás közötti fontos különbséget, hogy *“igazából itt (Barnahus házban) a gyerekek nem úgy élik ezt meg, mint egy kihallgatás, hanem mint egy beszélgetés. Tehát nem az van, hogy így nekik vannak szegezve kérdések, direkt kérdések, hanem úgy, ahogy ez az egész interjútechnika fel van építve, az igazából egy **beszélgetés érzését kelti a gyerekekben**, és ezért **sokkal több információt ki lehet nyerni az ő vallomásából, mintha direkt kérdéseket teszünk fel neki.**”*

A kutatásban meginterjúvolt szakértők egybehangzóan **kiemelték**, hogy gyermek áldozatok esetén ezt a módszert kellene **az egész országban egységesen alkalmazni** és fontos lenne a módszerrel kapcsolatosan (képzésekkel) **érzékenyíteni** az igazságszolgáltatásban dolgozó szakembereket, különösen annak érdekében, hogy elkerüljék a gyermekek másodlagos áldozattá válását és terápiás kezelésben részesíthessék a gyermek áldozatokat. Egy meginterjúvolt ügyvéd szerint azonban **nagyon esetleges, hogy mikor kerülhet sor a nyomozati szakaszban a Barnahus ház igénybevételére**, az ügyvéd saját tapasztalata az, hogy akkor, ha azt sikerült a nyomozónál “kijárni”. Az esetlegességet erősítette meg egyébként a kutatás során megkérdezett rendőr is, szerinte teljes mértékben az adott ügyben eljáró nyomozó döntése, hogy a gyereket közvetlenül ő hallgatja-e meg a rendőrség KÜBISZ-eknek kialakított meghallgató szobájában, vagy a Barnahus házban egy szaktanácsadó. A rendőr interjúalanyunk szerint **nehezen engedik ki a nyomozók a kezükből a sértettek**

⁷¹ Lux Ágnes; Könczöl Miklós, Hungler Sára, Szontagh Veronika: *Training Needs Assessment Report Hungary*, (2025), 8. o.

meghallgatását, így a Barnahus házakban való meghallgatások számának nem is csak a szaktanácsadók szűkös kapacitása és a meghallgató szobák elérhetősége, hanem az is gátat szab, hogy annak alkalmazása nem kötelező, hanem mindig az **eljáró rendőr szubjektív döntése**. A Barnahus ház szaktanácsadója ugyanakkor arról számolt be, hogy a rendőrök eleinte félnek átadni az irányítást, de amikor elindul a szaktanácsadó által vezetett, jól felépített meghallgatás, és ha türelemmel várnak 10-25 percet, meglepődve látják, hogy megkapják a válaszokat a kérdéseikre. A Barnahus házban történő gyermek meghallgatást kérő rendőrökkel kapcsolatosan az a tapasztalata, hogy nagy bizalommal vannak a szaktanácsadók iránt, sokszor kompetensebbnek is érzik őket, hiszen ezért hozzák ide a gyerekeket. A Barnahus házban történő gyermek meghallgatások elrendelésének esetlegessége azért is aggályos, mert **nem egységes módszertan szerint hallgatják meg a (fogyatékossgal élő) áldozattá vált gyermekeket a Barnahus házban, illetve a KÜBISZ-ek meghallgatására kialakított rendőrségi meghallgató helyiségekben.** (Míg a rendőrségi gyermek meghallgató szobákban rendőr hallgatja meg a gyermeket, aki nem feltétlenül kapott felkészítést, addig a Barnahus házban a képzett szaktanácsadó folytatja le a meghallgatást, a rendőr által megosztott kérdéseket feltéve.)

A meginterjúvált szakemberek szintén problémaként azonosítják, hogy a **gyermekek meghallgatását végző szakemberek (rendőrök, szaktanácsadók, igazságügyi pszichológus szakértő) nem kapnak egységes (speciális és folyamatos!) képzést** és akik közülük elvégzik az NKE által biztosított szaktanácsadói képzést, nem minden esetben helyezkednek el szaktanácsadóként a Barnahus házban. Kezdetben a szaktanácsadók számára a rendőrség szervezett 2 hetes intenzív képzést az OGYSZ megbízásából⁷², amelyen elsajátíthatták a forenzikus (NICHHD) gyermekmeghallgatás protokollját. 2022 óta a Nemzeti Közszerológati Egyetem speciális szaktanácsadó képzést indított, melyen külön tantárgy a forenzikus gyermekmeghallgatás (NICHHD) protokollja is. Mivel a képzés még viszonylag új, a Barnahus Meghallgató és Terápiás Központokban nem minden szaktanácsadó rendelkezik szaktanácsadói oklevéllel. A rendőrségi objektumban a KÜBISZ személyek meghallgatására fenntartott helyiségekben végzett gyermek meghallgatások egy rendőrségi “belső tananyag” (2022)⁷³ alapján zajlanak.

⁷² Nagygyőr Csilla: *A gyermekek kihallgatása a nyomozások során*, Belügyi Szemle, Évf. 70 szám 8 (2022), 1654. o.

⁷³ Uo.

Ezek a körülmények hátráltatják az egységes jogalkalmazást a gyermekközpontú meghallgatások tekintetében.

3.4.3 Augmentatív és alternatív kommunikáció (AAK) a gyakorlatban

Az AAK olyan eszközök és módszerek gyűjtőfogalma, amelyek segítik a megértést és megértetést, például: piktogramok, rajzok, plüssfigurák, bábok vagy a jelnyelv segítségével. A magyar szakirodalomban az augmentatív és alternatív kommunikáció alkalmazásának vizsgálatára elsősorban az értelmi fogyatékos gyerekeket nevelő, oktató intézményekben került sor. Egy óvodákra fókuszáló kutatás szerint „az értelmileg akadályozott gyermekek többségének szüksége van AAK-ra. A megkérdezett gyógypedagógusok mindegyike alkalmazza az AAK-t a pedagógiai munkája során, és legtöbbjük fejlesztési helyzetekben teszi ezt.”⁷⁴

Az AAK eszközök büntetőeljárásban való alkalmazásának tapasztalatairól nem készült hazai kutatás.

A fókuszcsoporthoz tartozó interjú részt vevő **szakemberek egyike sem ismerte, hogy mit jelent az augmentatív és alternatív kommunikáció kifejezés.** A fogalom tisztázását követően azonban kiderült, hogy a rendőrségen - ösztönösen- alkalmaznak ilyen eszközöket, nem kizárólag az értelmi fogyatékossgal élő gyerekek esetében, hanem áltaánoságban, a gyerekekkel való kommunikáció megsegítésére.

A rendőr interjú alanyunk szerint „A gyerekeknek sok mindenre nincs szavuk, vagy nem tudják elmondani... lerajzolják, eljátsszák, megmutatják plüssállaton.” A rendőrségi gyakorlatban jellemzőbb, hogy a gyerek „lerajzolja”, „eljátssza”, „plüssállaton elmutatja”, mi történt. Az ilyen eszközöket a meghallgatástechnikai képzések is érintik, különösen a Barnahus-képzések. „Alkalmazhat benne babát, lerajzolhatja, de mindezt úgy, hogy én ne befolyásoljam.”

A fókuszcsoporthoz tartozó interjú során beszélgetők arra is kitértek, hogy jelenleg nincs beépítve a rendszerbe, hogy például gyógypedagógus segítse az eljárást, ha egy gyermek autizmussal él vagy más kommunikációs nehézséggel küzd. A rendszeres együttműködésre, hozzáférhető szakember-nyilvántartásra nincs meg a struktúra.

⁷⁴Varga, E: *Az augmentatív és alternatív kommunikáció megjelenése az értelmileg akadályozott gyermekeket ellátó óvodákban*, (2019) In: Különleges Bánásmód - Interdiszciplináris folyóirat, 4(1), 35-4 o. , elérhető: . <https://doi.org/10.18458/KB.2018.1.35>

A volt bíró szerint nem elérhetőek a jogalkalmazó szervek számára olyan adatbázisok, amelyek alapján megismerhető lenne számukra, hogy egy-egy szakértő milyen területre specializálódott, ami például a megfelelő szakértő kirendelésekor komoly problémát okoz.

3.4.4 A segítők szerepe a gyermekáldozatok igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésében

A büntetőeljárásban a terhelt, a sértett, a vagyoni érdekelt, valamint az egyéb érdekelt jogainak és jogos érdekeinek képviselése, védelme, továbbá jogainak gyakorlása és kötelezettségeinek teljesítése érdekében **segítők** vehetnek részt az eljárásban.⁷⁵

A fogyatékossgal élő sértett gyermekek esetében különös jelentőséget kaphat a segítő részvétele az eljárásban, akik a Be. 59. §-a alapján az esetükben a következő személyek lehetnek:

- Törvényes képviselőjük;
- Az ügygondnok;
- Külföldi állampolgárság esetén a konzuli tisztviselő;
- A kiskorú vagy fiatalkorú gondozását ellátó nagykorú személy;
- Meghatalmazott képviselő;
- A sértett vagy feljelentő által megjelölt nagykorú személy;
- A tolmácsolási feladatokat ellátó személy.

Az ügygondnok kiemelt szerepe a gyermek és a törvényes képviselő közötti érdekellentét esetén

A büntetőeljárásról szóló törvény szerint **a törvényes képviselőt** az ügyészség illetve a vádelemés után a bíróság **kizárhatja** az eljárásból, amennyiben a törvényes képviselő **érdekei** az általa képviselt személy érdekeivel **ellentétesek**.⁷⁶ Ebben az esetben a rendőrség, az ügyészség vagy a bíróság **ügygondnokot** rendel ki.

A fókuszcsoportos interjú keretében meghallgatott szakemberek szerint kiskorú sértett esetében **meglehetősen gyakori**, hogy a szülőt az eljárásból kizárják és a gyermek képviselétére ügygondnokot rendelnek ki. Bántalmazott gyermek esetében sokszor merül fel ugyanis a szülő felelőssége kiskorú veszélyeztetése vagy más bűncselekmény miatt.

⁷⁵ Be. 59. § (1) bek.

⁷⁶ Be. 73. § (3) bek.

A Barnahus házban dolgozó szaktanácsadó és szociális munkás arról számoltak be, hogy a hatóságok az esetek 90%-ban ugyanazt az ügygondnokot rendelik ki, aki így *“érzi és érti a gyerekeket, a családokat, tehát hogy vele szerintem így nagyon jó együttműködni, meg a gyerekeknek is jó, hogy ő van ott velük.”* Néha előfordul, hogy csak úgy beesik egy ügygondnok, akinek nincs tapasztalata Barnahus meghallgatásban, de ők is általában nyitottak és érdeklődők.

Ezzel szemben a fókuszcsoporthoz tartozó interjú során megkérdezett **családon belüli erőszakra szakosodott ügyvéd** szerint *„a mi ügyeink 99%-ban kizárják a szülőket... és kirendelnek egy vadidegen ügygondnokot”,* aki sokszor nemhogy nem segíti a gyermeket, de *„totál elzárkózó... fel se veszik konkrétan a telefont”.* Különösen problémás, hogy még a védelmező szülő sem tud kapcsolatba lépni az ügygondnokkal: *„neki ne küldjön iratot, őt semmi nem érdekli, ne is szóljon hozzá, tájékoztatást nem ad, semmi”.*

Ez annál is inkább gondot okoz, mert az **ügygondnok lenne hivatott arra, hogy a gyermek érdekeit képviselje,** de a meginterjúvált bíró szerint az ügygondnokok ma nem ezt a szerepet töltik be, úgy fogalmazott, hogy tapasztalata szerint az ügygondnok *„egészen leegyszerűsítve, csak aláírja, hogy ott volt”.*

A **rendőr** interjú alanyunk szerint az eredeti cél, hogy *„a gyerek mellett egy olyan személy [álljon], aki ténylegesen és csakis a gyermek érdekét tekinti, és biztosan nem hoz olyan döntést, ami ezzel ellentétes”.* Ugyanakkor kétségeit is megfogalmazta: *„az kérdés, hogy egy ügyvéd mennyire rendelkezik azokkal a képességekkel vagy kompetenciákkal, amire ott, abban a helyzetben a gyermeknek szüksége van”.*

További **aggályként** merült fel az is, hogy míg a védők kirendeléséről ma már sorsolással döntenek, az eljárás transzparens és igazságos, addig ezt az új rendszert az **ügygondnokok** esetében nem vezették be, azaz továbbra is a **kirendelést** intéző rendőrség, ügyészség, vagy bíró **szubjektív döntésén** múlik, hogy kit rendel ki.

Arra a kérdésre, hogy az ügygondnokok milyen speciális képzéssel, ismerettel rendelkeznek, ami ahhoz szükséges, hogy hatékonyan tudják képviselni a gyerekek, azon belül is a fogyatékossgal élő gyerekek érdekeit, a szakemberek szerint semmilyen, azaz ügygondnok elvileg **bármilyen ügyvéd lehet, sem alkalmassági vizsgálat, sem más speciális képzés** a feladat ellátásához **nem szükséges.**

A **rendszer logikája** sem kedvez a valódi érdekképviselőnek: a **bíró** szerint az ügygondnok *„azért az óráért fog kapni órabért”,* tehát *„ha a szülő ellátja őt egy csomó*

irattal... az tanulmányozás, az feladatellátás, megírás... azért nem kap semmit”, így érthető, hogy sok ügyvéd minimálisra szorítja a tevékenységét.

Az ügygondnoki rendszer így sok esetben nem tölti be eredeti, gyermekvédelmi célját, gyakran inkább akadályozza, mintsem segíti a gyermek speciális szükségleteinek felismerését és érvényesítését az eljárás során.

3.4.5 A Gyermek Védelmében Informatikai Rendszer

A GYVR (Gyermekeink Védelmében Rendszert)⁷⁷ 2020. október 1-jén indították el, mint az Országos Szociális Információs Rendszer (OSZIR) keretrendszerébe integrált, országos szintű, egységes informatikai rendszert a gyermekjóléti és gyermekvédelmi ágazat számára.⁷⁸ Ez a rendszer támogatja a gyermekvédelmi szakellátást, az alapellátást, valamint az örökbefogadás előkészítését és utánkövetését. Célja az **ügyviteli folyamatok gyorsítása, átláthatóságának növelése és a korszerű elektronikus ügyintézés** megvalósítása az ágazat szakemberei között. **2021. július 1-től** a család- és gyermekjóléti szolgáltatóknak a „Gyermekeink védelmében” elnevezésű országos informatikai rendszerben kell rögzíteni a szolgáltatás igénybevételét. A **GYVR-ben rögzítendő jelzési okok között szerepel:** lakhatási okok, anyagi okok, szülők egészségi problémái, családszerkezeti okok, Szülők, család életvitele, életvezetési problémája, Gyermekkel szembeni rossz bánásmód, Magatartási főcsoport (az érintett gyermekekre vonatkozóan), **Egészségi főcsoport (az érintett gyermekekre vonatkozóan: fogyatékossággal élés, magatartási zavar, tanulási zavar, tartós betegség, teljesítmény)**

GYVR-hez jelenleg hozzáférő jelzőrendszeri tagok

A GYVR-hez jelenleg hozzáférnek a gyermekjóléti alapellátási intézmények: Családok Átmeneti Otthona, Gyermek Átmeneti Otthona, gyermekjóléti szolgálatok és központok, a gyámhivatal, valamint a szakellátás szereplői. A gyermekjogi képviselők az elmúlt két évben kaptak hozzáférést, mely azonban csak információk lekérésére

⁷⁷ Működését a gyámhatóságok, a területi gyermekvédelmi szakszolgálatok, a gyermekjóléti szolgálatok és a személyes gondoskodást nyújtó szervek és személyek által kezelt személyes adatokról szóló 235/1997. (XII. 17.) Kormányrendelet szabályozza.

⁷⁸ Nyitrai Imre János: *A magyarországi szociális szolgáltatások innovációi (1993-2020)*, PhD értekezés, (2021), 189.o. elérhető: https://ajk.kre.hu/images/doc2021/doktori/A_magyarorszag_i_szocialis_szolgalatasok_innovacioi_1993_2020_Nyitrai_Imre.pdf

jogosítja őket, adatokat nem rögzíthetnek, hangsúlyozta a kutatás során megkérdezett gyermekjóléti szolgálat és központ szakmai vezetője.

Fontos kiemelni, hogy a GYVR-hez nincs a klienseknek (pl. gyermekek, szüleik) közvetlen hozzáférése.

A GYVR előnyei

A GYVR előnyei között említették a kutatás során megkérdezett szakemberek, hogy a rendszer TAJ-szám alapú nyilvántartást használ, így gyorsan rá lehet keresni az érintett gyermekekre. A család költözése esetén nem szükséges papír alapon továbbítani az adatlapokat, így a családdal végzett gondozási tevékenység átláthatóbbá válik, a költözéssel nem tud látenciában maradni egy korábban elkövetett bántalmazás. Hozzá tették, hogy azonban ez csak akkor működik jól, ha a kijelölt jelzőrendszeri tagok precízen vezetik a nyilvántartást.

A GYVR-rel kapcsolatos kritikai észrevételek

A rendszer bevezetése túl korán történt, sok kezdeti hibával, ami miatt sok szakember belefáradt a használatába (jóllehet, mostanra sok korrekción esett át és nagyon jó a háttértámogatása is). **Bár elvileg kötelező lenne a jelzőrendszeri tagok számára a jelzések rögzítése a GYVR-ben, sok jelzőrendszeri tag még mindig papír alapon kéri be az adatokat,** vagy csak felületesen tölti ki az elektronikus űrlapokat. Krikiaként merült fel továbbá, hogy a GYVR nem ismeri fel a külföldi neveket, ami nehezíti a pontos azonosítást.

Fontos látni azt is, hogy a rendszerhez nem minden releváns jelzőrendszeri tag fér hozzá, jelen kutatás során megkérdezett gyermekjóléti szolgálat és központ szakmai vezetője kiemelte például, hogy hiánypótló lenne a jelzőrendszeri tagok közötti együttműködés javítása érdekében, ha az iskolák, óvodák és különösen a rendőrség hozzáférnének a GYVR-hez.

A hozzáférési szintek nem átláthatóak: egyes jelzőrendszeri szereplők csak információ lehívására tudják használni, mások információ rögzítésére is, de nem transzparens, hogy mely szereplő milyen adatokhoz fér hozzá, ami akadályozza a jelzések nyomon követését és a jelzőrendszeri tagok közötti együttműködés lehetőségét.

A **nyilvántartások duplikálódnak**, mert minden szakágazatnak megvan a saját rendszere, amit párhuzamosan vezetniük kell. (pl. háziorvosoknak, védőnőknek, tanároknak) Ez jelentős adminisztrációs terhet okoz, és csökkenti a hatékonyságot.

A gyermekek igazságszolgáltatáshoz való hatékony hozzáféréséhez szükséges az is, hogy a gyermek ellen elkövetett bűncselekmény miatt indult **büntetőeljárás során a bíróság és a nyomozó hatóságok hatékonyan hozzáférhessenek a gyermekkel kapcsolatos korábbi gyermekvédelmi jelzésekhez.**

3.5 Esettanulmányok

Az alábbiakban a kutatás során látóköriünkbe került konkrét, megtörtént eseteken keresztül mutatjuk be a fogyatékossggal élő gyermekáldozatok aktuális helyzetét a gyermekvédelmi és a büntetőeljárás során.

3.5.1 Az autista gyermek, aki egyszerre áldozat és elkövető

Nagy sajtónylvánosságot élvezett Magyarországon egy autista gimnazista fiú ügye, aki ollóval fenyegette osztálytársait.⁷⁹ Az ügy jól példázza, hogy a rendszerszintű problémák hogyan eredményezhetik, hogy egy gyermek egyszerre váljon áldozattá és elkövetővé. Az ügyben érintett gimnazista autista fiú azzal került a sajtóba, hogy az iskolában osztálytársait ollóval fenyegetve hadonászott, majd az iskola igazgatója feljelentéssel élt a történetek miatt. Ezzel párhuzamosan a fiú szülei is több eljárást kezdeményeztek az iskolával szemben, mert szerintük a kialakult helyzetért az iskola felel, amely egyrésztől nem biztosította a gyermekük számára a szükséges és részére kötelezően előírt fejlesztéseket, nem alkalmazott autizmusra specializálódott gyógypedagógust, és nem lépett fel többszöri jelzés ellenére sem a fiúk iskolai zaklatásával szemben. A beiratkozás után hónapokig nem kapta meg az oktatási intézmény által kötelezően biztosítandó fejlesztő órákat, csak a szakértői véleményben előírt mennyiség töredékét. Az iskolai környezetben rendszeres bántalmazás érte, amit az intézmény nem kezelt megfelelően, a pedagógusok elzárkóztak a szülők által felajánlott autizmus specifikus érzékenyítő foglalkozástól. Egy alkalommal a gyermek autisztikus tünetei felerősödtek, és egy krízishelyzetben ollóval hadonászva támadólag lépett fel, de személyi sérülés nem történt. Az iskola ezt követően rendőrségi feljelentést tett és jelzéssel élt a családsegítő szolgálat felé. A szülők a fejlesztések elmaradása miatt az egyenlő bánásmód követelményének megsértése miatt az

⁷⁹ A szülők szerint SNI-s fiúk nem kapta meg a fejlesztéseket, Bence rátámadt társaira, az ombudsman szerint az iskola hibázott, Telex, 2025. január 6. elérhető: <https://telex.hu/belfold/2025/01/06/sni-oktatás-szakember-autista-koznevelés-iskola-ovoda-szülők-feljelentes-fejlesztés>

Alapvető Jogok Biztosához fordultak, amely megállapította⁸⁰, hogy az intézmény hátrányos megkülönböztetést alkalmazott azzal, hogy nem biztosította a fiú számára a szükséges fejlesztést.

Az iskolai incidenst követően az iskola jelzésére a család a gyermekvédelmi hatóságok látókörébe került, amelyek azt vizsgálták, hogy a gyermek otthoni környezete megfelelő-e, azaz a családi problémákban keresendő-e az iskolai incidens bekövetkezésének oka. A hatóságok később megállapították, hogy a család megfelelően gondoskodik a gyermekről.

A fiú édesanyjával interjút készítettünk, aki az alábbiak szerint számolt be a családsegítő szolgálat, a gyámhatóság és a rendőrség előtti eljárásról:

Családsegítő szolgálat

A családsegítő szolgálat előtti eljárásban először a szülővel beszéltek kötetlenül, a gyermek nem volt jelen. Ez alkalommal az édesanya részletesen beszámolt nem csak a történetekről, de arról is hogy mit jelent az autizmus és ez a fiánál mivel jár. Amikor a családot a családsegítő szolgálat munkatársa otthonukban kereste fel, akkor sem beszélt végül a gyermekkel, az édesanya szerint azért, mert nem volt felkészülve erre, nem rendelkezett azzal a tudással, ami a fiú meghallgatásához szükséges lett volna. Az ügyet végül intézkedés nélkül lezárták.

Rendőrség- gyanúsítottkénti meghallgatás

A szülők példásan felkészültek és az átlagosnál jobb érdekérvényesítő képességgel rendelkeznek, autistákra specializálódott ügyvédet fogadtak, mindezek nagyban elősegítették, hogy az édesanya elmondása szerint összességében a rendőrségi eljárás nem traumatizálta a gyereket, alapvetően egy pozitív élményként élte meg a család.

A gyermek gyanúsítottkénti kihallgatását megelőzően tanúként hallgatták meg a szülőket, akik jelezték, hogy a fiú kihallgatásához speciális szakértelemre lenne szükség, gyógypedagógus bevonását javasolták, de erre a rendőrség nem látott lehetőséget. A szülők proaktívan beszéltek arról, hogy fiúknál miben nyilvánul meg az

⁸⁰Alapvető Jogok Biztosa Egyenlő Bánásmódért Felelős Főigazgatóság, EBF-AJBH-289/2024. számú határozat, 2024, elérhető: https://www.ajbh.hu/documents/10180/8090350/EBF_AJBH_289_2024_fogyat%C3%A9koss%C3%A1g_oktat%C3%A1s.pdf/872ee7e2-3e04-1f56-bc43-ca534639e3e5?version=1.0&t=1748331523544

autizmus, mik azok a körülmények, amikben akadályozott, vagy amiben megsegítésre szorul.

A fiút a meghallgatás előtt alaposan felkészítették a szülők arra, hogy mi várható, kik lesznek jelen, és mit jelen majd a rabosítás, ott mi várható. Az édesanya szerint laikusként ezt nem tudták volna megtenni, ügyvédjük szerepe ebben is kulcsfontosságú volt. A gyermeket egy gyermekmeghallgató szobában hallgatták meg, a meghallgatás előtt lehetőséget biztosítottak az édesanyának, hogy a szobát megtekintse. Az édesanya néhány változtatást javasolt: elpakoltatta a plüssállatokat, a falra helyezett képeket megfordította azért, hogy a sok inger ne terelje el a fia figyelmét.

A meghallgatás kezdetén a nyomozó felolvasta a gyermek, mint gyanúsított jogait és a gyanúsítás tartalmát. A tájékoztató nem volt átfogalmazva gyerekbarát nyelvezetre, a szülő számára is nehezen volt követhető.

A fiú ügyvédje tanácsára nem tett vallomást, illetve panasszal élt a gyanúsítással szemben, ezért a meghallgatás nem tartott sokáig, alapvetően nyugalomban zajlott. A kihallgatás után került sor a rabosításra, amelynek keretében ujjlenyomatot vettek a fiútól és fényképet készítettek róla. Ennek konkrét körülményeiről is a szülők ügyvédje érdeklődött előre, hogy a gyermeket fel tudják készíteni arra, hogy a keze tintás lesz, hogy fénykép készül majd, mert mindezek nehézséget okoztak neki. A fénykép készíttést, nevezetesen, hogy bele kell nézni a kamerába, a szülők külön gyakorolták otthon és arról is meggyőződtek, hogy olyan tintát használnak majd, amit ott le is lehet nyomban mosni. Azt is az ügyvéd derítette ki, hogy az egész tenyeret betintázzák, erre külön felkészítették a gyermeket.

Összességében az édesanya szerint a rendőrségen nem rendelkeztek arról szakismerettel a nyomozók, hogy az autista gyermekek eljárási akadálymentesítése a gyakorlatban mivel járhat, mik azok a triggerok, amik gondot okozhatnak, mindezeket a szülők proaktívan hozták a rendőrség tudomására, amire a rendőrség nyitott volt, nem zárkózott el, a gyermek ügyében eljáró nyomozó kifejezetten empatikus személy volt.

A gyermek eljárási részvételét segítette volna, ha előzetesen írásban értesül arról, hogy mi várható a meghallgatás avagy a rabosítás alatt, illetve ha a jogairól szóló tájékoztatást gyerekbarát nyelvezettel, írásban is átadják számára.

Gyámhivatali eljárás: A rendőrség jelzése alapján a gyámhivatal előtt is eljárás indult, amelynek keretében először a gyermeket otthonában látogatták meg, majd

gyámhivatali tárgyalást tartottak. Akárcsak a családsegítő szolgálat munkatársa, a gyámhivatal munkatársa sem volt felkészülve arra, hogy autista gyermekkel beszéljen, semmilyen ismerettel nem bírt sem az autizmusról általában, sem arról, hogy hogyan kell az autista gyermekekkel kommunikálni. Éppen ezért a gyámhatóság részéről a családot felkereső személy sem beszélt a fiúval, csak a szülőkkel. A tárgyalásra a fiút személyesen idézték, a szülők kérésére azonban lehetővé tették, hogy ne kelljen a fiúnak megjelennie, írásban számolt be arról, ami szerinte az iskolában történt.

Az ügy jól példázza, hogyan válhat egy autizmusban érintett gyermek a rendszer hiányosságai miatt egyszerre áldozattá és elkövetővé, miközben a szakértői támogatás és az oktatási intézmények érzékenyítése súlyosan hiányzik.

A szülők később **szabálysértési eljárást is** kezdeményeztek az iskola ellen, mert figyelmen kívül hagyták a szakértői véleményt – ezt a rendőrség elutasította, a gyermekkel szemben azonban a nyomozás továbbra is folyamatban van az iskola feljelentése alapján.

3.5.2 Értelmi fogyatékos gyermek, egyszerre áldozat és elkövető

Hasonló eset annak a tizenéves értelmi fogyatékossgal élő kislánynak az esete, aki hosszú időn keresztül bullying áldozata volt, a haját például olyan súlyosan kitépték, hogy már nem nő vissza, és hathatós iskolai segítség hiányában a kislány egy alkalommal késsel fenyegette az őt bántalmazó osztálytársakat. Noha az iskola számára ismert volt a kislány osztálytársak általi bántalmazása, a gyerekjóléti szolgálat felé nem történt jelzés. A 12 éves lányt életkora miatt tanúként hallgatták ki törvényes képviselője jelenlétében, az ügyben emberölés előkészülete büntett miatt indult eljárás és a rendőrség értesítette a gyerekjóléti szolgálatot is. Vélhetően megelőzhető lett volna az eset, ha a fogyatékossgal élő kislány iskolai bántalmazásáról időben tájékoztatták volna a gyermekvédelmi jelzőrendszert és a kislány időben hatékony segítséghez jutott volna. A büntetőeljárásban a különleges bánásmódot igénylő (fogyatékossgal élő) gyermekek azonosítására és szükségleteik felmérésére alkalmas egységes protokoll hiányában kérdéses, hogy a gyermek fogyatékossgát és korábbi áldozattá válását mennyire veszik majd figyelembe a büntetőeljárás során enyhítő körülményként.

3.6 Konklúzió

A kutatás első részében foglaltak alapján megállapítható, hogy a magyar gyermekvédelmi és büntetőeljárás csak részben felel meg az inkluzivitás nemzetközi követelményének a fogyatékossgal élő gyermekáldozatok szempontjából. Bár a jogszabályi környezet – például a büntetőeljárásról szóló törvény – tartalmaz előremutató rendelkezéseket a gyermekbarát és akadálymentes eljárásokra vonatkozóan, ezek gyakorlati alkalmazása a szakemberek szerint sem egységes, mi több, semmilyen hivatalos adat nem áll rendelkezésre arról, hogy egyáltalán hány érintett fogyatékossgal élő gyermekáldozatról beszélhetünk évente.

Az eljárási és kommunikációs akadálymentesítés, valamint az egyéni értékelés intézménye csak eseti jelleggel kerül alkalmazásra, így a nemzetközi egyezményekben – például a CRPD-ben vagy a Gyermekjogi Egyezményben – foglalt jogok nem minden esetben érvényesülnek a gyakorlatban.

Jelen kutatás ugyanakkor feltárt néhány ígéretes gyakorlatot és fejlesztési lehetőséget is. A Barnahus-modell alkalmazásával kapcsolatban egyértelműen pozitívak a szakemberek visszajelzései, ezért megfontolandó a modell országos alkalmazásának kiterjesztése. Számos állami és civil szereplő részéről érzékelhető elköteleződés a gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósítása iránt, ami fontos alapot képez a további előrelépéshez. Ugyanakkor komoly hiányosságok mutatkoznak a gyermekek gyerekközpontú és legfőbb érdekeit szem előtt tartó eljárási részvételének biztosításában, különösen a fogyatékossgal élő gyermekek esetében, akik sokszor retraumatizálódnak a sokadik meghallgatás során.

A multidiszciplináris együttműködés terén rendszerszintű problémát jelent az információáramlás, az átlátható feladatkörök és az eljárási protokollok hiánya. A szakemberek közötti koordináció gyakran esetleges, és nem teszi lehetővé tenné a gyermekek legfőbb érdekeire érzékeny, összehangolt működést. Mindez megerősíti, hogy átfogó, rendszerszintű változásokra van szükség – nemcsak jogszabályi, hanem intézményi, szemléletbeli és működésbeli szinten is – annak érdekében, hogy a fogyatékossgal élő gyermekek jogai ténylegesen érvényesülhessenek a büntetőeljárásban.

02

MÁSODIK RÉSZ
A MAGYAR
MULTIDISZCIPLINÁRIS
EGYÜTTMŰKÖDÉSI RENDSZER
(MMER)

1. Bevezető

Az MMER középpontjában annak hangsúlyozása áll, hogy a gyermekvédelem, az egészségügyi és szociális ágazatok és az igazságszolgáltatás szereplői közötti szoros együttműködés és koordináció kulcsfontosságú a gyermekáldozatok számára biztosított igazságszolgáltatáshoz való hatékony hozzáférés elősegítésében.

A jelentés első részében bemutatásra kerültek magyar gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer strukturális problémái, e körben kiemeltük az egységes protokollok és fogalomrendszer használatának hiányát a gyermekbántalmazási esetek kezelésére, a fogyatékossgal élő gyerekekkel kapcsolatos ismeretek és útmutatók hiányát. Problémaként azonosítottuk továbbá azt is, hogy a még létező módszertani útmutatókkal kapcsolatban is hiányosak a gyakorlati képzések.

Ismertettük azokat a körülményeket is, amik ahhoz vezetnek, hogy a gyermekek sérelmére elkövetett bűncselekmények sokszor rejtve maradnak, utalva itt a jelzőrendszeri tagok feljelentés elmulasztásának gyakorlatára is.

Sorra vettük a gyermekáldozatok és különösen az értelmi és pszichoszociális fogyatékossgal élő gyermekek eljárási jogainak érvényesítésében közvetlenül szerepet játszó személyeket, amelynek körében külön foglalkoztunk az ügygondnokokkal és azzal, mennyire nem képes ma betölteni funkcióját ez a jogintézmény.

Az értelmi és pszichoszociális fogyatékossgal élő gyermekáldozatok büntetőeljárási helyzetének vizsgálata körében értékeltük, hogy milyen következményekkel jár az, hogy a különleges bánásmódra való jogosultság automatikus a gyermek és fogyatékossgal élő áldozatok körében, és így elmaradhat ezen csoportok szükségleteinek egyéni értékelése. Külön kitértünk az eljárási könnyítések esetlegességére, hogy azok gyakorlatban történő érvényesülése a Be. alapján csak opcionális ("lehetőség szerinti"), ami nehezíti a (fogyatékkal élő) gyermekek legfőbb érdekének gyakorlatban történő érvényesülését és növeli a másodlagos áldozattá válás kockázatát.

A gyermekáldozatok meghallgatásának kritikai vizsgálata körében kiemeltük a gyermekeket meghallgató személyek felkészítésének hiányát, a Barnahus házakban való meghallgatás opcionális jellegét és az értelmi vagy pszichoszociális fogyatékossgal élő gyermekek meghallgatására vonatkozó ismeretek hiányát.

A Gyermekek Védelmében Informatikai Rendszer előnyeinek ismertetése mellett felsoroltuk azokat a kritikákat is, amelyek miatt nem tudott ez a rendszer valamennyi jelzőrendszeri tag számára egységes digitális platformmá válni, ami segíthetné a gyermekáldozatokkal kapcsolatos információk megosztását.

A fenti kritikai észrevételeink alapján úgy látjuk, hogy egy valóban multidiszciplináris együttműködés csak akkor tud megvalósulni, ha a különböző szakmai területek – például a gyermekvédelem, az egészségügy és az igazságszolgáltatás – összehangoltan dolgoznak együtt. Ez a megközelítés teljes mértékben összhangban áll az Európai Unió Bizottságának az integrált gyermekvédelmi rendszerekkel kapcsolatos ajánlásával⁸¹, amely hangsúlyozza az ágazatok közötti együttműködés és információmegosztás fontosságát a gyermekek jogainak védelme érdekében. Az uniós ajánlás kiemeli, hogy csak egy jól koordinált, komplex rendszer képes biztosítani a gyermekek számára a szükséges védelmet, támogatást és az igazságszolgáltatásban való tényleges részvételt.

Az MMER célja annak biztosítása, hogy a gyermek áldozatok – különösen azok, akik értelmi vagy pszichoszociális fogyatékossgal élnek – megfelelő, időszerű és kellően érzékeny támogatásban részesüljenek.

Az MMER a gyermekjóléti, rendőrségi és egészségügyi és szociális ágazatok közötti kommunikáció és együttműködés ésszerűsítésével nem csupán az ügyek hatékonyabb kezelését segíti elő, hanem jobb eredményeket is biztosít a gyermekek számára.

A jelentés második részében ezért az első részben azonosított, többnyire rendszerszintű problémák kiküszöbölésére teszünk javaslatokat.

⁸¹ A gyermek mindenek felett álló érdekét szolgáló integrált gyermekvédelmi rendszerek kialakításáról és megerősítéséről szóló, 2024/1238. sz. (2024. április 23.) Bizottsági ajánlás, elérhető: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=OJ:L_202401238

2. Ajánlások a gyermekvédelmi jelzőrendszer működésének hatékonyabbá tétele érdekében a gyermek áldozatok védelmében

Miként arra a jelentés első részének 4.3. pontjában is utaltunk, ahhoz, hogy a (fogytékossággal élő) gyermek áldozatok egyáltalán a gyermekvédelem illetve az igazságszolgáltatás látókörébe kerülhessenek, **a gyermekek sérelmére elkövetett bűncselekményeknek a hatóságok előtt láthatóvá kell válniuk.**

Ugyanakkor a gyermekbántalmazással kapcsolatos ismeretek hiánya és a gyakorlatban történő felismerés nehézségei miatt **sok gyermekek ellen elkövetett bűncselekmény nem kerül napvilágra.** Előfordul továbbá az is, hogy a gyermekvédelmi szakembereknek kellő ismereteik vannak ugyan a gyermekbántalmazásról, azonban **a bántalmazás mértékének megítélése és ebből következően a gyermek veszélyeztetettségének megszüntetése érdekében tett intézkedés meghatározása szakemberenként nagyon különböző.**⁸²

A rejtett bűncselekmény gyermek áldozatai között is kiemelt figyelmet érdemel az interszekcionális jellemzőkkel rendelkező gyermek áldozat, aki azért marad rejtve, mert nehezen fér hozzá az igazságszolgáltatáshoz, nem kap egyéni szükségleteihez illeszkedő gyerekközpontú tájékoztatást és ezáltal **interszekcionális diszkrimináció**⁸³nak lehet kitéve. Különösen jellemző ez a gyermekotthonokban, zárt intézményekben elhelyezett gyermekekre⁸⁴ és a fogytékossággal élő gyermekekre, akiket jellemzően kevésbé tájékoztatnak jogaikról és nem tudnak feljelentéssel élni.

Jelen kutatásban megkérdezett szakemberek egybehangzóan azt állították, hogy **rendkívül kevés esetben történik büntető feljelentés akkor is, ha a gyermek sérelmére elkövetett bűncselekményt a jelzőrendszer tagjai felismerik, illetve arról értesülnek.** Ez részben azzal magyarázható, hogy a Gyvt. és a jelzőrendszer működtetésével

⁸² A gyermekbántalmazás és az áldozattá válás fogalmának nem egységes értelmezésére utal az OGYSZ által végzett kutatás kézírata

⁸³ Interszekcionális diszkrimináció alatt azt a jelenséget értjük, amikor egy személyt nem pusztán egyetlen védett tulajdonsága – például neme, fogytékossága vagy etnikai hovatartozása – alapján ér hátrányos megkülönböztetés, hanem ezek több tényező együttes hatása révén. Az interszekcionális megközelítés felismeri, hogy ezek a tényezők nem külön-külön, hanem egymást erősítve, metszéspontjukban (inter-szekcióban) fejtenek ki hatást.

⁸⁴ Az Európai Bizottságnak a 2012/29/EU irányelv értékelésével kapcsolatos tanulmánya (2021), 173. oldal, elérhető: <https://www.cde.ual.es/wp-content/uploads/2022/11/study-to-support-the-evaluation-of-directive-201229eu-DS0522345ENN.pdf>

kapcsolatos szakmai protokollok⁸⁵ nem minden esetben vannak összhangban, továbbá hiányoznak a jelzőrendszeri tagok számára biztosított **gyakorlatorientált (eset fókuszú) képzések**, melyek segíthetnék a jelzőrendszer működtetésével kapcsolatos szakmai protokollok konkrét esetekben történő alkalmazását és meghatározzák a jelzőrendszeri tagokkal kapcsolatos egyértelmű jelzési kötelezettségeket.

Ajánlás 1: A jelzőrendszeri tagok számára biztosítani kell a bántalmazás (áldozattá válás) felismerésével és kezelésével, valamint a jelzőrendszeri tagok együttműködését elősegítő *rendszeres* esetfókuszú, illetve érzékenyítő képzéseket, összhangban az áldozatvédelmi irányelvben megfogalmazott tagállami kötelezettséggel⁸⁶.

Ajánlás 2: Javasoljuk továbbá a Gyvt. és a jelzőrendszer működtetésével kapcsolatos szakmai protokollok közötti összhang megteremtését annak érdekében, hogy a jelzőrendszeri tagok számára egyértelművé váljon, hogy milyen esetekben van jelzési/feljelentési kötelezettségük.

Ajánlás 3: Kiemelt figyelmet kell fordítani az interszekcionális jellemzőkkel rendelkező gyermek áldozat esetében a szükségleteinek megfelelő tájékoztatására, pl. a fogyatékossgal élő gyermekek számára akadálymentesen hozzáférhető hotline vonal létrehozása.

3. Az egyéni értékelés

A gyermekek elleni bűncselekményekkel kapcsolatos **látencia csökkentése** növeli az esélyét annak, hogy a fogyatékossgal élő gyermek áldozatok az egyéni szükségleteik és jogaik érvényesítésére hivatott hatóságok, szervezetek **látókörébe kerüljenek**. Ugyanakkor ahhoz, hogy a gyermek áldozatok ténylegesen is hozzáférhessenek a speciális szükségleteiknek megfelelő szolgáltatásokhoz és eljárási garanciákhoz, elengedhetetlen esetükben az **adekvát egyéni értékelés** biztosítása. Miként azt a jelentés első részének 4.4.1.1. pontjában is jeleztük, az egyéni értékeléssel kapcsolatban eltérő jogalkalmazási gyakorlatot eredményez, hogy a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság számára az a 18 év alatti, a fogyatékos gyermek, a szexuális abúzus áldozatává vált gyermek esetében nem kötelező

⁸⁵A család- és gyermekjóléti szolgáltatás szakmai szabályozó dokumentumai, valamint a gyermekvédelmi észlelő és jelzőrendszer működésére vonatkozó szakmai szabályozó dokumentumai elérhetőek a Szociális Ágazati Portál honlapján: <https://szocialisportal.hu/csalad-es-gyermekjoleti-szolgáltatások-szakmai-szabalyzo-dokumentumai/>

⁸⁶ Áldozatvédelmi irányelv 25. cikk

hivatalból lefolytatni az egyéni értékelést. A következőekben az egyéni értékeléssel kapcsolatban fogalmazunk meg javaslatokat.

3.1 Az egyéni értékelés célja

Magyarországon a gyermekáldozatok – köztük a fogyatékossgal élő gyermekek – egyéni szükségleteinek azonosítása és értékelése számos kihívással jár. **Az egyéni értékeléshez való jog hatékony érvényesítése teszi lehetővé a fogyatékossgal élő gyermek áldozatok azonosítását. Emellett egyben előfeltétele más jogok - köztük az információhoz való jog, a támogató szolgáltatásokhoz való hozzáférés és a védelemhez való jog – és az azokhoz kapcsolódó eljárási könnyítések és egyéb támogatások tényleges érvényesülésének.**⁸⁷ Kiemelendő, hogy a Be. értelmében a gyermekek és a fogyatékossgal élő személyek automatikusan, egyéni értékelés nélkül is különleges bánásmódot igénylő személynek minősülnek, a 12/2018. IM rendelet értelmében pedig **gyermek esetében a rendőrség nem köteles hivatalból egyéni értékelést végezni, kivéve** akkor, ha pl. a törvényes képviselő jelzése folytán felmerült az egyéni szükséglet (pl. fogyatékossg).

Ajánlás: Az egyéni értékelést minden esetben kötelezővé kellene tenni annak érdekében, hogy az eljáró hatóság meghatározhassa a legmegfelelőbb eszközöket és módot a (fogyatékossgal élő) gyermek áldozatok számára érthető tájékoztatás biztosításához, valamint a gyermek áldozatok és családjaik számára szükséges támogató szolgáltatások (eljárási könnyítések és akadálymentesítések) típusát.

Jelenleg **nincs egységes módszertan** arra vonatkozóan, hogy a fogyatékossgal élő gyermek áldozatokkal kapcsolatba kerülő hatóságok milyen módon mérjék fel a gyermek egyéni szükségleteit. A **formalizált eljárások és protokollok hiánya**, továbbá a (fogyatékossgal élő) gyermek áldozatokkal kapcsolatba kerülő, a gyermekek védelmét érvényesíteni köteles személyek közötti **formalizált együttműködés hiánya** oda vezet, hogy a (fogyatékossgal élő) áldozattá vált gyermekek sajátos igényeire adott eljárási és egyéb válaszok **esetlegesek**, és elsősorban a velük kapcsolatba lépő szervek és személyek hozzáállásától függenek.

Ajánlás: a jelzőrendszeri tagok közötti információáramlás és koordináció megerősítése és az egyéni értékeléssel kapcsolatos egységesen alkalmazandó protokoll

⁸⁷ Lásd a Bizottság jelentését a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló, 2012. október 25-i 2012/29/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv végrehajtásáról, (2020.5.11.)

létrehozása a (fogyatékossgal élő) gyermek áldozatok egyéni szükségleteinek felmérésére, amely lehetővé teszi a speciális védelmi igények azonosítását.

3.2 Az egyéni értékelési protokoll

A kutatás során végzett szakértői és fókuszcsoportos interjúkból egyértelműen az rajzolódott ki, hogy **szükség lenne egy egységes, valamennyi jelzőrendszeri tag által egységesen alkalmazandó “egyéni értékelési protokollra”,** amely segít azonosítani a fogyatékossgal élő gyermek áldozatok esetében az igazságszolgáltatáshoz való **hozzáféréssel** kapcsolatos **kockázatokat, sérülékenységeket és akadályokat és a fogyatékossgal élő áldozattá vált gyermek szükségleteihez legjobban illeszkedő eljárási könnyítéseket.**

3.2.1 Első lépés: egyéni értékelés keretében történő kockázatelemzés

A (fogyatékossgal élő) gyermekáldozatok szükségleteinek felmérését és a felmerült kockázatok elemzését akkor kell megkezdeni, amikor a gyermek veszélyeztetettsége, illetve a sérelmére elkövetett bűncselekmény gyanúja először ismertté válik a jelzőrendszer tagjai számára.

Ajánlás: Javasoljuk tehát, hogy az **első egyéni értékelés** már a formális panasz/büntető **feljelentés** benyújtását **megelőzően megtörténjen** (pl. a gyermek veszélyeztetettségének gyermekjóléti szolgálat/gyermekjogi képviselő/gyámhatóság stb. általi beazonosítása során). Továbbá kiemelten fontos az egyéni értékelés **folyamatos naprakészen tartása** (a gyermekvédelmi és) a büntetőeljárás folyamán, adott esetben ismételt egyéni értékelés lefolytatásával.

Elsődlegesen az alábbi kérdésekre kell választ kapnia a gyermekkel kapcsolatba kerülő, jelzésre, feljelentésre vagy más, a gyermek védelmére irányuló intézkedés megtételére jogosult szakembernek:

1. Gyermek életkora;
2. Családi és szociális helyzete;
3. Bűncselekmény jellege, sérelmes cselekmény előzetes minősítése;
4. Gyermek esetleges sajátos nevelési igénye, fogyatékossgal élő-e,
5. Egészségi állapotából adódóan speciális szükségletei vannak-e.

Ezen információk birtokában a (fogytékossággal élő) gyermekáldozattal kapcsolatba kerülő jelzőrendszeri tag a következő kérdésekre is feltehetően választ kaphat:

- mi a gyermek elsődleges fogytékossága, miben nyilvánul meg nála?
- a gyermekkel való kommunikációban szükséges-e bármilyen segítséget (pl. AAK eszköz) igénybe vennie, akadályozott-e a gyermek a megértésben vagy a megértetésben?
- milyen konkrét módon befolyásolja a gyermek fogytékossága a megértést és a megértetést, a vele való együttműködést?
- a család milyen érdekérvényesítési képességgel bír?
- a bűncselekmény jellege miatt felmerülhet-e a törvényes képviselő (szülő) és a gyermek közötti érdekellentét?
- a gyermek egészségi állapota igényel-e a hatóságok részéről különös figyelmet (pl. cukorbetegség)?

A **kockázatelemzés elsődleges forrásai** a gyermek törvényes képviselője által szolgáltatott információk, okiratok, a GYVR-ből kinyerhető, már rendelkezésre álló adatok, de szükség lehet egyéb, a gyermekkel kapcsolatban álló személyek bevonására, mint például pedagógusára, a gyermekkel foglalkozó gyógypedagógusra vagy pszichológusra.

A **kockázatelemzés során** kiemelten fontos lenne, hogy az eljáró hatóságok **gyermekközpontú megközelítést** alkalmazzanak, amely figyelembe veszi az alábbiakban felsorolt szempontokat:

A hatóságoknak a gyermeket jellemző **egyéni tényező**kön túl figyelembe kell venni azokat a **kulturális normákat**, melyek egyes közösségekben megnehezíthetik a gyermekbántalmazás (áldozattá válás) felismerését és bejelentését, továbbá a **társadalmi és családi dinamikákat**. **Vidéki** vagy ritkán lakott területeken a családok a szegénység, a megbélyegzés vagy az igazságszolgáltatás iránti **bizalmatlanságuk** miatt **elrejtik** az erőszak vagy bántalmazás eseteit. A **roma közösségekben** kifejezetten erős az igazságszolgáltatási rendszerrel kapcsolatos **bizalmatlanság**, tekintettel a romákkal kapcsolatos rendszerszinten is érvényesülő **diszkriminatív gyakorlatokra**, illetve a társadalmi szinten jelentkező **negatív sztereotípiákra**. Különösen igaz ez a gyermekvédelmi szervekhez való kapcsolatukra: amíg azt tapasztalják, hogy vagyoni helyzetük vagy pusztán etnikai hovatartozásuk miatt lényegesen nagyobb arányban

emelik ki gyermekeiket a családjukból, mint a nem roma családokéit⁸⁸, addig érthetően sokkal kevésbé veszik igénybe az őket, vagy gyerekeiket ért sérelmek miatt az igazságszolgáltatás formális útjait. Másrészről fontos kiemelni azt is, hogy a roma gyermekeket ért bűncselekmények már csak a rendőrségbe vetett minimális bizalom hiánya miatt is rejtve maradhatnak.

Ajánlás 1: A kockázatelemzés során az eljáró hatóság vegye figyelembe a gyermek áldozatot jellemző egyéni tényezőkön túl a kulturális normákat, társadalmi és családi dinamikákat, melyek gyakran gátolják a fogyatékossgal élő gyermekek igazságszolgáltatáshoz való hozzáférését és részvételét.

Ajánlás 2: Amennyiben az elsődleges értékelést/kockázatelemzést nem a nyomozóhatóság végzi el, hanem arra már a formális eljárást megelőzően sor kerül, álláspontunk szerint a feltárt körülményeket, a gyermekkel kapcsolatban összegyűjtött információt a **GYVR-ben szükséges rögzíteni**, annak érdekében, hogy amennyiben későbbiekben a nyomozó hatóság előtt megindul a formális büntetőeljárás, az a rendőrség számára is rendelkezésre álljon.

Ennek adatvédelmi és technikai feltételeinek megteremtésével a gyermekvédelmi szervek külön megkeresése nélkül nyomban hozzáférhetne a nyomozóhatóság is a gyermek előzetes egyéni (szükséglet) értékelésével kapcsolatos adatokhoz, ezzel egyrésztől lényegesen fel lehetne gyorsítani a rendőrség által elvégzendő egyéni értékelést, illetve ha arra bármely okból nem kerülne sor a gyermek meghallgatását megelőzően, akkor az abban foglaltak lényeges információkkal szolgálhatnak a gyermeket meghallgató szakember számára.⁸⁹

3.2.2 Második lépés: Az egyéni támogatási terv összeállítása

Amint azt a jelentés első részének 4.4.1.3. szakasza részletesebben kifejti, sok esetben a különleges bánásmódra való automatikus jogosultság (fogyatékossg és gyermekkor) ellenére a fogyatékossgal élő gyermek áldozatok számára a gyakorlatban nem biztosítottak azok a jogszabályokban lefektetett garanciák⁹⁰, melyek

⁸⁸ Lásd: *Romani Children in State Care in Nógrád County* (Hungary), European Roma Rights Centre, (2017), 3. o., elérhető: https://www.errc.org/uploads/upload_en/file/romani-children-in-state-care-in-nograd-county-hungary.pdf

⁸⁹ A GYVR.-rel kapcsolatos konkrét javaslatainkat lásd az 5.8. fejezetben.

⁹⁰ különösen a soron kívüli eljárás elve, a szakértő útján történő meghallgatás a Meghallgató és Terápiás Központban, a jelnyelvi tolmács biztosítása

az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésüket elősegíthetnék. Amennyiben az egyéni értékelés minden gyermekáldozat esetében kötelező lenne, szükségesnek tartjuk, hogy minden esetben azt is rögzítsék a szakemberek, hogy a feltárt egyéni szükségletek milyen konkrét eljárási könnyítéseket igényelnek az eljáró hatóságok részéről.

Ajánlás: Javasoljuk az egyéni értékelés keretében végzett kockázatelemzés eredménye alapján a gyermek jogainak érvényesítése, az eljárásban való érdemi részvétele és a másodlagos áldozattá válás megelőzése érdekében a gyermek egyéni támogatási tervének összeállítását.

Az egyéni támogatási terv célja, hogy a gyermek egyedi igényeire szabottan kínáljon **egyedi eljárási könnyítéseket**, azaz lefektesse, hogy az eljárási akadálymentesítés keretében a hatóságok hogyan tudnak alkalmazkodni a gyermek fogyatékosságához.

Ezen egyedi eljárási megoldások körébe tartozhat **a gyermek meghallgatására való felkészülés körében figyelembe veendő, kifejezetten az adott gyermek sajátos szükségleteire reflektáló egyéni körülmények meghatározása:**

- mikor (mely napszakban) javasolt a gyermekáldozatot meghallgatni;
- hol szükséges a gyermeket meghallgatni (Barnahus ház, különleges bánásmódot igénylő személy meghallgatására kialakított rendőrségi meghallgató szoba, esetleg külső helyszínen, oktatási vagy szociális intézményben);
- a gyermek meghallgatásának milyen szükséges technikai feltételei vannak (pl. AAK eszközök);
- ki, azaz milyen speciális szakértelemmel rendelkező, illetve milyen nemű személy hallgassa meg a gyermeket;
- megteremteni annak a jogszabályi lehetőségét, hogy egy "támogató szakember" pl. jelnyelvi tolmács, autizmus esetén a kommunikációban segítő személy, szociális munkás, gyógypedagógus is jelen lehessen a gyermek meghallgatásán, ne csak az ügygondnok (aki kifejezetten a gyermekek jogi képviselőjét hivatott csak ellátni);
- illetve ki az, akinek jelenléte a bűncselekmény jellege vagy más, a gyermekkel kapcsolatos okból nem javasolt;
- milyen további információk beszerzése segítheti a meghallgatást (gyermek szakértői véleményének beszerzése);

- milyen különleges, AAK eszközök rendelkezésre állása segítheti a gyermek meghallgatását;
- minden egyéb, a gyermek másodlagos viktimizációját megelőző, az egyéni értékelés keretében feltárt körülményekre reflektáló eljárási alkalmazkodások/könnyítések;
- szükséges-e a gyermek előzetes írásbeli tájékoztatása a meghallgatása vagy az egész eljárás mentéről, illetve megjelenésekor a jogairól való tájékoztatásának milyen gyermekbarát, illetve a fogyatékosságára reflektáló lehetőségei vannak (pl. autista gyermekeknél segítség, ha írásban is megkapják a tájékoztatást, illetve ha előzetesen írásban is látják a várható menetét a meghallgatásnak.).

Az egyéni támogatási tervet legkésőbb a gyermek első meghallgatását megelőzően össze kell állítani az erre szolgáló adatlap kitöltésével, amelyet ezt követően nem kizárólag a rendőrség saját informatikai rendszerében, hanem a GYVR-ben is közzé kell tenni. A cél, hogy a megfelelő technikai és adatvédelmi feltételek teljesítése mellett az ügyészség és a bíróság is hozzáférjen az egyéni támogatási tervhez, hogy a gyermek esetleges újabb meghallgatása esetén az eljárás későbbi szakaszában minden érintett előtt ismertek legyenek a gyermek védelmét szolgáló és szükséges eljárási alkalmazkodások, könnyítések.

A gyermek egyéni szükségleteire szabott tájékoztatása érdekében fontos, hogy világosan és egyszerűen **elmagyarázzák neki** a támogatási terv legfontosabb részeit, vagy például autista gyermekek esetében ezt írásban átadják a gyermeknek általa érthető nyelvezeten és formában, és valóban **bevonják** őt is a terv kidolgozásába azzal, hogy amennyiben arra lehetőség van, kikérik a véleményét az egyes eljárási megoldások komfortossága felől.

4. Traumatudatos és gyermekközpontú gyermek meghallgatási protokoll⁹¹

A jelentés első részének 4.4.2. pontjában azzal foglalkoztunk, hogy a gyermekek sajátosságaira figyelemmel lévő meghallgatási technika alkalmazása elengedhetetlen annak érdekében, hogy a gyermekáldozat által átélt traumát a meghallgatás ne súlyosbítsa. A gyermekekre szabott és **traumatudatos meghallgatási technikák** alkalmazásának tehát elsődleges **célja** az, hogy az áldozattá vált gyermeket minél inkább sikerüljön **megóvni a másodlagos viktimizációtól**. A fókuszcsoporthoz tartozó interjúk alapján azonban meglehetősen kevés rendőr részesült kifejezetten gyermekekre szabott meghallgatási technikai képzésben, ez a módszer továbbra sem épül be a jogi oktatásba és a gyermekvédelemben dolgozók **sem kapnak ilyen irányú képzést**.

Ennélfogva a gyermekáldozatokat a bűncselekménnyel kapcsolatban meghallgató személyek - (pl. szociális munkás, nyomozó vagy ügyvéd) nincsenek felvértezve azokkal a meghallgatási technikai ismeretekkel, amelyek kifejezetten gyerekekre szabottak. Ez különösen igaz a fogyatékossgal élő gyermekekre. Még abban az esetben sincs kifejezetten rájuk szabott meghallgatási protokoll érvényben, ha az egyéni értékelés keretében sikerült is azonosítani azokat a területeket, amelyeken különleges megsegítésre vagy a szokásostól eltérő megközelítésre szorulnak.

Ajánlás: Javasoljuk a gyermek áldozatok traumatudatos és gyermekközpontú meghallgatására irányuló **egységes meghallgatási protokoll** kidolgozását a jelzőrendszeri tagok számára, amely tartalmazná a pszichoszociális **fogyatékossgal élő gyermek áldozatok meghallgatásával kapcsolatos jó gyakorlatokat** is. Emellett szükséges az egységes meghallgatási protokoll gyakorlati alkalmazásával kapcsolatos érzékenyítő képzések tartása a jelzőrendszeri tagok számára, amely egyértelművé teszi, hogy gyermekbántalmazás észlelése esetén hogyan kell traumatudatosan és gyerekközpontúan viszonyulni a gyermek áldozatokhoz.

⁹¹ Az alábbi fejezet nagymértékben támaszkodik Neža Miklič, szlovén nyomozó módszertanára, további részletek a National Children's Advocacy Center: *Interviewing children on the spectrum*, elérhető: <https://files.calio.org/fact%20sheets/Interviewing-Children-on-the-Spectrum-Fact-Sheet.pdf>, illetve az Autisták Országos Szövetségének segédlete autizmussal élők meghallgatását szervező hivatalos szervek számára: Németh Ádám: *Autisták Kommunikációs akadálymentesítés – Autizmus-specifikus szempontok meghallgatások szervezésében, lebonyolításában*, Autisták Országos Szövetsége, (2020), elérhető: <https://infobazis.aosz.hu/autizmus-szemponu-akadalymentesites/kommunikacios-akadalymentesites-autizmus-specifikus-szemponuok-meghallgatasok-szervezeseben-lebonyolitasaban>

A fogyatékossgal élő gyermekeket érintő speciális meghallgatás technikai javaslataink:

Az **autizmus spektrum zavarral élő gyermekeknél** például előfordulhat, hogy **nehézséget okoz számukra a múltbéli események felidézése**, különösen az önéletrajzi és személyes események terén, akárcsak az arcmemória, nevek és élmények felidézése is nehezített lehet. A kommunikáció terén jellemző lehet az echolália – más személy szavainak visszhangszerű ismétlése, akár jóval az adott beszélgetés után. Előfordulhat, hogy a gyermek nem érti a kérdéseket, vagy stressz hatására nem tud megfelelően válaszolni. Gyakori a témához való túlzott ragaszkodás, részletgazdag válaszadás még irreleváns kérdésekre is, valamint a figyelem könnyű elterelhetősége.

A **figyelem, koncentráció nehézség** más fogyatékossgal élő gyermekeknél is nehézséget okozhat, ezért van kitüntetett jelentősége például annak, hogy a meghallgatást **milyen helyiségben** végzik, annak dekorációja, berendezése mennyire tudja például elterelni a gyermek figyelmét. A letisztult, díszítés mentes, natúr színekkel bíró kihallgató helyiség egyébként a neurotipikus gyermekek esetében is fontos eszköz a gyermek figyelmének megtartásában. Autista gyermekáldozatok esetében kiemelten fontos a környezettudatos előkészítése. Olyan helyszínre van szükség, amely nyugodt, ingerszegény, jól átlátható és lehetőség szerint előzetesen is bemutatható az érintett személy számára.⁹²

A meghallgatás időpontjának megválasztásakor annak is jelentőséget érdemes tulajdonítani, hogy mi a gyermek szokásos napirendje, programja, mert együttműködését, válaszreakcióját csökkentheti, hogyha a meghallgatás miatt számára fontos, élvezetes programtól esik el. Erről érdemes előzetesen érdeklődni a szülőknél, vagy más, a gyermeket jól ismerő személlyel.

Az **időpont megválasztásakor** figyelemmel kell lenni továbbá a gyermek életkorára is. Óvodáskorúaknál a **reggeli órákban** érdemes elkezdni, hogy lehetőleg ebédidőig az interjút le lehessen zárni. Fontos arra is tekintettel lenni, hogy a meghallgatás ilyen kisgyermekes esetében semmiképpen se csússzon bele a délutáni alvásidejébe. Mindezek nem csak megbillentik a gyermek napi ritmusát, de fokozhatják a meghallgatással szükségszerűen együtt járó stresszt is.

A **meghallgató személy megjelenésével** kapcsolatban a meghallgató helyiséggel összefüggésben írtak irányadók annyiban, hogy törekedni kell arra, hogy a

⁹²Németh Ádám: *Kommunikációs akadálymentesítés – Autizmus-specifikus szempontok meghallgatások szervezésében, lebonyolításában*, Autisták Országos Szövetsége, (2020), 17.o.

meghallgató személy öltözete, külső megjelenése (tetoválása, extrém hajviselete, testékszere, ruházata) ne legyen hivalkodó, mert az ugyancsak nehezíti a gyermekáldozat számára a koncentrációt, könnyebben elkalandozik figyelme. Érdemes semleges, felirat vagy minta nélküli, egyszerű, pasztell színű ruhát viselnie. Rendőrségi egyenruha viselése semmiképpen sem javasolt.

A meghallgatás kezdetén a meghallgató személy mutatkozzon be a gyermeknek, lehetőleg úgy, hogy a gyermekkel közel azonos magasságban legyen a tekintete, leguggolhat, leülhet mellé. Fontos a megfelelő távolság megválasztása a gyermektől, ne legyen a meghallgató személy túl közel hozzá, de ne üljön be egy íróasztal mögé.

A **bemutakozás** minden, a meghallgató helyiségben jelenlévő személyre terjedjen ki. Amennyiben a szülő nincs a gyermek mellett, tájékoztatni kell arról, hogy hol tartózkodnak szülei a meghallgatás alatt.

A gyermeket a meghallgatás elején az érettségének és képességeinek megfelelő módon **tájékoztatni** kell arról, hogy a meghallgatásnak ("beszélgetésnek") mi lesz a menete. Az autizmussal élő gyermekáldozat számára életkorától függően írásos formában szükséges bemutatni a meghallgatás menetét, a jelenlévő személyeket, és akár a várható kérdéseket is⁹³, olvasni nem tudó gyermeknél piktogramokkal lehet szemléltetni a meghallgatás menetét. Ez jelentősen növelheti a gyermekáldozat biztonságérzetét és segíthet a feszültség csökkentésében.

A **meghallgatás szabályainak ismertetése** körében fontos rögzíteni a meghallgató személy kérdéseire adható alapvető válaszlehetőségeket és ezek jelentését: el kell magyarázni a gyermek számára, hogy mikor válaszolja azt, hogy nem emlékszik valamire, vagy nem tudja a választ. Hangsúlyozni kell, hogy a valóságot, az igazat kell mondani, de a meghallgató személynek akár játékosan, de érdemes meggyőződnie arról, hogy a gyermekáldozat megértette az igazmondás fogalmát, például azzal, hogy a meghallgató személy egy nyilvánvalóan hamis kijelentést tesz - "Zöld a hajam. Ez szerinted igaz vagy hazugság?" .

A **meghallgató személy kommunikációjában** egyszerű, rövid mondataalkotásra kell törekedjen. A nyílt végű kérdéseket kell előnyben részesíteni az eldöntendő kérdésekkel szemben. Főként autista gyermekáldozatok esetében kerülendő a képes

⁹³ Uo. 16.o.

beszédformák, a szójátékok és a szarkazmus, mivel ezek félreértelmezéshez vezethetnek.⁹⁴

A gyermekben bizalmat ébreszthet, ha a meghallgató személy a gyermek által használt kifejezéseket, szavakat használja, és ha időről időre a meghallgató összefoglalja, amit a gyermek elmondott.

A bizalom kiépítéséhez, a gyermekáldozatban dolgozó stressz leküzdésére érdemes a meghallgatás elején a gyermeket számára örömet okozó, vagy pozitív élményekről, eseményekről, játékokról, tevékenységekről kérdezni, hagyni, hogy ezekről szabadon, megszakítás nélkül beszélhessen (pl. mesélne nekem a kedvenc mesehősödről?) Ha az interjú során elakadás jelentkezne, a meghallgatást végző személy bármikor visszakanyaríthatja a gyermeket ezekre a pozitív témákra, amíg úgy nem látja, hogy a gyermek újra készen áll a vele történeteikről való beszélgetésre.

Az OGYSZ kutatás⁹⁵ során megkérdezett gyermekvédelmi gyámok az alábbi ajánlásokat fogalmazták meg a fogyatékossgal élő gyermek áldozatok traumatudatos és gyerekbarát meghallgatásához:

- Gyógypedagógus vagy más, a speciális bánásmódhoz értő **szakember** (pl. jeltolmács) jelenléte, mivel ezeknek a gyermekeknek a reakciói gyakran félreérthetőek lehetnek (pl. elkerülő vagy agresszív viselkedés).
- Barátságos, biztonságos **környezet** biztosítása a meghallgatásokhoz.
- Rendőrségi munkatársak **képzése** fogyatékossgal élő gyermekek meghallgatására, különös tekintettel a gyermek mentális képességeihez igazított kérdésekre és nonverbális kommunikációs eszközökre.
- A gyermek állapotához igazodó, elegendő **idő** biztosítása a meghallgatás lefolytatásához.
- Nevelő vagy más **bizalmi személy jelenlétének** biztosítása, amely különösen fontos a gyermek biztonságérzetének növeléséhez.

Ugyanakkor néhány gyermekvédelmi gyám azt is megjegyezte, hogy a fogyatékossga miatt is különleges bánásmódot igénylő gyermekeknél teljesen esetfüggő az, hogy mire van szüksége egy gyermeknek, így **számukra nehéz általánosan érvényes szükségleteket megfogalmazni**. Ez megerősíti azt az elgondolást, hogy a **fogyatékossgal élő gyermekeknél minden esetben releváns az**

⁹⁴ Uo. 14.o.

⁹⁵ OGYSZ gyermekbántalmazással kapcsolatos 2021-es kutatás kézirata, 42. o.

egyéni

szükségletek

értékelése.

5. A gyermek áldozatokat segítő személyekkel kapcsolatos javaslatok

Kutatási jelentésünk első részének 4.4.4. pontjában összefoglaltuk a ügygondnokokkal kapcsolatban felmerült anomáliákat, és kiemeltük, hogy ügygondnok bármilyen ügyvéd lehet, a feladat ellátásához nem szükséges alkalmassági vizsga vagy egyéb speciális képzés. A fókuszcsoportos beszélgetések alapján sok esetben **nincs olyan támogató, segítő személy** a gyermek mellett a büntetőeljárás során, aki valóban képes lenne a gyermek jogainak és legfőbb érdekeinek hatékony érvényesítésére.

Ajánlás 1: Azok az **ügygondnokok** legyenek kijelölve a gyermekek érdekeinek képviselőjére, akik rendelkeznek a gyermekek meghallgatásával kapcsolatos **speciális szakértelemmel**, továbbá **megfelelő javadalmazásban** részesítsék az ügygondnokokat annak érdekében, hogy valóban motiváltak legyenek a gyermekek érdekeinek tényleges képviselőjére a jogi eljárások során.

Ajánlás 2: Javasoljuk az **automatikus jogi képviselet bevezetését a gyermek áldozatok számára**, amely figyelembe veszi különösen a fogyatékkal élő gyerekek speciális szükségleteit és legfőbb érdekeit, jogaik hatékonyabb érvényesítése érdekében.

Ügygondnok hiányában is szükséges, hogy a fogyatékkal élő gyermekek mellett a büntetőeljárás során lehetőség legyen egy olyan segítő személy bevonására, aki segíteni tudja eljárási jogaik gyakorlását, kommunikációjukat. Az autista személyek érdekképviselőjével foglalkozó interjú alanyunk szerint **nagy szükség lenne olyan segítő személyekre** a hatósági eljárások során, *„akiket az autizmussal élő maga megnevez, és aki ismeri őt”*. Ez a személy segíthetne például a bírósággal való kommunikációban, elmagyarázva az autista személy számára a szituációkat, különösen ha azokban metaforák vagy nem egyértelmű szándékú megfogalmazások is elhangzanak. A jogász hangsúlyozta, hogy sem a Pp. sem a Be. alapján nincs olyan jogszabályi rendelkezés, amely a jelnyelvi tolmácsokhoz hasonló módon tenné lehetővé az autista személyek kommunikációját a bírósági eljárások során. Külön problémaként emelte ki, hogy eleve kevés az autizmushoz értő szakértő, és gyakran nem is rendelnek ki ilyet még a gyermekvédelmi eljárások során sem: *„A gyámhivatalok nem is rendelnek ki szakértőt... lehet, hogy azt gondolják, hogy jól van az ügy, ezt ők is tudják értelmezni.”* Pedig a megfelelő szakértő jelenléte segíthetné az autizmus helyes értelmezését, elkerülve a téves következtetéseket a szülők

felelősségéről. A volt bíró interjúalanyunk szerint problémás, hogy a jogszabályok nem adnak lehetőséget nem hivatalos, azaz nem kirendelt tolmács alkalmazására. A segítőnek nagyon le vannak korlátozva a lehetőségei, a kommunikációban nem segíthet.

Ajánlás: Javasoljuk a Be. 59. §-ának módosítását akként, hogy a fogyatékos személyek esetében az általuk vagy törvényes képviselőjük által megjelölt személy - fogyatékoságukból és életkorukból adódó sajátos szükségleteikre tekintettel, eljárási jogaik érvényesítésének előmozdítása érdekében - segítőként részt vehessen.

6. A Barnahus-modell alkalmazásával kapcsolatos javaslatok

A Barnahus házakkal kapcsolatban a jelentés első részének 4.4.2.2. pontjában tett megállapítások, valamint a megkérdezett szakemberek egyöntetűen véleménye alapján a Barnahus házakban történő meghallgatás, az ott biztosított komplex szolgáltatások összessége az, amely a gyermekek érdekét a leginkább szolgálja. A jelentés első részében a modell esetleges alkalmazásával kapcsolatos kritikai észrevételeink alapján azonban a következő javaslatokat fogalmazzuk meg:

Ajánlás 1: Javasoljuk, hogy a fogyatékossgal élő gyermek áldozatok számára biztosítandó eljárási garanciák – különösen a Barnahus házban történő meghallgatás – ne csak eseti jelleggel, hanem minden esetben érvényesüljenek. Azaz főszabály szerint a büntetőeljárás során minden gyermeket Barnahus házban hallgassanak meg. Ehhez azonban szükséges felmérni a hiányzó kapacitásokat, hiszen nem átlátható, hogy az évi kb. 300-as nagyságrendű Barnahus meghallgatásokhoz képest hány esetben történik gyermekek meghallgatása KÜBISZ-ek meghallgatására alkalmas rendőrségi szobában, vagy más meghallgató helyiségben. A hiányzó kapacitások megteremtéséig átmeneti jelleggel javasoljuk az ügyészség számára olyan iránymutatás kidolgozását, amely elősegíti, hogy a gyermekek meghallgatását lehetőség szerint első alkalommal már a Barnahus-keretek között rendeljék el, különösen olyan esetekben, amikor a gyermek korábbi kihallgatása sikertelen volt. A gyakorlat ugyanis azt mutatja, hogy megfelelő szakmai környezetben – Barnahus szaktanácsadó közreműködésével – a gyermekek sokkal nagyobb arányban tudnak érdemi vallomást tenni, ezáltal az eljárás hatékonysága is nő, miközben a gyermekek védelme is biztosítottabbá válik.

Ajánlás 2: Javasoljuk továbbá a Barnahus-meghallgatások eljárásjogi elismerését az ismételt meghallgatások minimalizálására, hogy a gyámhatóság kezdeményezésére lefolytatott Barnahus-meghallgatások a későbbi büntetőeljárás során teljes értékű

tanúkihallgatásként felhasználhatók legyenek, amennyiben azok a büntetőeljárás követelményeinek megfelelő módon történtek. Ezzel elkerülhető lenne, hogy ugyanazt a gyermeket ismételten – gyakran több alkalommal – is meghallgassák, ami sérti a gyermek legfőbb érdekét, növeli a másodlagos viktimizáció kockázatát, és aláássa az eljárás gyermekbarát jellegét. Amennyiben a teljes értékű tanúkihallgatáskénti felhasználásuk nem kivitelezhető, akkor a nyomozó hatóság/ügyészség **számára kötelezővé kellene tenni** a nem büntetőeljárásban lefolytatott Barnahus meghallgatást **“egyéb bizonyítékként” való elfogadását.**

Ajánlás: Javasoljuk annak megvizsgálását, hogy a **Barnahus-modell alkalmazása milyen körülmények között válthatja ki** – részben vagy egészben – az **igazságügyi pszichológus szakértői vizsgálatot.** Indokolt lenne egységes gyakorlat kialakítása annak érdekében, hogy a gyermekek ne kerüljenek több, hasonló célú eljárásos helyzetbe (pl. szaktanácsadói meghallgatás, majd külön pszichológiai szakértői vizsgálat), ha az első vizsgálat elegendő bizonyítékkal szolgált.

7. Együttműködési lehetőségek egy többszereplős rendszerben

A hazai gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer működésével kapcsolatos, a jelentés első részének 4.3. pontjában tett kritikai észrevételeink között említettük a jelzőrendszeri tagok között formalizált együttműködés hiányát.

A gyermekáldozatok **azonosítása** és további bántalmazástól való **védelme** a **jelzőrendszeri tagok közös felelőssége és együttműködésük minőségének függvénye.** A jelzőrendszeri tagok közötti együttműködést segítő intézkedések lehetővé teszik egy gyermekközpontúbb igazságszolgáltatási rendszer kialakítását.

A gyermek áldozatokkal kapcsolatos speciális tudást és módszereket átadó, rendszeres képzések megszervezésére van szükség, lehetőleg úgy, hogy egy-egy képzésen többféle tudással, szervezeti és szakmai háttérrel bíró személy vegyen részt. Az ilyen heterogén összetételű, azaz **ágazatközi szakmai továbbképzések** erősíthetik a szakemberek együttműködésbe vetett bizalmát és közelebbi ismereteket szerezhetnek a különböző ágazatok által végzett gyakorlati feladatokról is.

Egy a gyermekbántalmazás látenciájával kapcsolatos kutatás⁹⁶ arra világít rá, hogy a **gyermekbántalmazások jelentős része** a köznevelésben dolgozó szakemberek, a

⁹⁶ Solt Ágnes: *A rejtve maradt gyermekbántalmazás és a gyermekvédelmi (és igazságszolgáltatási) rendszer működése közötti összefüggés*, In: Belügyi Szemle, Évf. 72. szám 4., (2024), 562.o., elérhető: <https://belugyiszemlejournal.org/index.php/belugyiszemle/article/view/1478>

védőnők és más jelzőrendszeri tagok tudomására jut. Ugyanakkor **kevés esetben kerül a gyermekbántalmazás a nyomozó hatóság látókörébe**, ami egyúttal azt is jelzi, hogy a gyermek áldozatokkal kapcsolatos hatóságok közötti **információátadás és koordináció elégtelen és hiányzik** a gyermekek áldozattá válásának megakadályozását célzó **gyermekközpontú integrált szemlélet** a jelzőrendszeri tagok (gyermekvédelem, rendőrség, bíróság, áldozatsegítő szolgálat, gyerekjóléti szolgálatok és központok stb.) között.

Elengedhetetlen tehát az is, hogy a jelzőrendszeri tagok közötti **együttműködés keretei** és lehetőségei mindenki számára **világosak legyenek**. A megkérdezett szakemberek elmondásai alapján nagyon szakember függő, hogy mikor miben kér segítséget a más szervezeti keretek között dolgozóktól. A fogyatékossgal élő gyermekeket érintő ügyekben különösen fontos lenne az együttműködés a különböző szakmák képviselői között a gyermekek egyéni szükségletei, a szakemberekben e szükségetekkel kapcsolatos bizonytalanság és egyébként az értelmi és pszichoszociális személyekkel szembeni általános előítéletek és sztereotípiák miatt is.

A hazai **multidiszciplináris együttműködési jó gyakorlatok** között szükséges kiemelni a 2024. február 29-én az ún. **Fecskefészkek programot**, melynek keretében egy új, országos szintű gyermekvédelmi hálózat alakult meg a „pedofil” bűncselekmények⁹⁷ nyomozására. A Hálózatnak jelenleg 211 tagja van, a többszintű, hierarchikusan felépülő szaknyomozói hálózat tagjai a nemi erkölcs és a nemi élet szabadsága elleni bűncselekmények nyomozására kijelölt rendőrök. Az új hálózat a gyermekvédelmi szervekkel szoros együttműködésben dolgozik, a kijelölt rendőrségi kapcsolattartók nevét és elérhetőségét a gyermekvédelem szereplői részére rendelkezésre bocsátották. A Hálózat kialakításának elsődleges célja egy szakmai tudásbázis kialakítása és fenntartása, amelynek a bázisaként felméri a rendőrök oktatási igényét és szükségletét, majd az NKE Rendészettudományi Kar, az Országos Kriminológiai Intézet, a gyermekvédelmi intézmények, valamint a rendőrség által összehívott Gyermekvédelmi Kerekasztalba meghívott civil szervezetek részvételével helyi,

⁹⁷A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény emberkereskedelem (Btk. 192. §-ban meghatározott magatartások közül a gyermek szexuális célú kizsákmányolása és ezen sértettek vonatkozásában a szolgáltatás igénybe vétele), szexuális kényszerítés (Btk. 196. §), szexuális erőszak (Btk. 197. §), szexuális visszaélés (Btk. 198. §), kerítés (Btk. 200. §), prostitúció elősegítése (Btk. 201. §), gyermekprostitúció kihasználása (Btk. 203. §) gyermekpornográfia (Btk. 204. §, 204/A. §), szeméremsértés (Btk. 205. §), valamint a kiskorú veszélyeztetése (Btk. 208. §-ból a súlyosabb bűncselekményt nem megvalósító, szexuális jellegű elkövetési magatartás) törvényi tényállásait valósíthatják meg.

területi és központi képzéseket tartanak. A szakirányítás gyakorlati tapasztalatai alapján visszatérően észlelt szakmai-, eljárási hibák esetén, illetve konkrét ügyben elkövetett jelentős hiba vonatkozásában azonnali beavatkozásként kizárólag a feltárt hibára, egyedi esetre koncentráló gyors jellegű oktatást biztosíthatnak az érintett rendőröknek a szakszerűtlen, szakmaiatlan, vagy jogsértő munkavégzés haladéktalan megszüntetése érdekében.

Ajánlás 1: Éppen ezért javasoljuk az **együtműködések formalizáló egységes ügykezelési protokoll kialakítását és alkalmazását** annak érdekében, a jelzőrendszeri tagok számára átláthatóvá váljon, hogy egy-egy ügytípus kapcsán milyen más, a jelzőrendszerhez tartozó szervezet vagy szakember segítségét, közreműködését vehetik potenciálisan igénybe, milyen potenciális együtműködési lehetőségek kínálóznak az egyes ügyekhez kapcsolódóan és ezek miért és mennyiben tudják segíteni munkájukat. Egy ilyen gyakorlatorientált, valójában az együtműködésben részt vállaló szakemberek által kidolgozott, saját kompetenciánkat és lehetőségeiket érthető módon leíró módszertani útmutató megkönnyítené és talán elő is segítené új kapcsolódások és szorosabb ágazatközi együtműködések kialakítását.

Ajánlás 2: Annak érdekében, hogy az együtműködést formalizáló protokoll a gyakorlatban is érvényesülni tudjon, szükségesnek tartjuk egy rendszeres, minden helyi releváns szereplőt magába foglaló konzultációs és továbbképzéseket biztosító helyi fórum összehívását, amely a már jó gyakorlatként hivatkozott Fecskefészkek hálózat keretében összehívott **Gyermekevédelmi kerekasztal helyi** (települési, kerületi, vagy akár megyei) megfelelője lehetne azonos funkcióval és célokkal.

A **Helyi Gyermekevédelmi Kerekasztal** rendszeres (pl. havonta történő) összehívása a gyermekejóléti szolgálat feladata lehetne, ahová minden jelzőrendszeri tagot meg kell hívni. A kerekasztal nem csupán arra teremt lehetőséget, hogy a jelzőrendszeri tagok személyesen is megismerjék egymást, jobban átláthassák egymás feladatát, hatáskörét és szakértelmét, de arra is, hogy azonosítani tudják azokat a területeket, ahol továbbképzésre lehet szükség, akár úgy is, hogy az adott ismeretekkel rendelkező tag átadja a tudást a kerekasztal egyéb tagjainak.

Egy gyerekejóléti tanulmány⁹⁸, valamint jelen kutatás fókuszcsoport résztvevőinek megállapításai is azt hangsúlyozták, hogy szükség lenne arra, hogy gyermekevédelmi

⁹⁸A gyermekevédelmi szakellátást nyújtó intézményekben, nevelőszülői hálózatokban és a javítóintézetekben ellátott gyermekek és fiatal felnőttek bántalmazási eseteinek kivizsgálására és

szakemberek és a társszakmák képviselői (tanárok, gyermekorvosok, védőnők, pszichológusok, ügyészek, bírók) **közösen dolgozzanak ki jó gyakorlatokat a gyermekbántalmazás (áldozattá válás) kezelésére és megelőzésére.** Ehhez a **közös szakmai elvek és keretek, közös érzékenyítő képzések,** valamint a megtörtént gyermekbántalmazási esetek szűkebb és tágabb körben, esetmegbeszéléseken történő **feldolgozása** és a **tendenciák** összegzése, az esetleges rendszerhibák azonosítása és **javaslatok** megfogalmazása. Mindehhez kiváló platformként szolgálhatnak a gyerekvédelmi kerekasztalok, ahol a különböző szakmák képviselői rendszeresen együttműködhetnek és tapasztalatot cserélhetnek.

A kutatási jelentés első része 4.3. pontjában ismertetett **fogyatékoságügyi tanácsadóknak** jelzőrendszeri tagként fontos szerepük lehet(ne) a jelzőrendszeri tagok közötti együttműködés elmélyítésében, továbbá az áldozattá vált fogyatékos gyermekek azonosításában és számukra szükségleteiknek megfelelő szolgáltatások biztosításában, az egyéni támogatási terv összeállításában.

Ajánlás 3: Javasoljuk a fogyatékoságügyi tanácsadók felvételét az általunk javasolt Helyi Gyerekvédelmi Kerekasztalba.

Jelen kutatás során megkérdezett gyermekjóléti szolgálat és központ szakmai vezetője kiemelte a jelzéstevő felé történő visszajelzés⁹⁹ fontosságát is, ami erősíti a jelzőrendszeri tagok közötti bizalmat és növeli a jelzési hajlandóságot, továbbá elősegíti a jelzőrendszeri tagok közötti együttműködést a gyermek legfőbb érdekében. Ennek kapcsán jó gyakorlatként azonosította a **főállású jelzőrendszeri tanácsadó és felelős** alkalmazását a gyerekjóléti szolgálatoknál és központoknál, akinek fő feladata a jelzőrendszer működtetése, valamint a jelzőrendszeri tagok érzékenyítése a gyerekbántalmazás jelenségével és a jelzések fontosságával kapcsolatban, rendszeres és hatékony együttműködés kialakítása a jelzőrendszeri tagok között szakmaközi megbeszélések révén, illetve a GYVR-es jelzés nyilvántartás naprakész vezetése: *“Tehát hogyha van egy olyan személy, aki intenzíven erre fókuszál a feladataiban, hogy működtesse a jelzőrendszert és nem az van, hogy mondjuk a családsegítőnek a 72. feladata az, hogy működtesse a szakmaközi megbeszéléseket,*

kezelésére vonatkozó intézményi, fenntartói és ágazati módszertan modellezésének tapasztalatai, Nemzeti Szociálpolitikai Intézet, (2023), elérhető: https://szocialisportal.hu/wp-content/uploads/2023/09/14T_A-gyerekbantalmazas-megelozesere-es-kezelesere-protokoll-gyakorlati-alkalmazasanak-tapasztalatait-osszefoglalo-tanulmany.pdf

⁹⁹A jelzőrendszeri tagok közötti együttműködést szabályozó protokoll szerint 15 napon belül vissza kell jelezni a jelzéstevő felé.

meg rögzítse a jelzéseket, vezesse a nyilvántartást, akkor az nagyon hatékony tud lenni.”

Ajánlás 4: Javasoljuk, hogy a jelzőrendszeri tagok közötti együttműködés napi szintű esetfókuszú elmélyítése és a jelzések hatékony összehangolása, továbbá a családgondozók adminisztratív terheinek csökkentése érdekében legyen kötelező **valamennyi gyermekjóléti szolgáltatónál illetve központnál főállású jelzőrendszeri tanácsadó és felelős alkalmazása.**

Ajánlás 5: Javasoljuk az együttműködés kereteinek rögzítésén és a keretek minden szereplő által való megismertetésén túl az ágazatközi együttműködés alapvető feltételének megteremtését: **egy egységes digitális platform használatát**, amelynek kialakítására a meglévő GYVR továbbfejlesztése kapcsán az alábbi 5.8. fejezetben teszünk konkrét javaslatokat.

8. Digitális információs rendszer a modell jellegű multidiszciplináris együttműködési rendszer hatékony működése érdekében

A jelentés első részének 4.4.5. részében részletesen ismeretettük a GYVR informatikai rendszer előnyeit, illetve kiemeltük a szakemberekkel történt konzultációt követően azokat a kritikai észrevételeket is, amelyek egyelőre akadályát képezik annak, hogy a GYVR minden jelzőrendszeri tag számára hozzáférhető legyen. Problémaként azonosítottuk körben azt, hogy nem átlátható, hogy mely adathoz mely jelzőrendszeri tag fér hozzá, illetve vannak olyan jelzőrendszeri tagok, akiknek egyáltalán nincs a rendszerhez hozzáférése. Említésre került az is, hogy sok esetben az adatrögzítés duplikálódik, ami indokolatlan adminisztratív terhet ró a szakemberekre, illetve a rendszer bevezetése körüli kezdeti problémák után sokan belefáradtak a használatába.

Ajánlás 1: Javasoljuk a GYVR rendszerhez való hozzáférés kiterjesztését a Gyvt. 17. §-ában felsorolt jelzőrendszeri tagok legalább egy részére (különösen rendőrség, köznevelési intézmények, bíróság, ügyészség), ami hatékonyabbá tenné a (fogyatékossgal élő) gyermekáldozatok korai azonosítását, a különleges bánásmódot igénylő gyermekek számára megkönnyítené az egyéni szükségletazonosítást és az áldozatsegítő szolgáltatásokhoz való hozzáférést, csökkentve a duplikációkat és másodlagos áldozattá válás kockázatát. Természetesen a hozzáférés bővítésének alapvető feltétele, hogy mindig betartsuk az aktuális adatvédelmi előírásokat, és a személyes, érzékeny adatokat biztonságosan, zárt

rendszerben

kezeljük.

Ajánlás 2: Javasoljuk az egyes szakágazatok nyilvántartási rendszereinek gyermekvédelmi szempontból releváns adatainak integrálását a GYVR-be.

Ha a rendőrség észleli a gyermek veszélyeztetettségét vagy áldozattá válását, az információ automatikusan kerüljön be a GYVR-be, például a rendőrség belső informatikai rendszerén (Robotzsaru) keresztül. **Ez jelentősen javítaná a jelzések hatékonyságát és a gyermekvédelmi beavatkozások gyorsaságát.**

A javaslat indoklásának háttérében az húzódik meg, hogy a rendőrségtől sok esetben nem érkezik jelzés a gyermekjóléti szolgálat felé, még akkor sem, ha nyilvánvaló a gyermek veszélyeztetettsége vagy áldozattá válása, miként arról a kutatás során meginterjúvolt gyermekjóléti központ vezetője beszámolt. Elmondta, hogy előfordul, hogy megindítanak egy büntetőeljárást az elkövető ellen, de nem értesítik a gyermekjóléti szolgálatot.

Megfontolandó továbbá a különböző jelzőrendszeri tagok által használt nyilvántartási rendszerek (KRÉTA, BIIR, VOIR)¹⁰⁰ gyermekvédelmi szempontból releváns adatainak integrálása/automatikus továbbítása a GYVR rendszerébe, természetesen az adatvédelmi jogszabályoknak megfelelően. Ezáltal elmélyülhetne az együttműködés a jelzőrendszeri tagok között és egy a gyermekek veszélyeztettségével kapcsolatos adatokat gyűjtő informatikai platformon kezelve átláthatóbbá válna a jelzésekkel kapcsolatos valamennyi információ. Ez az intézkedés összhangban van az Európai Bizottság által szorgalmazott **integrált gyermekvédelmi rendszerek kialakítására** irányuló ajánlásával¹⁰¹, melynek célja a gyermekek bántalmazástól való védelme a különböző hatóságok és ágazatok közötti összehangolt, multidiszciplináris együttműködésén alapuló, a gyermekek szükségleteihez igazított, holisztikus ellátás biztosításával.

¹⁰⁰A BIIR a Bírósági Integrált Információs Rendszer, amely a bírósági ügyviteli, ítélkezési és döntéshozatali folyamatok támogatására használt alkalmazásokat és adatbázisokat összefogó informatikai szakrendszer; a VOIR a Védőnői Országos Információs Rendszer.

¹⁰¹A gyermek mindenek felett álló érdekét szolgáló integrált gyermekvédelmi rendszerek kialakításáról és megerősítéséről szóló Bizottsági ajánlás, 2024/1238. sz. (2024. április 23.); elérhető: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=OJ%3AL_202401238

8.1 GYVR a fogyatékossgal élő gyermekáldozatok gyerekbarát és akadálymentes igazságszolgáltatáshoz való hozzáféréseinek szolgálatában

A gyermekek egyéni értékelése kapcsán a fentiekben kifejtettek szerint szükséges egy **egységes adatlap** alapján rögzíteni az egyéni értékelés keretében figyelembe veendő szempontokat és a gyermekekkel összefüggésben felmerülő legfontosabb adatokat. Az ágazatközi együttműködést a gyerekáldozatok érdekében az szolgálná, ha ezt az adatlapot a **GYVR-ben is hozzáférhetővé** tennék az adatlapot kitöltő jelzőrendszeri tagok, sőt, az egyéni támogatási terv kialakításához kulcsfontosságúak az adatlapon szereplő információk, ezért fontos lenne, hogy a rendőrség is hozzáférjen a GYVR-en keresztül a jelzőrendszeri tagok részéről történő előzetes egyéni értékelés keretében tett megállapításokhoz, adatokhoz.

Másrészről a javaslataink szerint a rendőrség által készítendő egyéni támogatási terv legfontosabb elemeit is rögzíteni szükséges a GYVR-ben, hogy ahhoz hozzáférhessen a gyermekjóléti szolgálat is, hiszen az egyéni támogatási terv fektetné le például a gyermek meghallgatásának legfontosabb kereteit, amely információ szükséges lehet és jól hasznosulhat később, ha a gyermekjóléti szolgálatnak vagy a gyámhatóságnak kell a gyermeket meghallgatnia.

Ajánlás: Javasoljuk az egyéni értékelési adatlap és az egyéni támogatási terv GYVR-ben való rögzítését.

9. Konklúzió

A jelentés második része feltárta, hogy a **fogyatékossgal élő gyermekek jogainak érvényesülése** szorosan összefügg azzal, hogy mennyire hatékony és élő az **együttműködés** az ágazatok között. Azt találtuk, hogy a magyar gyermekvédelmi és büntetőeljárás rendszerben jelenleg még nem biztosított az a típusú koordináció és információmegosztás, amely lehetővé tenné a gyermek áldozatok szükségleteire szabott, traumaérzékeny és akadálymentes eljárások megvalósítását. Amit az egyik jelzőrendszeri tag tud a gyerekről, arról nem feltétlenül értesül a nyomozóhatóság, holott releváns lenne a személyre szabott eljárási könnyítések miatt. A GYVR elvileg alkalmas lehetne a gyermek egyéni értékeléséhez szükséges információk tárolására, de a különböző hozzáférési szintek és a párhuzamosan használt egyéb belső informatikai rendszerek akadályozzák ezt.

Az ebben a fejezetben feltárt hiányosságok – különösen az információáramlás akadozása, az adatvédelmi aggályokból eredő bizalmatlanság, valamint az ágazati

szereplők eltérő szemléletmódja – **rendszerszintű akadályok**. A multidiszciplináris együttműködést gyakran az is hátráltatja, hogy **nincsenek közös protokollok vagy világos, megosztott felelősségek**. A szakemberek visszajelzései alapján a **szakmaközi találkozók esetlegeseek**, és az esetmegbeszélések nem rutinszerűek, ami különösen hátrányos a fogyatékossgal élő gyermekekkel kapcsolatos ügyeknél, amelyek fokozott odafigyelést és egyénre szabott megközelítést igényelnek.

A kutatás egyik legfontosabb tanulsága, hogy **a gyermekvédelmi, igazságügyi és rendőrségi ágazatok közötti együttműködés fejlesztése** nélkül nem lehet érdemben javítani a fogyatékossgal élő gyermekek igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésén. Ehhez szükség van az intézményi kultúra alakítására, képzésekre, a felelősségek világos kijelölésére, és – talán a legfontosabbként – olyan közös eljárásrendek és protokollok kidolgozására, amelyek biztosítják az esetek összehangolt kezelését a gyermekek legfőbb érdekének figyelembevételével.

A jelentés második részében megfogalmazott javaslataink központi eleme a **multidiszciplináris együttműködés megerősítése** a fogyatékossgal élő gyermekáldozatokkal kapcsolatos eljárásokban. A különböző szakterületek – így a gyermekvédelem, az igazságszolgáltatás, a rendőrség, az egészségügyi és szociális ágazat – szereplőinek összehangolt működése nélkülözhetetlen ahhoz, hogy a gyermekek jogai ténylegesen érvényesüljenek, és elkerülhetők legyenek a szükségtelen traumák. Ennek érdekében **szükséges egy egységes, gyakorlatorientált országos szintű eljárásrend és együttműködési protokoll kidolgozása a jelzőrendszeri tagok közötti együttműködések formalizálására és előmozdítására**, amely világosan meghatározza az információmegosztás, az esetkezelés és a szakmaközi felelősségmegosztás szabályait.

A jelentés számos gyakorlati és stratégiai javaslatot fogalmaz meg a gyermekáldozatok, különösen a fogyatékossgal élő gyermekek védelme és támogatása érdekében. A javaslatokat tematikus csoportosításban az alábbi fő területeken lehet összefoglalni:

1. Képzések és érzékenyítés

Kiemelten fontos a jelzőrendszeri tagok rendszeres, esetfókuszú, érzékenyítő képzése, amely elősegíti a gyermekbántalmazás és áldozattá válás felismerését, összhangban az áldozatvédelmi irányelvekkel. Javasolt a gyakorlatorientált, protokoll-alkalmazási képzések biztosítása, külön figyelemmel az interszekcionális

jellemzőkkel bíró gyermekek – például a fogyatékossgal élő gyermekek – szükségleteire. Ilyen lehet például egy akadálymentes hotline létrehozása.

2. Egyéni értékelés és protokollok

A gyermek áldozatok szükségleteinek megfelelő támogatása érdekében javasolt az egyéni értékelés kötelezővé tétele, valamint egy egységes protokoll kidolgozása az értékelés lefolytatására. Ennek részét képezné a kockázatelemzés és a gyermek egyéni támogatási tervének összeállítása, mely alapot nyújt a megfelelő eljárási könnyítések és szolgáltatások biztosításához.

3. Jogi képviselő és eljárási garanciák

A gyermekek jogainak hatékony érvényesítése érdekében indokolt, hogy kizárólag megfelelően képzett és a gyermeki jogok iránt elkötelezett ügygondnokokat jelöljenek ki, akik rendelkeznek a gyermek meghallgatásához szükséges speciális tudással. Javasoljuk, hogy az ügygondnok kirendelése általános érvényű legyen, a kirendelt védőkhöz hasonlóan legyen kötelező minden gyermekkorú sértett számára. Szükségesnek tartjuk továbbá a Be. 59. § módosítását, hogy a fogyatékossgal élők - így köztük a gyermekek is- a saját szükségleteik szerint kijelölt segítő személy támogatásával érvényesíthessék eljárási jogaikat. E speciális segítő a jelnyelvi tolmácsok mintájára segíthetné elő a fogyatékossgal élők megértését és megértetését. Konkrét javaslatot tettünk egy traumatudatos és gyerekközpontú gyermek meghallgatási protokollra, amely kiter az értelmi és pszichoszociális fogyatékossgal élő gyermekekkel kapcsolatos meghallgatási technikákra is, figyelembe véve a nemzetközi és a hazai jó gyakorlatokat.

4. Barnahus-modell alkalmazása

Szükségesnek tartjuk, hogy a Barnahus-meghallgatások ne csupán eseti jelleggel, hanem **főszabályként valósuljanak meg a büntetőeljárásokban**. Javasoljuk az ilyen meghallgatások eljárásjogi elismerését, valamint annak jogszabályi tisztázását, hogy **mikor válthatják ki** az igazságügyi pszichológus szakértői vizsgálatokat, elkerülve a gyermekek ismételt, másodlagos áldozattá tételét.

5. Multiszektoriális együttműködés – helyi szintű koordináció

A gyakorlati megvalósítás érdekében fontos, hogy helyi szinten működjön egy rendszeres, releváns szereplőket tömörítő fórum, javaslatunk szerint egy ún. **Helyi Gyermekvédelmi Kerekasztal** – a Fecskefészek hálózat mintájára – ahol

lehetőség nyílik **konzultációra, továbbképzésre és tapasztalattalosztásra**. E fórumokba javasolt a **fogyatékosügyei tanácsadók** bevonása is. A gyermekjóléti szolgálatoknál szükséges **főállású jelzőrendszeri tanácsadók** alkalmazása is az együttműködés napi szintű koordinációjához.

6. Digitális infrastruktúra – GYVR fejlesztés

Javasoljuk a különböző ágazatok, jelzőrendszeri tagok közötti együttműködés technikai feltételeinek megteremtését is, egy **egységes digitális platform** kialakításával, amely lehetne akár a GYVR rendszer továbbfejlesztett változata is. Ki kell terjeszteni a GYVR-hez való hozzáférést a Gyvt. 17. § szerinti jelzőrendszeri tagok számára, valamint integrálni kellene a gyermekvédelmi szempontból releváns adatokat más szakterületek nyilvántartásaiból. A GYVR-ben rögzíteni szükséges az egyéni értékelési adatlapokat és az elkészült egyéni támogatási terveket is.

7. Jó gyakorlatok megerősítés

A Fecskefészek programot, mint eredményes hazai jó gyakorlatot, érdemes nagyobb transzparenciával működtetni és több erőforrással támogatni, hogy szélesebb körben is alkalmazhatóvá váljon.

03

MELLÉKLETEK

1. Függelék

Az észlelő- és jelzőrendszer működését szabályozó főbb jogszabályok

- 1997. évi XXXI. törvény (továbbiakban: Gyvt.) „A gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásról”
- 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről
- 1993 évi III. törvény „A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról”
- A család- és gyermekjóléti szolgáltatás által működtetett észlelő- és jelzőrendszer működésének és működtetésének szabályairól szóló módszertani útmutató
- Protokoll a család- és gyermekjóléti szolgáltatás által működtetett észlelő- és jelzőrendszer folyamatairól
- A gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer működtetése kapcsán a gyermek bántalmazásának felismerésére és megszüntetésére irányuló szektorsemleges egységes elvek és módszertan
- 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
- Protokoll a család- és gyermekjóléti szolgáltatás keretében biztosított szociális segítő munka folyamatairól
- Protokoll a gyermekvédelmi gondoskodáshoz kapcsolódó család-és gyermekjóléti szolgáltatások folyamatairól
- Protokoll a gyermekvédelmi szakellátást nyújtó intézményekben, nevelőszülői hálózatokban és a javítóintézetekben ellátott gyermekek és fiatal felnőttek bántalmazási eseteinek kivizsgálására és kezelésére vonatkozóan

2. Kérdések a fókuszcsoportos interjú során meghallgatott szakemberek részére

1. Jogszabályi és intézményi keretek
 - Mennyiben tartja megfelelőnek a "különleges bánásmódra való jogosultság" jogi definícióját és gyakorlati érvényesülését a büntetőeljárásban? Milyen kiegészítésekre lenne szükség a fogyatékossgal élő gyermekek szempontjából?
 - A gyakorlatban mennyire érvényesülnek a gyermekkorú áldozatok jogai (pl. képviselőhöz való jog, viktimizáció elleni védelem)?
 - Hol lát hiányosságokat?
2. Képzés és szakmai felkészültség

- Milyen tapasztalatai vannak a bírák, ügyészek és védők fogyatékossgal élő áldozatokkal kapcsolatos felkészültségéről? Milyen képzések hiányoznak leginkább?
 - Milyen tapasztalatai vannak a bírák, ügyészek és védők gyermekkorú áldozatokkal kapcsolatos felkészültségéről? Milyen képzések hiányoznak leginkább?
 - Imseri -e az augmentatív és alternatív kommunikáció (AAK) fogalmát?
<https://fpsz.hu/augmentativ-es-alternativ-kommunikacio/>?
3. Egyéni szükségletfelmérés és eljárási illeszkedés
- Megfelelően működik az egyéni szükségletek felmérése a gyermekáldozatok esetében? Milyen módszereket alkalmaznak?
 - Lát-e lehetőséget a "segítők" vagy más személyek bevonására a kommunikációs akadályok áthidalására?
4. Adatgyűjtés és monitoring
- Milyen módon javítható a fogyatékossgal élő áldozatokról szóló statisztikai adatgyűjtés a rendőrségen és az igazságügyi szerveknél?
 - Hogyan segíthetne a rendszeres adatgyűjtés az eljárási garanciák érvényesítésében?
5. Hatóságok közötti együttműködés
- Milyen szinten és formában valósul meg a gyermekvédelmi szervek és az igazságszolgáltatási szereplők együttműködése?
 - Hogyan lehetne javítani a gyermekek védelmére szakosodott különböző szereplők együttműködését az áldozattá vált fogyatékos gyermekek esetében?
6. Jelentési hajlandóság és áldozathibáztatás
- Milyen tényezők gátolják leginkább a fogyatékossgal élő gyermekek áldozattá válásának bejelentését?
 - Mit gondol, hogyan lehetne csökkenteni az igazságszolgáltatásba vetett bizalmatlanságot ezekben a csoportokban?
7. Kompenzáció és támogatási mechanizmusok
- Mennyire hozzáférhetők a kártérítési lehetőségek a fogyatékossgal élő gyermekáldozatok számára? Milyen eljárási akadályokat lát?
8. Technológiai megoldások
- Milyen szerepet játszhat az elektronikus ügyintézés és a videokonferencia a gyermekáldozatok támogatásában?

- Van tapasztalata a mesterséges intelligencia alkalmazásával (pl. AI-avatok) a szakmai képzésben vagy kihallgatások előkészítésében?
9. Szakértői vélemények és kapacitások
- A szakértői vélemények mennyire relevánsak és időszerűek a gyermekek mentális állapotának megítélésében?
10. Jó gyakorlatok és rendszerszintű javaslatok
- Melyik hazai vagy nemzetközi jó gyakorlatot tartja leginkább adaptálhatónak Magyarországon?
 - Milyen beavatkozásokra lenne szükség a büntetőeljárás és általában az igazságszolgáltatás reformjához annak érdekében, hogy javuljon a fogyatékos gyermekáldozatok eljárási jogainak érvényesülése?

3. Hivatkozások listája

Aleksandra Ivankovic és mtsai. (2019). *Victims of crime implementation analysis of rights in Europe*. Victim Support Europe, 152–155. https://victim-support.eu/wp-content/uploads/2021/02/VOCIARE_Synthesis_Report.pdf

Bálint, A., Hódi, Á., & Gál, A. (2019). Regionális vizsgálat a magyar gyermekvédelmi jelzőrendszer működéséről a szakellátott testvérek körében. *Pedagógia*, 307. <https://www.irisro.org/pedagogia2019januar/56BalintAnita-HodiAgnes-GalAniko.pdf>

Belügyminisztérium. (2022). *Tegyük láthatóvá az emberkereskedelmet!*. https://szocialisportal.hu/wp-content/uploads/2022/12/Tegyuk-lathatova-az-emberkereskedelmet_Szakmai-ajanlas.pdf

Bukovenszky, Zs. és mtsai. (2023). *A fogyatékoságügyi tanácsadás szolgáltatás módszertani útmutatója*. https://szocialisportal.hu/wp-content/uploads/2023/04/A-fogyatekosagugyi-tanacsadas-szolgalatasi-modszertani-utmutatoja_2023.07.14..pdf

Csapucha, B. (2022). A gyermekbarát igazságszolgáltatás nemzetközi dokumentumai. In *Az új Btk.* (45. o.). <https://ujbtk.hu/csapucha-bernadett-a-gyermekbarat-igazsagszolgalatasi-nemzetkozi-dokumentumai/>

Doszpot, A. és mtsai. (2020). A hazai áldozatsegítés rendszerének aktuális kérdései. *Fontis Iuris*, 6(3), 11.

Franklin, A., Bradley, L., Greenaway, J., Goff, S., Atkins, S., & Rylatt, L. (2024). *Kutatási összefoglaló – A gyermekkereskedelem és kizsákmányolás áldozatává vált különleges nevelési igényű és fogyatékossgal élő gyermekek*. Modern Rabszolgaság és Emberi Jogok Politikai és Bizonyíték Alapú Központ, 2–3.

<https://files.modernslaverypec.org/production/assets/downloads/SEND-summary-final.pdf>

Gégényné dr. Utasy, J. (2024). Tizennégy éven aluli tanúk a büntetőeljárásban. *Büntetőjogi Szemle*, 2024/2. <https://szakcikkkadatbazis.hu/doc/1412243>

Gyermekjogi Bizottság. (2020. március 3.). *Záró észrevételek Magyarország hatodik időszakos jelentéséről*. <https://digitallibrary.un.org/record/3862647?v=pdf>

Gyermekjogi Civil Koalíció. (2024a). *Közös nyilatkozat a gyermek legfőbb érdekéről a KEH 2787/6/2023. számú elnöki kegyelmi határozattal összefüggésben*. <https://gyermekjogicivilkoalicio.hu/gyermekjogi-allasfoglalasok/nyilatkozat-a-gyermek-legfobb-erdekerol-elnoki-kegyelem/>

Gyermekjogi Civil Koalíció. (2024b). *Állásfoglalás a gyermekek valós védelméről a 2024. évi XXIX. és XXX. törvények alapján*. <https://gyermekjogicivilkoalicio.hu/wp-content/uploads/2024/06/ALLASFOGLALAS-Gyerekvedelmi-jogszabaly-modositas-2024.docx.pdf>

Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány. (2023). *Gyermekjogi Jelentés 2023*. 83–84. [https://hintalovon.hu/wp-content/uploads/2024/05/Hintalovon Gyermekjogi Jelentes 2023.pdf](https://hintalovon.hu/wp-content/uploads/2024/05/Hintalovon_Gyermekjogi_Jelentes_2023.pdf)

Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány. (2024). *Gyermekjogi Jelentés 2024*. 64., 101–102. [https://hintalovon.hu/wp-content/uploads/2025/05/Hintalovon 2024 Gyermekjogi Jelentes.pdf](https://hintalovon.hu/wp-content/uploads/2025/05/Hintalovon_2024_Gyermekjogi_Jelentes.pdf)

Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány. (2023). *Gyermekjogi Jelentés 2022*. 62.

Juhos, Á., & Hegedűs, R. (2025). Általános iskolában tanuló enyhén értelmi fogyatékos és többségi tanulók létszámadatainak területi eloszlása a 2017/2018. és 2022/2023. tanévek közötti időszakban. *Educatio*, 34(1), 133. (Elérhető: saját gépen)

Központi Statisztikai Hivatal. (2023). *Helyzetkép 2023 – Az SNI tanulók aránya vármegyék szerint 2023/2024*. <https://ksh.hu/s/helyzetkep-2023/#/kiadvany/oktatas/az-altalanos-iskolakban-integraltan-es-kulon-osztalyban-oktatott-sajatos-nevelesi-igenyu-sni-tanulok-aranya-a-nappali-oktatasban-varmegyek-szerint-2023-2024>

Lazáryné Illés, M., & Lazáry, F. (2020). *Kézikönyv a magyarországi Barnahus-szolgálatok működtetéséhez*. Barnahus Szombathely. <https://barnahus.hu/wp-content/uploads/2025/02/Barnahus-Kezikonyv.pdf>

Lencse, B. (2019). Specifikus védelmi szükséglet, avagy különleges bánásmód az uniós normáktól az új büntetőeljárás kódexig. *Új Btk*. <https://ujbtk.hu/dr-lencse-balazs->

